

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014 - 2020

Lokalna Grupa Działania Zielony Pierścień Tarnowa

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”. Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Opracowanie strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2016-2022 (LSR) przez Stowarzyszenie- Zielony Pierścień Tarnowa współfinansowane jest ze środków Unii Europejskiej w ramach działania 19 Wsparcie dla Rozwoju Lokalnego w ramach inicjatywy Leader, poddziałanie 19.1 Wsparcie przygotowawcze Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020”

Spis treści

Rozdział I Charakterystyka LGD	4
I.1. Nazwa LGD.....	4
I.2. Opis obszaru.....	4
I.3. Mapa obszaru.....	5
I.4. Opis procesu tworzenia partnerstwa	5
Doświadczenie kadry zarządzającej LGD.....	6
Doświadczenie członków LGD.....	6
I.5. Opis struktury LGD.....	8
I.6. Opis składu organu decyzyjnego.....	9
I.7. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym	9
I.8. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD.....	10
Rozdział II Partycypacyjny charakter LSR	11
Rozdział III Diagnoza - opis obszaru i ludności	12
III.1. Grupy priorytetowe.....	12
III.2. Gospodarka i przedsiębiorczość.....	15
Ogólna charakterystyka i dynamika.....	15
Struktura branżowa.....	17
Przedsiębiorczość społeczna	18
Struktura przedsiębiorczości.....	19
III.3. Rynek pracy.....	20
III.4. Sektor społeczny.....	23
III.5. Problemy społeczne	24
III.6. Spójność obszaru	26
III.7. Zagospodarowanie przestrzenne i komunikacja.....	27
III.8. Dziedzictwo kulturowe i zabytki	28
III.9. Turystyka i rekreacja	28
III.10. Produkty lokalne.....	30
III.11. Rolnictwo	30
Rozdział IV Analiza SWOT	32
Wnioski.....	34
Dostępność, infrastruktura, gospodarka i przedsiębiorczość	34
Rolnictwo.....	35
Turystyka i rekreacja	35
Kapitał społeczny oraz usługi publiczne i infrastruktura społeczna	35
Powiązania analizy SWOT i diagnozy.....	36

Rozdział V Cele i wskaźniki	38
Cele.....	38
Opis celów	38
Zgodność celów Strategii z priorytetami PROW	45
Rozdział VI Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.....	57
Rozdział VII Plan działania.....	60
Rozdział VIII Budżet LSR.....	60
Rozdział IX Plan komunikacji.....	61
Rozdział X Zintegrowanie.....	62
Rozdział XI Monitoring i ewaluacja.....	65
Rozdział XII Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko.....	65
Wykaz wykorzystanej literatury	66
Załącznik nr 1 - Procedura aktualizacji LSR.....	66
Załącznik nr 2 - Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu	67
Załącznik nr 3 - Plan działania	70
Załącznik nr 4 - Budżet LSR	78
Załącznik nr 5 - Plan komunikacji.....	78

Rozdział I Charakterystyka LGD

I.1. Nazwa LGD

Nazwa: „Zielony Pierścień Tarnowa” (dalej jako ZPT lub LGD).

Forma Prawna: stowarzyszenie „specjalne” posiadające osobowość prawną, na podstawie ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz.U. z 2013 r., poz. 173) oraz ustawy o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Rybackiego (Dz. U. 2009 Nr 72 poz. 619, z późn. zm.)

I.2. Opis obszaru

ZPT działa w obrębie obszaru 6 gmin o łącznej powierzchni 497,8 km²:

- 1) Lisia Góra,
- 2) Skrzyszów,
- 3) Wietrzychowice
- 4) Żabno,
- 5) Tarnów,
- 6) Wierzchosławice.

Łączna liczba ludności zamieszkująca obszar ZPT to 87 660 osób¹, a dane szczegółowe prezentuje poniższa tabela.

Tabela I. Powierzchnia i ludność gmin wchodzących w skład ZPT.

Gmina	Lisia Góra	Skrzyszów	Wietrzychowice	Żabno	Tarnów	Wierzchosławice	Ogółem
Powierzchnia w km ²	105	86,8	49	102	83	74,8	500,6
Liczba ludności 2014	14 802	13 976	4 029	19 001	25 146	10 706	87 660
Liczba ludności 2013	14 739	13 837	4 020	19 022	24 882	10 644	87 144
Liczba ludności 2012	14 588	13 743	4 090	19 061	24 680	10 640	86 802

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL.

Z powyższego zestawienia wynika, że dwiema największymi powierzchniowo gminami są Żabno oraz Lisia Góra. Najmniejszą gminą oraz o najmniejszej liczbie ludności są Wietrzychowice. Gminą o największym zaludnieniu jest gmina Tarnów, co wynika z położenia przy mieście powiatowym. W tej gminie na przestrzeni lat 2014-2012 zaobserwować można dodatnie saldo migracji, co jest spowodowane lepszymi warunkami zatrudnienia wokół miasta powiatowego – Tarnowa. Żadna z gmin w ostatnich latach nie cechuje się znaczącym ujemnym saldem migracji.

¹ Na podstawie danych z BDL za ostatni rok sprawozdawczy 2014.

I.3. Mapa obszaru

Rysunek I. Mapa obszaru LGD na tle sąsiednich gmin

Źródło: Opracowanie własne.

Obszar LGD jest *spójny terytorialnie* (wszystkie gminy sąsiadują ze sobą tworząc pierścień wokół miasta Tarnowa – stąd pochodzi nazwa LGD) oraz *spójny wewnętrznie* zarówno poprzez tożsame dziedzictwo kulturowe regionu, jak i dotychczasową działalność z ramach realizacji LSR 2007-2013.

I.4. Opis procesu tworzenia partnerstwa

LGD Zielony Pierścień Tarnowa zostało **zarejestrowane** 1 czerwca 2006. Inicjatorami powstania ZPT byli przedstawiciele sektora publicznego, społecznego oraz prywatnego, których **celem** było podjęcie działań na rzecz rozwoju lokalnego przy jednoczesnym aktywnym współdziałaniu mieszkańców. Uruchomienie Pilotażowego Programu Leader + zainicjowało proces powstania ZPT. Początkowo w działania zaangażowały się gminy Lisia Góra, Skrzyszów, Wietrzychowice oraz Żabno.

W kwietniu 2008 r. do LGD dołączyła kolejna gmina – Tarnów (gmina wiejska, z wyłączeniem miasta), a w kwietniu 2011 r. gmina Wierzchosławice. Gmina Wierzchosławice była jedną z niewielu gmin, które wówczas nie zostały objęte działalnością małopolskich LGD. Jej bliskie sąsiedztwo z ZPT, a tym samym zbieżność celów rozwojowych zdecydowało o przyjęciu Wierzchosławic do LGD.

Na wszystkich etapach powstania LGD (zarówno na początku jak i podczas rozszerzenia o kolejnych członków) zostały prowadzone zaawansowane konsultacje społeczne celem najlepszego dostosowania celów i działań do potrzeb społeczności lokalnej.

LGD Zielony Pierścień Tarnowa realizowało LSROR w okresie programowania 2007 – 2013.

Cel działania ZPT jest odzwierciedlony w jego misji: „Zielony Pierścień Tarnowa – łączy, aktywizuje, mobilizuje do realizacji wspólnych celów”. Priorytetem działania LGD jest stymulowanie i wspieranie rozwojowych inicjatyw na rzecz społeczności lokalnej.

Efektywna realizacja LSR 2007 – 2014 wpłynęła na podjęcie decyzji o kontynuacji działań w latach 2014 – 2020.

Doświadczenie kadry zarządzającej LGD

Pan **Adam Flaga** pełnił funkcję Prezesa ZPT podczas całego okresu realizacji LSR 2007 – 2013. W ramach obowiązków związanych z wdrażaniem LSR zajmował się między innymi: naborem i kierowaniem pracownikami, kontaktami ze środkami masowego przekazu, kontrolą dokumentacji i nadzorem nad realizacją przez LGD projektów na łączną kwotę ok. 12 milionów złotych. W zakresie działalności gospodarczej realizował projekt o łącznej wartości ponad 7 milionów złotych oraz prowadzi współpracę z podmiotami zagranicznymi. Jest Członkiem Zarządu Małopolskiej Sieci Lokalnych Grup Działania, jest członkiem Forum Subregionu Tarnowskiego. Jednocześnie posiada wieloletnie doświadczenie w kierowaniu i zarządzaniu firmą oraz zespołami pracowników.

Ponadto, biuro Stowarzyszenia istniejące od roku 2009 zatrudniało 3 pracowników posiadających wiedzę i doświadczenie w realizacji projektów unijnych oraz związanych z tematyką rozwoju obszarów wiejskich. Od 2013 roku do czerwca 2015 biuro zatrudniało 4 pracowników. W grudniu 2015 zatrudnia 2 pracowników. Pracownicy biura zostali wybrani w ramach wieloetapowych postępowań kwalifikacyjnych, co umożliwiło wybór najbardziej doświadczonych i przygotowanych pracowników. Istotne dla realizacji LSR 2014-2020 jest doświadczenie Pani **Joanny Dzieńskiej**, która od stycznia 2011 r. pełniła funkcję kierownika biura LGD podczas wdrażania LSR 2007 – 2013. Pani Dzieńska posiada szerokie praktyczne doświadczenie w realizacji Strategii na wszystkich poziomach wdrażania (harmonogramu, zakresu oraz budżetu) wraz z monitoringiem oraz zamknięcia projektu. Do Zadań Pani Dzieńskiej należało m.in. prowadzenie doradztwa w zakresie przygotowania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczania projektów, przygotowanie dokumentów strategicznych i ich aktualizacja, wdrażanie projektów współpracy. Dodatkowe doświadczenia: realizacja projektów w ramach RIS Silesia, SPO WKP 2004-2006, PHARE.

Doświadczenie członków LGD

Wszystkie gminy posiadają doświadczenie w realizacji LSR 2007 – 2013. Inicjatorami działalności ZPT były początkowo 4 gminy. Pomimo faktu, iż nie wszystkie gminy posiadają taki sam czas działalności w ramach LGD (gmina Tarnów dołączyła w 2008, a gmina Wierzchosławice w 2011), każdy z członków aktywnie angażował się w prowadzone działania oraz realizację założonych celów LSR, co finalnie przełożyło się na wartość dodaną – bogate doświadczenie zarówno na polu realizacji inicjatyw lokalnych, jak działań organizacyjno – zarządczych w ramach LSR finansowanego z PROW.

Poniżej przedstawiono **cele główne**, **cele szczegółowe** oraz **wskaźniki rezultatu**, które zostały osiągnięte w ramach realizacji LSR 2007-2015.

CELE OGÓLNE LSR 2007 - 2013:

- Waloryzacja zasobów przyrodniczych i kulturowych.
- Poprawa jakości życia, w tym warunków zatrudnienia.

CELE SZCZEGÓŁOWE LSR 2007 - 2013:

1) Wykreowanie markowych produktów turystycznych;

Wskaźniki rezultatu:

- a) Liczba osób korzystająca z nowo-wytyczonych i zmodernizowanych szlaków – 1700;
- b) Liczba osób korzystająca ze zmodernizowanych i wybudowanych obiektów w sąsiedztwie szlaków – 16 566;
- c) Liczba osób uczestnicząca w wydarzeniach, które związane są z infrastrukturą szlaków - 21 10;

2) Wypromowanie produktów lokalnych, w tym zakresie żywności;

Wskaźniki rezultatu:

- a) Liczba osób uczestnicząca w wydarzeniach promujących markowe produkty kulinarne – 1513;
- b) Liczba osób wśród których zostały rozprowadzone publikacje promujące markowe produkty kulinarne – 1290;
- c) Liczba osób, które zakupiły i otrzymały markowe produkty kulinarne – 5610;

3) Ochrona dziedzictwa kulturowego

Wskaźniki rezultatu

- a) Liczba osób odwiedzająca odnowione obiekty – 55 174 ;
- b) Liczba odbiorców działań promocyjno-informacyjnych związanych z promocją dziedzictwa kulturowego obszaru (wydarzenia, publikacje, foldery, strony internetowe) – 104 880;

4) Ochrona dziedzictwa przyrodniczego;

Wskaźniki rezultatu:

- a) Liczba budynków komunalnych i prywatnych, na których zamontowano instalacje związane z OZE – 5;
- b) Liczba osób uczestnicząca w projektach promocyjnych i edukacyjnych związanych z promocją rozwiązań ekologicznych i ochroną dziedzictwa przyrodniczego – 21000;
- c) Liczba utworzonych miejsc pracy w budynkach oraz miejscach publicznych i prywatnych, w których zastosowano rozwiązania przyczyniające się do osiągnięcia efektywności energetycznej – 1;

5) Przyciąganie inwestorów i rozwój przedsiębiorczości

Wskaźniki rezultatu:

- a) Liczba utworzonych miejsc pracy w nowoutworzonych i zmodernizowanych przedsiębiorstwach – 21;
- b) Liczba osób korzystająca z zakupionych środków trwałych w gospodarstwach rolnych – 13;
- c) Liczba osób , które uzyskały wsparcie w gospodarstwach rolnych – 9;

6) Edukacja i poprawa oferty spędzania wolnego czasu

Wskaźniki rezultatu:

- a) Liczba osób korzystająca z nowych bądź zmodernizowanych obiektów sportowo-rekreacyjnych lub kulturalnych – 10752;
- b) Liczba osób biorąca udział w imprezach rekreacyjno-sportowych lub kulturalnych – 3937;
- c) Liczba uczestników szkoleń i inicjatyw edukacyjno-wychowawczych, którzy podnieśli swoją wiedzę – 370;
- d) Liczba zakupionego nowego wyposażenia Kół Gospodyń Wiejskich, OSP, UKS, zespołów sportowych, artystycznych i regionalnych – 124;

7) Poprawienie estetyki i rozwoju obszaru;

Wskaźniki rezultatu:

- a) Liczba utworzonych miejsc pracy w wybudowanych i zmodernizowanych obiektach i miejscach użyteczności publicznej i prywatnej - 9,75;

Zgodnie z raportem ewaluacyjnym sporządzonym w maju (zgodnie z ostatnimi danymi z kwietnia 2015 r.) budżet LSR został wykorzystany na poziomie 93%, co zostało ocenione przez ewaluatora jako właściwe i zgodne z przyjętym czasookresem. LSR zostało poprawnie rozliczone.

LGD posiada udokumentowane doświadczenie w realizacji projektów UE finansowanych spoza PROW. Są to:

- „Komputer - okienko na świat”, działanie 9.5 *Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich POKL*, dotacja w kwocie 49 996 zł, cel podniesienie kompetencji i pobudzenie aktywności edukacyjnej 60 mieszkańców /mieszkanek 5 wiejskich gmin w zakresie umiejętności posługiwania się komputerem i Internetem. W ramach projektu zrealizowano 52 godziny kursu w ciągu 13 tygodni z zakresu obsługi komputera i Internetu.
- „Taniec ze śpiewem na ustach”, Fundusz Inicjatyw Obywatelskich - Małopolska Lokalnie edycja 2015, otrzymano dotację w wysokości 4 815,00 zł.

ZPT posiada doświadczenie jako partner w następujących projektach współpracy:

- „Smak na produkt” – projekt międzynarodowy,
- „Bursztynowy szlak rowerowy”
- „Wschodnia Małopolska na rowerze”
- „Aktywna ekologia – zarządzanie energią w gminie”
- „Ekologia korzyścią rozwoju obszaru”
- „Wrota Pogórza”
- „Komercjalizacja produktu lokalnego”

Ponadto, LGD pełniło rolę partnera w następujących projektach oraz inicjatywach.

- „Teraz czas na Małopolską Sieć LGD” – projekt realizowany w ramach Małopolskiej Sieci LGD, POKL Priorytet V – Dobre rządzenie, Działanie 5.4. – Rozwój potencjału trzeciego sektora- Poddziałanie 5.4.2 – Rozwój dialogu obywatelskiego. Cele: 1) wypracowanie jednolitych procedur LGD w oparciu o wymianę doświadczenia podczas przeprowadzonego forum LGD, 2) podnoszenie kompetencji sieci poprzez udział w szkoleniach, 3) przeprowadzenie kampanii informacyjno – promującej małopolskie LGD, 4) wzmocnienie sieci poprzez utworzenie biura, strony internetowej oraz opracowanie strategii działania wraz z promocją Sieci Małopolskich LGD.
- Partycypacja jako członek zwyczajny w Małopolskiej Federacji Sieci Dialogu Obywatelskiego.
- Współorganizacja działań promocyjnych i kulturalnych Targów Ekonomii Społecznej w ramach projektu „Małopolski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej”, EFS.

Gminy wchodzące w skład LGD (jak i ich jednostki organizacyjne) charakteryzują się szerokim doświadczeniem w zakresie pozyskiwania oraz realizacji projektów współfinansowanych z UE. Realizowane projekty dotyczyły głównie poprawy infrastruktury komunalnej, sportowo – rekreacyjnej, odnowa zabytkowych obiektów, organizacja imprez kulturalno-rekreacyjnych, oznakowanie ścieżek i szlaków turystycznych.

Pozostali członkowie ZPT także posiadają doświadczenie w realizacji projektów miękkich (stowarzyszenia) oraz inwestycyjnych (przedsiębiorcy). Dzięki temu doświadczenie członków LGD jest wszechstronne i gwarantuje podjęcie skutecznych działań mających na celu realizację poszczególnych projektów i wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju.

Dotychczasowa działalność LGD miała charakter dynamizujący na obszar działalności i dla wielu odbiorców wsparcia była jedyną możliwością realizacji ich zamierzeń. Pozwoliła ona także zbudować pewną rozpoznawalność organizacji w środowisku lokalnym i wytworzyć wśród mieszkańców pewną świadomość, z jakiego rodzaju problemami warto zwrócić się do LGD.

Zbudowany dotychczas potencjał posłuży do sprawniej realizacji LSR 2014-2020, bo - po pierwsze - dzięki niemu zarówno sam proces tworzenia strategii jest łatwiejszy, jak i zawarte w nim założenia i wartości wskaźników w każdym przypadku cechuje zarówno ambicja, jak i realizm. Po drugie, doświadczenie i opracowane formalne i nieformalne procedury działania ułatwią fazę wdrażania strategii.

1.5. Opis struktury LGD

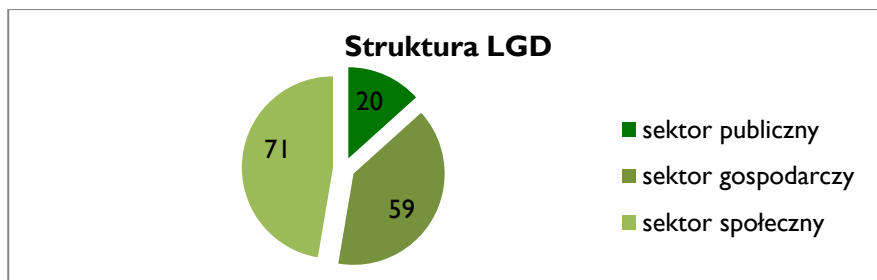
LGD Zielony Pierścień Tarnowa zostało zainicjowane jako podmiot partnerski jednostek z sektora publicznego, gospodarczego oraz społecznego. Udział podmiotów z w/w sektorów daje gwarancję na właściwą identyfikację oraz ocenę problematyki lokalnej (priorytetyzacja problemów), a także na sprawne wdrażanie celów Strategii. Zgodnie ze statutem, LGD zrzesza członków zwyczajnych oraz wspierających. Pełną listę członków przedstawia załącznik do wniosku o wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) nr 20.

Na dzień 16.12.2015 r. decyzją Zarządu Stowarzyszenia, liczba członków ZPT wynosi: 150 podmiotów, w tym przedstawicieli sektorów: publicznego (reprezentacji urzędów gmin, gminnych centrów kultury oraz bibliotek, radni gminni) - 20 osób; gospodarczego (przedsiębiorcy, stowarzyszenia prowadzące działalność gospodarczą, osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą) - 59 osób oraz społecznego (mieszkańcy, lokalni liderzy, przedstawiciele stowarzyszeń i fundacji, parafie, ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich, koła pszczelarzy, rady parafialne, ludowe kluby sportowe) - 71 osób. Wskazano reprezentatywność przedstawicieli z każdego sektora, która zapewnia brak dominacji jakiegokolwiek grupy interesu, umożliwia zaangażowanie zarówno osób młodych (ludowe i uczniowskie kluby sportowe, zespoły ludowe i artystyczne), aktywnych zawodowo jak i seniorów (ochotnicza straż pożarna, pszczelarze, nieformalne koło gospodyń wiejskich, ośrodki wsparcia dziennej opieki, lokalni przedstawiciele klubów seniora).

Stałe poszerzanie składu członków LGD jest jednym z priorytetów na kolejne lata. Prowadzenie działań informacyjnych, a przede wszystkim realizacja LSR jest najskuteczniejszym narzędziem aktywizacji społeczności lokalnej, która w przyszłości w coraz szerszym gronie będzie się włączała do działań prowadzonych przez ZPT. Większe zaangażowanie społeczne (zwłaszcza grup defaworyzowanych) determinuje efektywniejszą realizację działań i precyzyjne dostosowanie rodzaju działań do zidentyfikowanych potrzeb lokalnych.

Wykres 1. Struktura LGD

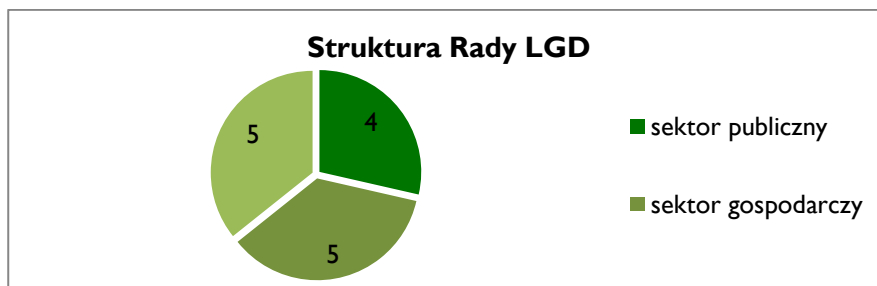

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych LGD

1.6. Opis składu organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym LDG jest Rada LGD. Zgodnie z decyzją Walnego Zebrania Członków LGD liczy 14 osób - w tym 4 przedstawiciele sektora publicznego (reprezentanci gmin członkowskich LGD), 5 przedstawiciele sektora gospodarczego (przedsiębiorcy oraz osoby prowadzące działalność gospodarczą) oraz 5 przedstawiciele sektora społecznego oraz mieszkańców (lokalni liderzy, przedstawiciele nieformalnych grup, tj. rady parafialnej, koła gospodyń wiejskich oraz mieszkańcy)². Taki rozkład reprezentantów poszczególnych sektorów zapewnia, że żadna pojedyncza grupa interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji. Ponadto, ponad 70% członków Rady jest spoza sektora publicznego, co wzmacnia oddolny charakter LGD.

Wykres 2. Struktura Rady LGD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych LGD

1.7. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Proces decyzyjny LGD jest określany w Regulaminie Rady LGD, która jest organem decyzyjnym oraz Procedurach wyboru operacji, które stanowią załącznik do wniosku o wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR). Regulamin Rady reguluje procedurę podejmowania decyzji, szczególnie w zakresie wyboru operacji do realizacji w ramach LSR. Operacje zawsze wybierać będzie Rada LGD przy zaangażowaniu biura Stowarzyszenia (pomoc w obsłudze Rady, przechowywanie dokumentacji, ocena formalna w ramach projektów grantowych).

Abstrahując jednak od formalnych regulacji, decyzje podejmowane są za każdym razem w oparciu o rozeznanie aktualnych uwarunkowań, szczegółowe zapoznanie się z wnioskowanym projektem oraz z uwzględnieniem potrzeb szczególnie istotnych dla obszaru LGD. Dobra znajomość możliwych opcji wyboru pomaga w oszacowaniu który z projektów najlepiej wpisuje się w cele strategiczne i który z nich przyniesie najbardziej pożądane efekty. Podjęcie decyzji bezpośrednio poprzedza dyskusja o wyborze najlepszej z możliwych opcji, która opiera się o poszanowanie prawa głosu, niedyskryminowanie którejkolwiek z grup przedstawicielskich oraz koncentrację na merytoryce omawianego projektu. Ostatecznym wyrazem zdania jest obowiązkowy udział w głosowaniu, co doprowadza do podjęcia wspólnej decyzji.

W celu zapewnienia najwyższej jakości wyborów dokonywanych przez członków organu decyzyjnego przewidziano działania dyscyplinujące wobec członków systematycznie nie biorących udziału w posiedzeniach lub nie stosujących zatwierdzonych kryteriów. Aby zapewnić stosowanie tych kryteriów

² Stan na 23 grudnia 2015 r.

przewidziano także szkolenia z zakresu oceny wniosków wraz z testem sprawdzającym opanowanie potrzebnych umiejętności. Ustalono także, że nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny będzie czuwała Prezes LGD. Opracowano również zasady postępowania w przypadku rozbieżnych ocen członków organu decyzyjnego.

I.8. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD

Tabela 2. Dokumenty regulujące wewnętrzne działanie LGD

Dokument	Kwestie regulowane przez dokument, w tym sposób uchwalania i zmiany
Statut	<p>Uchwalenie lub zmiana Statutu wymaga bezwzględnej większości głosów przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia.</p> <p>W przypadku braku obecności co najmniej połowy członków Stowarzyszenia, możliwe jest ogłoszenie drugiego terminu, w którym przewiduje się podjęcie decyzji w sprawie zmian Statutu przy zwykłej większości głosów.</p> <p>Statut reguluje:</p> <ul style="list-style-type: none">• Nazwę, teren działania i siedzibę stowarzyszenia• Cele i zadania stowarzyszenia• Ogólne zasady organizacji, struktury i działania LGD• Warunki członkostwa• Zasady wybierania i sprawowania władzy w LGD• Zasady zarządzania majątkiem i funduszami LGD
Regulamin Rady	<p>Uchwalenie lub zmiana Regulaminu Rady wymaga zwykłej większości głosów przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia</p> <p>Regulamin Rady reguluje:</p> <ul style="list-style-type: none">• Organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady• Liczebność Rady, zasady członkostwa i przewodniczenia Radzie• Przygotowanie, zwoływanie i organizację posiedzeń Rady• Zasady wyboru operacji do realizacji w ramach LSR• Zasady sporządzania dokumentacji z posiedzeń Rady
Regulamin Pracy Zarządu	<p>Uchwalenie lub zmiana Regulaminu Pracy Zarządu wymaga zwykłej większości głosów przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia</p> <p>Regulamin Pracy Zarządu reguluje:</p> <ul style="list-style-type: none">• Zadania Zarządu,• Kompetencje Zarządu,• Organizację pracy Zarządu,• Kompetencje Prezesa i Wiceprezesa Zarządu.
Polityka Rachunkowości	<p>Uchwalenie lub zmiana Polityki Rachunkowości wymaga zwykłej większości głosów przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia</p> <p>Polityka Rachunkowości reguluje:</p> <ul style="list-style-type: none">• Zasady i formy prowadzenia ewidencji księgowej,• Ład dokumentacyjny jednostki,• Pojęcie i klasyfikację dowodów księgowych oraz zasady ich sporządzania,• Zasady kontroli wewnętrznej,• Zasady gospodarki kasowej,• Zasady inwentaryzacji,• Obieg i kontrolę dokumentów,• Zakres obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności.

Zródło: Opracowanie własne na podstawie wymienionych dokumentów

Rozdział II Partycypacyjny charakter LSR

Przygotowanie LSR zostało podzielone na kilka etapów.

1. Analiza danych dostępnych w źródłach pisanych i dostępnych przez Internet.
2. Badania ankietowe w zakresie głównych problemów i celów rozwojowych obszaru.
3. Opracowanie analizy SWOT z udziałem społeczności lokalnej (w tym po 2 spotkania w każdej gminie LGD), konsultacje wstępnej wersji SWOT przez zamieszczenie jej na stronie LGD.
4. Wyznaczenie wstępnych celów LSR z udziałem społeczności lokalnej.
5. Opracowanie proponowanych wskaźników i konsultacja ze społecznością lokalną.
6. Opracowanie pozostałych części LSR.
7. Konsultacje społeczne ostatecznej wersji LSR, z wykorzystaniem strony internetowej
8. Ostateczna redakcja strategii.

W okresie lipiec – sierpień 2015 z dostępnych źródeł wtórnych została przeprowadzona analiza potencjalnych problemów oraz potrzeb społeczności lokalnej regionu ZPT. Następnie drogą elektroniczną zostały rozesłane ankiety, których celem było wskazanie najważniejszych – z punktu widzenia mieszkańców - kierunków rozwoju regionu, co także służyło pogłębieniu zapoczątkowanej już analizy danych wtórnych a także właściwemu moderowaniu planowanych spotkań konsultacyjnych. LSR została przygotowana w sposób partycypacyjny, z dbałością o równy wpływ wszystkich trzech zaangażowanych sektorów, tj. sektora społecznego, publicznego oraz gospodarczego.

W dniach 2 - 14 września 2015 r. zostało przeprowadzonych łącznie 12 spotkań w każdej z gmin będącej członkiem LGD. Zorganizowano po jednym spotkaniu w godzinach porannych i popołudniowych – co zagwarantowało możliwość partycypacji uczestników z różnych grup społecznych. Łącznie w spotkaniach uczestniczyło 162 osoby reprezentujące sektory społeczny (60) gospodarczy (28) oraz publiczny (74). W grudniu 2015 roku przeprowadzono jeszcze 4 spotkania konsultacyjne na terenie LGD (w Łękawicy, Siedliszowicach, Wietrzychowicach i Wierzchosławicach), na których konsultowano założenia strategii. Z sektora społecznego uczestniczyło w sumie 45 osób, z gospodarczego 3, a z publicznego 6. Listy obecności, a także dokumentacja zdjęciowa ze spotkań konsultacyjnych są dostępne w siedzibie ZPT. Efektem spotkań było opracowanie analizy SWOT wskazującej na mocne i słabe strony regionu ZPT, a także szanse i zagrożenia rozwojowe. Z uwagi na dużą liczbę uczestników oraz czasami odmienną priorytetyzację problemów, dane pozyskane w konsultacjach społecznych poddano metodzie rangowania, co umożliwiło określenie proponowanej treści analizy SWOT, a na jej bazie wskazanie celów LSR (postępowano według metodologii pochodzącej z zarządzania projektami - zastosowano odwrócone drzewo problemów). Ponadto, poza prowadzonymi konsultacjami LGD wielokrotnie kontaktowało się z istotnymi interesariuszami LSR (wrzesień 2015 r.), którzy nie mogli uczestniczyć w spotkaniach, w tym z: przedsiębiorcami, rolnikami, kołami pszczelarskimi, szkołami, ochotniczymi strażami pożarnymi oraz mieszkańcami (w tym osoby w wieku od 25 do 34 lat i powyżej 55 lat, kobiety, niepełnosprawni, długotrwale bezrobotni, grupy zainteresowań np. koła gospodyń wiejskich, stowarzyszenia, młodzież, zespoły ludowe). Wstępna wersja macierzy SWOT była także konsultowana ze społecznością lokalną poprzez jej prezentację na stronie WWW LGD i rejestrację wpływających uwag.

Skonstruowane cele LSR, a następnie przypisane im wskaźniki, zostały ponownie skonsultowane z grupami interesariuszy. Wyniki konsultacji (analiza SWOT oraz cele i wskaźniki LSR) zostaną zaprezentowane w kolejnych rozdziałach. Przed ostateczną redakcją strategia była jeszcze raz zamieszczona na stronie www, w celu skonsultowania ze społecznością lokalną.

Dane z konsultacji społecznych tj. informacje z badania ankietowego oraz spotkań z mieszkańcami były głównym źródłem wiedzy na temat zapotrzebowania mieszkańców. Wyniki przeprowadzonych konsultacji świadczą o tym, że mieszkańcy największą wagę przywiązują do rozwoju czterech obszarów: przedsiębiorczości, rolnictwa, oferty czasu wolnego oraz atrakcyjności turystycznej terenu LGD.

Należy podkreślić, że opisany wyżej sposób przygotowywania strategii miał na celu z jednej strony osiągnięcie spójności wymaganej od tego typu dokumentu, a z drugiej uwzględnienie potrzeb interesariuszy społecznych, publicznych i prywatnych. Zaproponowane powyżej metody są zgodne z Poradnikiem dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020.

Rozdział III Diagnoza - opis obszaru i ludności

III.1. Grupy priorytetowe

W tworzeniu Lokalnej Strategii Rozwoju niezbędnym jest opisanie stanu wejściowego obszaru objętego programowaniem. W rozdziale tym znajduje się szeroki opis sześciu gmin Lokalnej Grupy Działania, który posłuży do zobrazowania ich charakterystyki oraz zdiagnozowania występujących na ich obszarze problemów. Obserwacje zawarte w tej części Strategii będą podstawą określanych w dalszych częściach silnych i słabych stron gmin LGD, ich szans i zagrożeń oraz proponowanych kierunków rozwoju.

Pierwszym krokiem w części diagnostycznej jest wskazanie które grupy społeczne są szczególnie istotne pod względem realizacji Strategii. Ich określenie jest niezbędne, aby lepiej identyfikować występujące problemy oraz precyzyjnie wyznaczać obszary interwencji.

Z punktu widzenia realizacji strategii szczególne znaczenie mają dwie grupy, które wspólnie określić można jako grupy priorytetowe. Pierwszą z nich są grupy defaworyzowane, a drugą pozostałe grupy priorytetowe.

Na obszarze realizacji LSR zidentyfikowano następujące grupy defaworyzowane:

A. Pod względem dostępu do rynku pracy: osoby w wieku od 25 do 34 lat, powyżej 55 lat, kobiety, niepełnosprawni, osoby z wykształceniem zawodowym, długotrwale bezrobotni

B. Pod względem dostępu do infrastruktury i usług publicznych: osoby starsze (powyżej 55 lat) oraz dzieci i młodzież.

Jako pozostałą grupę priorytetową wskazano:

- Przedsiębiorców i rolników, osoby rozpoczynające działalność gospodarczą i lokalnych wytwórców jako podmioty przyczyniające się do wzrostu aktywności gospodarczej.

Należy również zwrócić uwagę, że adresatami części działań LSR są turyści i ogół mieszkańców, przy czym zaangażowanie przynajmniej znacznej części tych ostatnich jest kluczowe dla osiągnięcia celów strategii.

Poniżej zamieszczono diagnozę obszaru i ludności wraz z uzasadnieniem wyboru grup priorytetowych.

Jedną z możliwych dróg we wskazywaniu tych grup jest analiza społeczności obszaru LGD pod względem struktury wieku. Aby ukazać dynamikę zmian ludności, w poniższej tabeli przedstawiono sumaryczną liczebność danej grupy wiekowej w latach 2010 - 2014 oraz procentową zmianę liczebności każdej z grup. Dane te dotyczą sześciu gmin LGD łącznie.

Tabela 3. Struktura ludności obszaru LGD według wieku

Wiek	2010	2011	2012	2013	2014	Zmiana 2010 - 2014
Powyżej 65	10780	10875	11050	11313	11600	7,6%
55 - 64	8627	9067	9492	9814	10247	18,8%
45 - 54	12039	12173	12226	12281	12218	1,5%
35 - 44	12288	12458	12577	12696	12917	5,1%
25 - 34	13606	13690	13818	13988	14052	3,3%
20 - 24	7040	7029	7107	6958	6865	-2,5%
16 - 19	5416	5332	5080	4901	4661	-13,9%
13 - 15	3572	3452	3390	3348	3208	-10,2%
7 - 12	6123	5903	5768	5604	5558	-9,2%
3 - 6	3589	3763	3871	3903	3889	8,4%
0 - 2	2844	2742	2684	2628	2615	-8,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Na terenie LGD w latach 2010 - 2014 nastąpił wzrost liczby ludności ogółem o 2,2%. Analizując poszczególne grupy wiekowe warto zauważyć, że zwiększyła się liczebność osób w wieku powyżej 25 lat oraz w grupie wiekowej 3 - 6 lat. Największy przyrost odnotowano w grupie 55 - 64 lat - 18,8%. W pozostałych grupach wiekowych, czyli 0 - 2 lat oraz 7 - 24 lat w przeciągu czterech lat liczba ludności spadała. Największy spadek odnotowano wśród osób w wieku 16 - 19 lat - 13,9%³. Należy wziąć jednak pod uwagę, że w przypadku utrzymywania się trendu, w najbliższych latach maleć będzie także liczba ludności w przedziale 25 - 34 lat. Tendencja ta odpowiada społeczeństwu starzejącemu się - wzrasta liczba ludzi starszych, zaś maleje osób w młodszym wieku. Ma to swoje konsekwencje w przemianach gospodarki, rynku pracy, wyłanianiu się nowych potrzeb ludności etc.

A.I. Osoby wchodzące na rynek pracy

W związku z przemianami struktury ludności, istotnym jest, aby część działań kierować do grup najściślej związanych z tymi zmianami i ich konsekwencjami. Pierwszą z tych grup są ludzie młodzi, szczególnie we wczesnym wieku produkcyjnym, kiedy to wejście na rynek pracy często zbiega się z zakładaniem rodziny. Wówczas ewentualne problemy ze znalezieniem zatrudnienia przyczyniają się z kolei do migracji do większego miasta czy za granicę lub odłożenia wydawania potomstwa na później. W każdym z tych przypadków efektem jest spadek liczebności osób w najmłodszych grupach wiekowych. Istotne będą zatem działania czyniące obszar LGD atrakcyjnym miejscem do mieszkania poprzez zwiększanie konkurencyjności lokalnego rynku pracy.

Konkurencyjność rynku pracy jest tu kwestią kluczową. Według danych z ostatniego Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku, aż 84% pracujących mieszkańców obszaru LGD pracowało poza nim (63% w Tarnowie, 21% w innych miastach i gminach). Oznacza to, że Zielony Pierścień Tarnowa staje się jego "sypialnią". Wówczas wzrost liczby ludności na terenie LGD należy traktować w dużej mierze jako skutek suburbanizacji - czyli przenoszenia się ludności miejskiej na pobliską wieś⁴. Taka migracja nie jest motywowana poszukiwaniem pracy, a raczej chęcią zmiany mieszkania w bloku na dom jednorodzinny przy pozostawieniu pracy i życia towarzyskiego w mieście. Dodatkowo salda migracji mogą dawać zatem złudne wrażenie braku problemu z utrzymaniem liczby ludności, jednak w długim okresie czasu w przypadku braku konkurencyjnego lokalnego rynku pracy należy spodziewać się odpływu młodych ludzi, których skąd inąd i tak jest coraz mniej. Ludzie młodzi z obszaru LGD wchodzący na rynek pracy są w tym przypadku grupą defaworyzowaną, ponieważ są zmuszeni do poszukiwania pracy w dużej części poza miejscem swojego zamieszkania. Zgodnie z przedziałami stosowanymi przez GUS, grupę tę zdefiniowano jako osoby w wieku od 25 do 34 lat.

A.II. Ludzie starsi

Drugą grupą wiekową, która niewątpliwie wyróżnia się w strukturze ludności są ludzie starsi. Wyraźnie zauważalny wzrost liczebności w tej grupie skutkować będzie pojawieniem się większego zapotrzebowania na dobra i usługi tzw. srebrnej gospodarki, czyli charakterystyczne dla osób późniejszego wieku. Potrzeby te dotyczyć mogą kwestii zdrowia, pielęgnacji, spędzania czasu, czy nawet zamieszkania ludzi w starszym wieku. W chwili obecnej oferta dóbr i usług dedykowanych dla tej grupy wiekowej jest jeszcze dość uboga, bo może prowadzić do jej wykluczenia.

Ponadto istotną kwestią jest miejsce osób powyżej 55 roku życia na zmieniającym się rynku pracy. Utrata pracy w tym wieku stanowi ogromny problem - jest jeszcze zbyt wcześnie na emeryturę, a poważniejszy wiek często utrudnia efektywne znalezienie nowego miejsca zatrudnienia. Raporty BAEL wykazują, że czas poszukiwania pracy przez osoby po 55. roku życia jest dłuższy, niż w młodszych grupach wiekowych⁵. Przyczyną problemów ze znalezieniem pracy są często krzywdzące stereotypy. Pracodawcy postrzegają osoby starsze jako mniej wydajne, bardziej chorowite, niechętne do rozwoju zawodowego, czy nie wykazujące się inicjatywą⁶. Przyzwyczajenia, nawyki, mniejsza chłonność wiedzy, ale także brak oferty szkolenia, dopasowanej

³ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

⁴ W 2014 roku 60% ludności napływowej do gmin Zielonego Pierścienia Tarnowa to osoby migrujące z miasta. Jednocześnie wieś była głównym kierunkiem migracji ludności miasta Tarnów (ponad 50% ludności). Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

⁵ Według danych BAEL w I kwartale 2015 roku średni okres poszukiwania pracy osoby w wieku 55-67 lat wynosił 14,6 miesiąca, zaś w bezpośrednio poprzedzającej grupie wiekowej - 45-54 lat - 12,3 miesiąca.

⁶ Źródło: B. Kłós *Dyskryminacja ze względu na wiek osób starszych na polskim rynku pracy* Studia BAS Nr 2 (26) 2011

do osób w tym wieku sprawia, że ciężko podnosić im kwalifikacje, by móc efektywnie konkurować na lokalnym rynku pracy. Osoby starsze są także mniej mobilne, przez co trudniej im szukać pracy poza miejscem zamieszkania. Osoby powyżej 55 roku życia są zatem kolejną grupą defaworyzowaną zarówno w zakresie dostępu do rynku pracy, jak i dostępu do dóbr i usług publicznych.

A.III. Kobiety na rynku pracy

Kolejną grupą defaworyzowaną są kobiety, szczególnie w kontekście zatrudnienia. Często spotykają się one z trudnościami podczas poszukiwania pracy, co ma swój wydzźwięk w znacznym udziale kobiet w grupie bezrobotnych, co zostanie opisane szerzej w dalszej części Strategii⁷. Problemy kobiet ze znalezieniem zatrudnienia są zjawiskiem występującym w całej Polsce i dotyczą kobiet w każdym wieku.

Kobiety młode, wchodzące na rynek pracy, są traktowane przez pracodawców ze znacznym dystansem ze względu na ich możliwe macierzyństwo, które może nastąpić niedługo po zatrudnieniu. Kobiety wracające na rynek pracy po dłuższej przerwie macierzyńskiej potrzebują dodatkowego czasu na ponowne wdrożenie i odbudowanie relacji zawodowych. Kobiety w późniejszym wieku produkcyjnym spotykają się zaś z problemami charakterystycznymi dla osób w tej grupie wiekowej, o których wspomniano przed chwilą.

Taki dość nieregularny cykl kariery zawodowej, konieczność poświęcenia znacznej części życia rodzinie i dzieciom (w tej kwestii przecież nikt nie może zastąpić kobiet) oraz pewna wrażliwość kobiet sprawiają, że ciężiej funkcjonować im na dość burzliwym rynku pracy. Przyczynia się to nierównego traktowania kobiet i mężczyzn - od trudności w znalezieniu pracy, przez niższe zarobki za tę samą pracę, problemy z awansowaniem, trudniejszy dostęp do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, do mobbingu wobec kobiet w skrajnych przypadkach⁸.

Należy więc zmieniać lokalny rynek pracy w celu równiejszego traktowania kobiet i mężczyzn. Lepsze dopasowanie rynku pracy do kobiet może uaktywnić zawodowo większą ich część, przez co wzrośnie ich konkurencyjność na rynku pracy i szanse na utrzymanie dochodu.

A.IV. Niepełnosprawni na rynku pracy

Niepełnosprawność powoli przestaje być traktowana jako stan wykluczający możliwość pracy. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych jest coraz bardziej powszechna, jednak jest ona działaniem, które napotyka pewne trudności. Niepewność i czasem nawet niechęć ze strony pracodawców, niskie poczucie własnej wartości u niektórych osób niepełnosprawnych stanowią przeszkody, które jednak da się ominąć. W powiecie tarnowskim, gdzie leżą gminy LGD odsetek niepełnosprawnych zarejestrowanych jako bezrobotni w Powiatowym Urzędzie Pracy w 2014 roku wyniósł 6,1%. W całej Małopolsce i kraju wskaźnik ten przyjmował nieco mniejsze wartości - odpowiednio 5,9% i 6%. Jest to znaczna grupa osób o pewnych ograniczeniach, przez które trudniej konkurować im na rynku pracy. Defaworyzacja osób niepełnosprawnych pod tym względem powinna być jednak minimalizowana poprzez wspieranie ich zatrudniania.

A.V. Osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym

Kolejną grupą defaworyzowaną są osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Analizując wykształcenie osób bezrobotnych, na obszarze LGD największą grupę - 34% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych - stanowią absolwenci zasadniczych szkół zawodowych (szczegółowe dane w podrozdziale Rynek pracy). Mniej lub bardziej racjonalna pogoń za wyższym wykształceniem spowodowała, że wykształcenie zasadnicze zawodowe staje się coraz bardziej deprecjonowane, a osoby z tym wykształceniem mają większe problemy ze znalezieniem pracy. Jednocześnie gospodarka nadal potrzebuje pracowników budowlanych, elektrycznych, mechanicznych itd. Wspieranie osób z zawodem w ręku jest zatem w pełni uzasadnione, zwłaszcza ze względu na skalę problemu.

A.VI. Długotrwale bezrobotni

Bezrobocie jest jednym z najpoważniejszych problemów ekonomicznych. Szczególnie uciążliwym i nawet niebezpiecznym jest zjawisko bezrobocia długotrwałego. Osoby pozostające przez długi czas bez pracy, bezskutecznie szukający zatrudnienia, są narażone na ubóstwo i wykluczenie społeczne. Długotrwałe

⁷ Rozdział III, podrozdział: Rynek pracy

⁸ Statystyki Ministerstwa Sprawiedliwości wykazują, że ofiarami mobbingu częściej są kobiety. Dotyczy to spraw zakończonych w sądzie.

problemy ze znalezieniem pracy powodują także "ulatnianie się" nabytych wcześniej umiejętności, negatywnie wpływają na zdrowie psychiczne i fizyczne osób bezrobotnych, a w występując w dużej skali są jedną z przyczyn wzrostu przestępczości i rozwoju patologii społecznych.

Na obszarze LGD są osoby długotrwale bezrobotne i stanowią kolejną grupę defaworyzowaną. Udział osób pozostających bez pracy przez dłużej niż 1 rok w grupie ludności aktywnej zawodowo na obszarze powiatu tarnowskiego w 2014 roku wyniósł 5%⁹. To więcej niż w województwie małopolskim i na obszarze całego kraju (wskaźniki te wynoszą odpowiednio 4% i 4,7%). Interwencja w tym obszarze ma pomóc wyrwać im się z błędnego koła poprzez ich aktywizację zawodową.

B.1. Deficyt oferty czasu wolnego

Rekreacja i zajęcia czasu wolnego są kolejnymi obszarami, które odnoszą się właściwie do niemal wszystkich grup wiekowych, ponadto w ostatnim czasie zauważalny jest wzrost zainteresowania nimi ze strony osób w starszych grupach wiekowych. Zmieniający się tryb życia wymaga stosowania dodatkowych form aktywności fizycznej. Zwiększająca się świadomość ludzi w zakresie utrzymania zdrowia, ale także większe dochody skłaniają do aktywnego spędzania wolnego czasu. Ludzie poświęcają coraz więcej czasu¹⁰ i pieniędzy¹¹ na aktywność fizyczną, co skutkuje wzrostem popularności biegania, nordic walkig, kolarstwa rekreacyjnego etc. w skali całego kraju. Podczas spotkań konsultacyjnych na etapie przygotowania strategii mieszkańcy zgłaszali zapotrzebowanie na infrastrukturę w tym zakresie. Należy zatem zwrócić uwagę tę kwestię i określić jakie możliwości rekreacji daje obszar LGD jego mieszkańcom, ale także osobom przyjezdnym. Możliwości aktywnego spędzania czasu na terenie LGD opisane będą szerzej w dalszej części Strategii (Diagnoza, podrozdział Turystyka i rekreacja).

Inny rodzaj spędzania czasu wolnego - udział w zorganizowanych kursach, szkoleniach, kołach zainteresowań itp. jest mocno ograniczony dla mieszkańców obszarów wiejskich. Rozproszona zabudowa wsi utrudnia dostęp do tego typu zajęć, przez co są w dużej mierze wykluczeni z możliwości pogłębiania swoich zainteresowań w szerszym gronie. 95% ludności z obszaru LGD to mieszkańcy wsi, tak więc skala problemu jest tutaj znaczna. Ze względu jednak na sąsiedztwo dużego miasta, część mieszkańców ma jednak ułatwiony dostęp do oferty podmiotów działających w tym mieście - są to osoby w średnim wieku, najbardziej mobilne głównie ze względu na duży odsetek posiadających własne środki transportu. Poza tymi grupami pozostają jednak dzieci i młodzież oraz osoby starsze, których mobilność jest najniższa i które mogą korzystać głównie z oferty dostępnej na miejscu. W związku z ograniczeniami tej oferty, te grupy zdefiniowano jako defaworyzowane pod względem dostępu do infrastruktury i usług publicznych.

III.2. Gospodarka i przedsiębiorczość

Ogólna charakterystyka i dynamika

Na obszarze LGD w 2014 r. ogółem działało 5564 przedsiębiorstw. W zdecydowanej większości jest to sektor prywatny. Dominują firmy małe, aczkolwiek funkcjonuje także 5 dużych pracodawców zatrudniających powyżej 250 osób oraz 21 firm z kapitałem zagranicznym. W 2014 roku we wszystkich gminach LGD, za wyjątkiem Wierzchosławic, więcej firm zostało zarejestrowanych niż zamkniętych, co jest pozytywnym zjawiskiem w kontekście przedsiębiorczości mieszkańców. Pod względem liczby firm, głównymi branżami działającymi w gminach LGD są handel oraz budownictwo. Natomiast najwięksi pracodawcy są skupieni w sektorze produkcji przemysłowej (branża budowlana, hutnictwo szkła, elektryczna, papiernicza, spożywcza) jak i usług (branża budowlana, elektroinstalacyjna, malarska, logistyczna). W tej ostatniej grupie znajdują się także firmy o rozpoznawalnych w regionie i poza nim markach. Zdecydowanym atutem regionu LGD jest korzystne położenie komunikacyjne, co ułatwia prowadzenie procesów logistycznych w przedsiębiorstwach.

Zbiorcze zestawienie w kwestii przedsiębiorczości i jej dynamiki na obszarze poszczególnych gmin LGD zawiera tabela 4.

⁹ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

¹⁰ Raport GUS: *Budżet czasu ludności w 2013 r.*

¹¹ Raport GUS: *Sytuacja gospodarstw domowych w 2014 r. w świetle wyników badań budżetów gospodarstw domowych*

Tabela 4. Statystyka przedsiębiorczości obszaru LGD za 2014 r.

Liczba przedsiębiorstw	Lisia Góra		Skrzyszów		Wietrzychowice		Żabno		Tarnów		Wierzchosławice	
	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013
Rok												
Ogółem	865	843	923	893	174	167	1076	1057	1940	1878	586	592
Sektor prywatny	835	813	896	866	160	154	1039	1020	1904	1843	569	575
Osoby fiz. prowadzące działalność gospod.	707	696	804	781	126	121	819	808	1600	1567	460	464
spółki handlowe	19	16	23	20	2	2	71	64	75	63	26	26
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	3	3	1	1	-	-	8	8	4	4	5	5
Spółdzielnie	4	4	1	1	-	-	6	6	4	4	3	3
Fundacje	1	1	1	1	1	-	1	1	4	2	-	-
stowarzyszenia i organizacje społ.	34	33	20	18	13	12	47	46	56	54	35	36
Firmy 0-9	828	806	878	850	164	156	1008	988	1851	1792	561	568
Firmy 10-49	34	34	34	32	9	10	57	57	78	75	20	19
Firmy 50-249	3	3	8	8	1	1	9	10	10	10	5	5
Firmy 250-999	-	-	2	2	-	-	2	2	1	1	-	-
Firmy 1000 i więcej	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Podmioty nowo-zarejestrowane	101	94	106	96	13	9	114	117	221	180	65	70
Podmioty wyrejestrowane	79	56	77	71	10	7	92	79	176	138	73	47
Podmioty wpisane do rejestru na 1 tys. ludności	58	57	66	64	43	41	57	56	77	75	55	55

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL za 2014 i 2013 rok.

Wskaźnik przedsiębiorczości wyrażony w liczbie firm na 1 tys. mieszkańców jest najwyższy w Gminie Tarnów, a najniższy w gminie Wietrzychowice. W pozostałych gminach wskaźnik plasuje się na poziomie 55-66 firm na tysiąc mieszkańców, co można określić jako wynik na zbliżonym poziomie świadczący o podobieństwie gospodarczym gmin LGD. Wyróżnia się tutaj nieco gmina Tarnów, której wysoki wskaźnik przedsiębiorczości podnosi nieco wynik dla całego obszaru LGD do ok. 63 przedsiębiorstw na 1 tys. mieszkańców. Jest to wynik wyższy niż dla całego powiatu tarnowskiego (59 firm na 1 tys. mieszkańców), ale w zestawieniu z analogicznymi wskaźnikami dla obszaru województwa małopolskiego i całego kraju wypada znacznie niżej. Wskaźnik przedsiębiorczości w Małopolsce jest aż o 67%, a w całej Polsce o 69% wyższy niż na obszarze LGD¹². Świadczy to względnie niskiej aktywności gospodarczej na terenie LGD.

Tabela 5. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1 tys. mieszkańców

Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1 tys. mieszkańców w 2014 roku	
Zielony Pierścień Tarnowa	63,34
Powiat tarnowski	58,60
Małopolska	105,92
Polska	107,06

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL za 2014 rok.

Na przestrzeni lat 2013 – 2014 r. tylko w Gminie Wierzchosławice liczba działających firm nieznacznie spadła. W tych latach najwięcej firm przybyło w Gminie Tarnów, a następnie w Gminie Skrzyszów. Wskaźniki przedsiębiorczości we wszystkich gminach (poza Gminą Wierzchosławice, w której pozostał na takim samym poziomie) nieznacznie wzrosły co jest pozytywnym zjawiskiem. Ogółem, w 2014 roku na obszarze LGD zarejestrowanych zostało 620 nowych firm (w tym 618 w sektorze prywatnym), co oznacza, że na 1 tys. mieszkańców przypada 7 nowych przedsiębiorstw. W powiecie tarnowskim wskaźnik ten był nieco niższy - ponad 6 nowych firm na 1 tys. mieszkańców. Znacznie wyższe wartości tego wskaźnika odnotowane zostały dla obszaru Małopolski i całego kraju - odpowiednio 9,5 oraz 9,3 nowo zarejestrowanego przedsiębiorstwa na 1 tys. mieszkańców.

Tabela 6. Nowo zarejestrowane podmioty gospodarki narodowej na 1 tys. mieszkańców

Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 1 tys. mieszkańców w 2014 roku	
Zielony Pierścień Tarnowa	7,06
Powiat tarnowski	6,31
Małopolska	9,51
Polska	9,29

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL za 2014 rok.

Struktura branżowa

Jak wspomniano wcześniej, na obszarze LGD dominującymi branżami są handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych (sekcja G) oraz budownictwo (sekcja F) - w 2014 roku firmy tych branż stanowiły łącznie aż 43% wszystkich przedsiębiorstw. Znaczącymi sektorami są tu także przetwórstwo przemysłowe (sekcja C), transport i gospodarka magazynowa (sekcja H), pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (sekcje S i T) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (sekcja M). Pozostałe sekcje odznaczają się udziałem poniżej 5%. Gminy LGD różnią się bezwzględną ilością przedsiębiorstw, ale ich struktury branżowe cechuje znaczne podobieństwo. W tabeli 7 przedstawiono dane na temat struktury firm z obszaru LSR.

¹² Źródło: BDL za 2014 rok.

Tabela 7. Struktura branżowa przedsiębiorstw obszaru LGD według sekcji PKD 2007 w 2014 roku

	Lisia Góra	Skrzyszów	Tarnów	Wierzchosławice	Wietrzychowice	Żabno
Sekcja G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych	215	238	522	144	38	304
Sekcja F Budownictwo	144	189	296	89	39	198
Sekcja C Przetwórstwo przemysłowe	96	115	221	54	13	111
Sekcja H Transport i gospodarka magazynowa	67	94	128	44	9	74
Sekcje S i T Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	65	54	109	48	11	64
Sekcja M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	61	43	142	37	9	57
Sekcja Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	38	37	108	23	15	34
Sekcja P Edukacja	35	27	80	15	9	50
Sekcja A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	28	24	46	25	7	28
Sekcja K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	20	21	54	18	3	21
Pozostałe	96	81	234	89	21	135

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL za 2014 rok.

Przedsiębiorczość społeczna

Przedsiębiorczość społeczna oraz gospodarka społeczna jest definiowana w bardzo szerokim zakresie. Według jednej z najpopularniejszych definicji, za przedsiębiorstwo społeczne uznaje się działalność o celach głównie społecznych, której zyski w założeniu są reinwestowane w te cele lub we wspólnotę, a nie w celu maksymalizacji zysku lub zwiększenia dochodu udziałowców czy też właścicieli¹³. Upraszczając, podmioty gospodarki społecznej to te, które działają, by realizować cele statutowe, a nie by przynosić zysk.

Flagowym przykładem przedsiębiorstwa społecznego jest spółdzielnia socjalna. Według bazy danych portalu organizacji pozarządowych www.ngo.pl, na terenie LGD nie jest zarejestrowana żadna spółdzielnia socjalna. W powiecie tarnowskim jest 1 taka spółdzielnia, w Małopolsce 83, zaś na terenie kraju 1217 (dane te dotyczą także spółdzielni w likwidacji)¹⁴.

¹³ Definicja została podana w 2002 roku przez ówczesny brytyjski rządowy Departament Handlu i Przemysłu, używana m.in. przez Europejską Sieć Badawczą EMES. Źródło: *The EMES approach of social enterprise in a comparative perspective*.

¹⁴ Źródło: www.bazy.ngo.pl, stan na dzień 20 grudnia 2015 r.

Struktura przedsiębiorczości

W kontekście całego regionu tarnowskiego jak i strategicznego rozwoju gospodarki, kluczowymi branżami są te o wysokim stopniu innowacyjności w segmencie produkcji przemysłowej oraz wysoko specjalistycznych usług. Istotne znaczenie mają także segmenty IT raz odnawialnych źródeł energii, które wpływają na efektywność gospodarczą. Natomiast w skali mikro – w kontekście członków ZPT kluczowymi branżami są te, które bazują lokalnym potencjale i odpowiadają pojawiającemu się zapotrzebowaniu rynkowe. W celu identyfikacji branż kluczowych obszaru realizacji LSR warto przyjrzeć się występującej na nim strukturze przedsiębiorczości i zbadać kwestię innowacyjności lokalnych firm.

Ogólny poziom innowacyjności przedsięwzięć jest ciężko mierzalny, jednak istnieją pewne przesłanki świadczące o tym, że na obszarze LGD jest on relatywnie niski. Przykładem może być zestawienie jakiego typu projekty realizowane były ze środków unijnych. Projekty te realizowane być mogły w ramach 22 programów operacyjnych, w tym 16 regionalnych. Do porównania wybrano programy operacyjne o największym średnim udziale (z wyjątkiem regionalnych programów operacyjnych): Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka oraz Program Operacyjny Kapitał Ludzki. Tabela 8 przedstawia procentowy udział wartości projektów w ramach poszczególnych programów na obszarze Zielonego Pierścienia Tarnowa, Powiatu tarnowskiego, Małopolski i całego kraju w 2014 roku. Uwagę zwraca bardzo niski udział wartości projektów realizowanych na terenie LGD w ramach PO Innowacyjna Gospodarka oraz PO Kapitał Ludzki - udział ten wyniósł odpowiednio 0,94% oraz 0,56%. Dla porównania, wartość projektów realizowanych w ramach PO Innowacyjna Gospodarka w Małopolsce stanowiła 19,34% wartości wszystkich projektów wspieranych środkami z programów operacyjnych, zaś w całej Polsce udział ten wyniósł 16,34%. Świadczy o to tym, że przedsiębiorcy gmin Zielonego Pierścienia Tarnowa bardzo rzadko starali się o dotacje w ramach bardziej wymagających projektów, jakie są realizowane w ramach tego programu operacyjnego.

Niewielki udział projektów w ramach programów operacyjnych zorientowanych na innowacje jest przejawem generalnie niskiej innowacyjności przedsięwzięć realizowanych na obszarze LGD. Wiąże się to z faktem, że ZPT jest obszarem o ograniczonej dostępności do wysoko wyspecjalizowanych kadr, co może stanowić znaczącą przeszkodę w realizacji przedsięwzięć innowacyjnych. Ponadto, działania innowacyjne wiążą się z koniecznością wygosparowania środków na inwestycje. Jak wynika z relacji przedsiębiorców obszaru LGD, firmy mają niskie możliwości inwestycyjne, co również jest utrudnieniem w tym zakresie. Biorąc pod uwagę, że 95% firm na obszarze LGD to mikroprzedsiębiorstwa o dość ograniczonych budżetach, przeszkody te są niewątpliwie realne.

Tabela 8. Wartość projektów według źródeł finansowania

	POiŚ	POIG	POKL	Inne
Zielony Pierścień Tarnowa	93,66%	0,94%	0,56%	4,84%
Powiat tarnowski	86,50%	1,95%	2,94%	8,61%
Małopolska	43,79%	19,34%	8,78%	28,09%
Polska	44,38%	16,34%	10,42%	28,86%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL za 2014 rok

Obecna struktura branżowa wskazuje na dominującą pozycję sektorów handlu i motoryzacji oraz usług budowlanych. O ile rozwój handlu jest raczej pochodną sytuacji gospodarczej na obszarze (wyłączając podmioty działające w większej skali), to budownictwo i usługi z zakresu motoryzacji są dość charakterystyczne dla obszaru LSR.

Dla osiągnięcia tych celów LSR struktura branżowa powinna jednak podlegać pewnej redefinicji i jako kluczowe sektory należy wskazać:

- usługi czasu wolnego i tzw. srebrnej gospodarki ze względu wzrost liczby seniorów,
- produkcja w zakresie produktów regionalnych – z uwagi na bogatą tradycję lokalnych produktów, które mają potencjał komercjalizacji,
- działalności związane z branżą budownictwa i motoryzacji oraz przetwórstwa drzewnego jako mające zwiększone szanse powodzenia z uwagi na wzmocnioną obecność tych branż na obszarze,
- turystyka i rekreacja - z dla wykorzystania potencjału obszaru wynikającego z bliskości Tarnowa i jako synergia dla inwestycji w ogólnodostępną infrastrukturę w tym zakresie,

- przedsięwzięcia innowacyjne z uwagi na szczególnie duży deficyt tego typu inicjatyw,
- przedsięwzięcia związane z ochroną środowiska i klimatu jako pożądane dla środowiska lokalnego.

III.3. Rynek pracy

Stopa bezrobocia w powiecie tarnowskim¹⁵ na koniec 2014 r. wynosiła 13,6%, na koniec 2013 r. 15,3%. Pomimo wyraźnego spadku bezrobocia powiat tarnowski charakteryzuje się wyższą stopą bezrobocia w stosunku do stopy w województwie małopolskim¹⁶. Na koniec sierpnia 2015 r. stopa bezrobocia wynosiła 11,1%, co na tle województwa uplasowało powiat tarnowski na 16 miejscu (z 22).

W ostatnim roku sprawozdawczym (2014) liczba zarejestrowanych bezrobotnych dla całego obszaru LGD wyniosła 4392 osoby i była o 12% niższa od liczby bezrobotnych w roku wcześniejszym.

Na przestrzeni lat 2013 – 2014 liczba zarejestrowanych bezrobotnych we wszystkich gminach ZPT spadła, co potwierdza trend spadku stopy bezrobocia w całym powiecie. Największy spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych miał miejsce w Gminie Wietrzychowice (o 25%) oraz Gminie Żabno (o 16%). Najmniejszy spadek odnotowano w Gminie Tarnów i Skrzyszów po 8%.

Natomiast zjawiska spadku bezrobocia nie można interpretować jednoznacznie jako zdecydowanej poprawy zatrudnienia w gminach ZPT, zwłaszcza w kontekście statystyk dotyczących liczby zatrudnionych. W latach 2013 – 2014 liczba zatrudnionych zwiększyła się tylko w trzech gminach ZPT (Lisia Góra, Żabno i Wierzchosławice). W pozostałych gminach spadki zatrudnienia obserwuje się na poziomie od -6 do -3%. Zatem spadek liczby osób bezrobotnych przy znacznie mniejszym wzroście osób zatrudnionych może oznaczać, że mieszkańcy obszaru LGD znajdują pracę poza nim.

We wszystkich gminach poza Gminą Wietrzychowice bez pracy pozostawało więcej kobiet niż mężczyzn. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych na obszarze gmin LGD w 2013 roku było średnio o 19% więcej kobiet, niż mężczyzn. Z kolei w 2014 roku bezrobotnych kobiet było aż o 22% więcej, niż bezrobotnych mężczyzn¹⁷. Może to wynikać z faktu znaczącego udziału budownictwa w profilu gospodarczym obszaru LGD.

W 2014 roku w żadnej gminie udział bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym nie osiągnął wyniku dwucyfrowego (co miało miejsce w 2013 r. w Gminie Lisia Góra oraz Żabno). Wskaźnik ten osiągnął najniższą wartość w Gminie Skrzyszów, a największą w Lisiej Górze i Gminie Żabno. Średnia arytmetyczna wskaźnika (udziału liczby osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym) wynosi 7,7%. Dla porównania wielkość wskaźnika dla województwa małopolskiego wynosi 6,6%, zatem na obszarze LGD bezrobocie jest problemem o większej skali.

W 2014 r. w pięciu gminach (Lisia Góra, Skrzyszów, Żabno, Tarnów, Wierzchosławice) najliczniejszą grupą bezrobotnych są osoby w wieku 25-34 lat. W części mogą to być osoby, które właśnie zakończyły edukację wyższą, dla których brak jest perspektyw na lokalnym rynku pracy (nieodpowiedni profil pracodawców lub brak ofert pracy). Drugą najliczniejszą grupą bezrobotnych są osoby w wieku 18-24. Wyjątek stanowi Gmina Tarnów, w której są to zarówno osoby w wieku 18-24 jak i 45-54, oraz w Gminie Wierzchosławice, w której nieznacznie większą liczbę bezrobotnych stanowią osoby w wieku 45-54 lat.

W 2013 roku sytuacja była podobna, z tym, że grupa 25-34 była drugą pod względem poziomu bezrobocia, zaraz po osobach w wieku 18-24 lata.

Statystycznie najmniej osób bezrobotnych jest w grupie powyżej 55 lat, jednak w ewentualna utrata pracy lub jej brak w tym wieku jest znacznie poważniejszym problemem, niż dla innych grup wiekowych - szerzej opisano to w pierwszej części diagnozy (opisie grup defaworyzowanych).

W kontekście wykształcenia w 2014 r. najwięcej bezrobotnych ma wykształcenie zawodowe, a następnie policealne i średnie zawodowe. Co ciekawe, osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym są grupą o najmniejszym zarejestrowanym bezrobociu.

¹⁵ W tym i podobnych przypadkach, kiedy dane dotyczące ściśle gmin obszaru ZPT nie były dostępne, posługiwano się danymi dla Powiatu Tarnowskiego, który jest obszarem statystycznym najbardziej zbliżonym do ZPT.

¹⁶ Dane z GUS.

¹⁷ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Zgodnie z danymi z Powiatowego Urzędu Pracy w Tarnowie osoby, które w ciągu 12 miesięcy od ukończenia szkoły nie podjęły pracy najwięcej 35,4% osób posiada wykształcenie wyższe, a następnie policealne i średnie zawodowe – 35,1%¹⁸.

Statystyki w 2013 roku wskazują na podobne trendy – utrzymanie się dużego bezrobocia wśród osób młodych (w wieku 18-24 oraz 25-34), a także osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz policealnym i średnim zawodowym.

W całym powiecie tarnowskim¹⁹ osoby niepełnosprawne stanowiły 6,1% wszystkich bezrobotnych (584 osoby, w tym 300 kobiet). Jest to wynik nieznacznie gorszy w stosunku do roku wcześniejszego, w którym bez pracy pozostawało 579 osób niepełnosprawnych (stanowiących 5,3% wszystkich bezrobotnych w powiecie, w tym 305 kobiet).

Statystyki jednoznacznie wskazują, że problem bezrobocia na obszarze ZPT w największym stopniu dotyka kobiety, ludzi młodych do 34 roku życia, a także osoby z wykształceniem zawodowym. Należy zaznaczyć, iż badany przedział czasowy 2013/2014 to końcówka ram budżetowych Unii Europejskiej. W tym okresie zakończono wydatkowanie większości o ile nie wszystkich środków zarówno na rozwój przedsiębiorczości jak i zwiększenie zatrudnienia.

Ponadto, w obszarze ZPT zaobserwować można zjawisko uzależnienia pracowników od największych zakładów produkcyjnych. Implikuje to trudności ze znalezieniem pracy przez osoby z wyższym wykształceniem oraz osoby młode²⁰. Jest to jeden z powodów migracji mieszkańców obszaru ZPT. Toteż istotnym kierunkiem rozwoju regionu wskazanym podczas procesu konsultacyjnego jest aktywizacja zawodowa tych właśnie grup. Szczegółowe informacje statystyczne prezentuje tabela 9.

Tabela 9 Statystyki dotyczące kwestii bezrobocia na obszarze ZPT

Liczba osób	Lisia Góra		Skrzyszów		Wietrzycho- wice		Żabno		Tarnów		Wierzchosła- wice	
	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013
Rok	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013
Liczba zatrudnionych ogółem	790	734	2002	2070	386	409	2903	2808	3760	3917	1331	1102
Liczba osób bezrobotnych												
Ogółem	827	971	644	698	187	248	1074	1276	1173	1276	487	542
Kobiet	458	528	348	379	85	121	582	669	678	724	292	316
Mężczyzn	369	443	296	319	102	127	492	607	495	552	195	226
Udział bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym w %:												
Ogółem	8,7	10,3	7,1	7,8	7,2	9,6	8,7	10,4	7,2	7,9	7,2	8,0
Kobiet	10,2	11,9	8,2	9,0	7,3	10,4	10,0	11,4	8,8	9,5	9,1	9,8
Mężczyzn	7,4	8,9	6,2	6,7	7,2	9,0	7,6	9,4	5,8	6,5	5,4	6,4
Liczba bezrobotnych w wieku:												
18-24	205	294	167	217	78	95	235	349	239	315	92	121
25-34	239	274	191	199	47	77	310	366	325	369	150	160
35-44	151	165	105	109	26	37	188	210	231	250	91	88
45-54	142	159	109	122	24	28	213	234	239	224	97	112
powyżej 55	90	79	72	51	12	11	128	117	139	118	57	61

¹⁸ Dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Tarnowie.

¹⁹ Brak danych z podziałem na gminy. Dane pozyskane z Powiatowego Urzędu Pracy w Tarnowie.

²⁰ Duże zakłady produkcyjne dominujące na lokalnym rynku pracy mogą narzucać niezbyt korzystne warunki pracy pracownikom. Osoby z wyższym wykształceniem mają także wyższe oczekiwania względem wynagrodzenia i samego rodzaju pracy, przez co w takiej sytuacji wolą poświęcić dodatkowy czas na poszukiwanie bardziej atrakcyjnego miejsca zatrudnienia. Osoby młode, wchodząc na rynek pracy bez doświadczenia nie mają z kolei realnej alternatywy w wyborze zawodu.

Liczba bezrobotnych z wykształceniem												
Wyższym	104	131	88	11	16	24	116	148	185	213	71	80
Policealnym i średnim zawodowym	180	211	164	179	31	41	237	290	295	323	91	110
Średnim ogólnokształcącym	75	93	58	79	30	41	104	131	138	137	51	69
Zasadniczym zawodowym	281	330	201	214	75	92	390	437	379	422	173	169
Gimnazjalnym i niższym	187	206	133	115	35	52	227	270	176	181	95	114

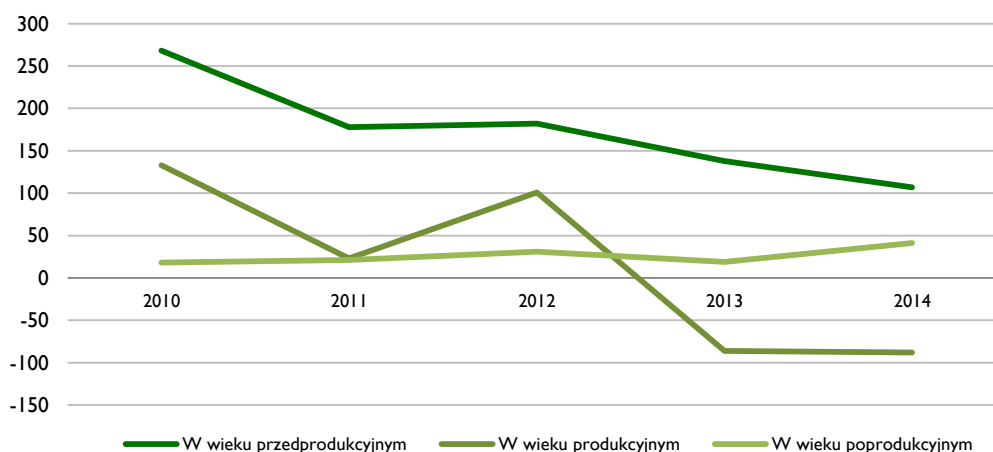
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL oraz PUP Tarnów.

Jak wspomniano, problemy ze znalezieniem miejsca zatrudnienia są jedną z głównych przyczyn odpływu ludzi młodych z obszaru Zielonego Pierścienia Tarnowa do większych ośrodków miejskich lub za granicę. Problem dotyczy nie tylko sześciu partnerskich gmin, ale całego powiatu tarnowskiego ziemskiego i miasta Tarnów na prawach powiatu. Wykres 3 przedstawia salda migracji w poszczególnych grupach ekonomicznych dla powiatu tarnowskiego ziemskiego (GUS nie podaje takich danych dla gmin). Zauważalny jest tutaj odpływ ludności w wieku produkcyjnym, zaś saldo migracji pozostaje dodatnie dla ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym.

Dodatnie salda migracji w dużej części wiążą się z postępującą suburbanizacją - część mieszkańców Tarnowa wyprowadza się z miasta do ościennych wsi. Dotyczy to głównie ludzi z ustabilizowaną sytuacją ekonomiczną - są to zatem osoby ze wszystkich trzech grup ekonomicznych (rodziny z dziećmi oraz osoby starsze). Taki napływ może przynieść bardzo korzystne efekty - można upatrywać w nim kolejne osoby chętne do współpracy społecznej i gospodarczej na szczeblu lokalnym.

W przypadku ludności w wieku produkcyjnym należy dokonać korekty o ludzi wyjeżdżających do większych miast na studia (Kraków, Rzeszów), później znajdujących tam pracę oraz emigrujących za granicę. Sytuacja ta dotyczy ludności we wczesnym wieku produkcyjnym, przekłada się na ujemne saldo migracji w tej grupie ekonomicznej od 2013 roku i jest zjawiskiem zdecydowanie negatywnym.

Wykres 3. Saldo migracji według grup ekonomicznych w powiecie tarnowskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL

III.4. Sektor społeczny

Zgodnie z definicją sektor społeczny to podmioty, podejmujące działania, które nie są realizowane przez sektor publiczny. Są to inicjatywy oddolne skierowane do społeczeństwa lokalnego. Na obszarze ZPT działa łącznie 216 organizacji pozarządowych²¹.

Najwięcej podmiotów gospodarki społecznej w 2014 roku działało w Gminie Tarnów oraz w Gminie Żabno i na przestrzeni lat 2013 – 2014 liczba tych podmiotów na obszarze ZPT utrzymywała się na zbliżonym poziomie. W zdecydowanej większości przedsiębiorczość społeczna w gminach ZPT opiera się na podmiotach o następującym profilu działalności²²:

- opieka i aktywizacja osób starszych i niepełnosprawnych;
- opieka i aktywizacja dzieci;
- koła zainteresowań (w tym koła gospodyń wiejskich, pszczelarzy, towarzystwa fotograficzne, koła miłośników);
- zespoły artystyczne (w tym orkiestry, zespoły folklorystyczne, grupy teatralne);
- grupy obywatelskie oraz promujące rozwój lokalny.

W ramach sektora społecznego funkcjonują również: ochotnicza straż pożarna, kluby sportowe, pomoc społeczna dla osób ubogich, parafie, kluby aktywizujące wybrane grupy (kobiety, gospodynie wiejskie), podmioty promujące aktywne spędzanie czasu wolnego: Roleski Ranch oraz Western Riding.

Niektóre z organizacji pomimo, iż formalnie istnieją, nie prowadzą aktywnej działalności. Wynika to z faktu zakończenia finansowania z UE realizowanych przez nie projektów. Podobnie podmioty działające w segmencie aktywizacji zawodowej i przedsiębiorczej. Najważniejszym profilem działalności tzw. "trzeciego sektora" obszaru LGD jest aktywizacja wybranych grup społecznych np. młodzież, seniorów, kobiet, dzieci, a także wspieranie grup wykluczonych osób ubogich oraz niepełnosprawnych. Zatem działalność sektora społecznego sprowadza się do dwóch kierunków: 1) pomocy finansowej i materialnej dla grup w najcięższej sytuacji oraz 2) organizacji czasu wolnego celem aktywizacji oraz rozwoju wybranych grup społecznych.

Mimo zdecydowanie dobrej oceny kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjach w bazowym zakresie, w przeprowadzonych konsultacjach społecznych LSR wielokrotnie wspomniano o potrzebie wsparcia III sektora, zwłaszcza w zakupie sprzętu i wyposażenia, umożliwienia dofinansowania organizacji spotkań, szkoleń, zajęć dla dzieci itp. Na obszarach wiejskich i miejsko – wiejskich (do których zalicza się LGD), z uwagi na określoną priorytetyzację zadań realizowanych przez gminę, a także brak środków na dodatkowe działania (wykraczające poza działania pierwszej potrzeby) jedyną z możliwości sprawnego funkcjonowania podmiotów społecznych jest pozyskanie środków zewnętrznych. Ponadto, funkcjonowanie tego typu podmiotów społecznych wynika z faktu oddalenia gmin od ośrodków miejskich, w których skupione są instytucje kultury oraz podmioty związane z przemysłem czasu wolnego i rozwijaniem umiejętności. Zdecydowanie istotnym kierunkiem współfinansowania jest tworzenie wartości dodanej – finansowanie projektów na zakup sprzętu, budowanie relacji z innymi podmiotami, rozwój umiejętności poprzez wymianę doświadczeń etc.

Na obszarze LGD prowadzone są zajęcia czasu wolnego - są to m.in. zajęcia muzyczne, taneczne, teatralne, rękodzielnicze, modelarskie. Organizowane są okazjonalnie także inne wydarzenia - wystawy malarskie i fotograficzne, koncerty, spektakle, prelekcje, spotkania, przeglądy twórczości itp. Skupiają one od kilkudziesięciu do kilkuset osób. Są to zajęcia organizowane głównie przez gminne ośrodki kultury, jednak często ze wsparciem ze strony mieszkańców i organizacji spoza sektora publicznego. Ze względu na ograniczenia finansowe tego typu inicjatywy są jednak prowadzone w ograniczonym zakresie. Kontynuacja takich działań byłaby zaś szczególnie istotna i wartościowa ze względu na ich integracyjny charakter.

²¹ Dane pozyskane ze strony Powiatu Tarnowskiego.

²² Informacje pozyskane z aktualnych strategii gmin z obszaru ZPT.

Tradycyjnie, na terenie ZPT aktywne okazują się parafie, chociaż ich działalność skupia się na dbałości o zabytkowe obiekty będące pod ich opieką, a także kultywację zwyczajów związanych z życiem religijnym i tradycjami wiejskimi.

W zakresie budowania i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego najwięcej pomiotów skupionych jest wokół największego miasta powiatu Tarnowa. Stąd na obszarze ZPT ta forma aktywności jest znikoma oraz opierała się w dużej mierze na projektach współfinansowanych z UE. Na tym tle dotychczasowa działalność LGD jako animatora i podmiotu inicjującego różne idee warta jest podkreślenia.

III.5. Problemy społeczne

Zjawisko ubóstwa i wykluczenia społecznego jest szeroko definiowane w literaturze przedmiotu. Ubóstwo jest jednym ze zjawisk, które wpływa na stopień wykluczenia społecznego na danym obszarze.

Dla uproszczenia, analiza poziomu ubóstwa została oparta na zgromadzonych danych statystycznych GUS: dochodzie własnym gminy per capita²³, środowiskowej pomocy społecznej oraz świadczeniach rodzinnych²⁴.

Na przestrzeni lat 2013 – 2014 w trzech gminach (Lisia Góra, Tarnów, Wierzchosławice) wzrosły dochody własne gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Średni dochód własny gminy na jednego mieszkańca na obszarze LGD w 2014 r. wyniósł 1059,17 zł. Dla porównania dochody własne wszystkich gmin województwa małopolskiego przypadające na jednego mieszkańca wyniosły 1943,24 zł, zatem jest on znacząco wyższy w porównaniu do wielkości tego wskaźnika na obszarze LGD.

Z kolei wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej w okresie badawczym (2013-2014) największy wzrost odnotował w Gminie Tarnów (o 7%), a największy spadek w Gminie Wierzchosławice (o 4%). W 2014 r. 8,2% mieszkańców obszaru LGD korzystała z pomocy społecznej. W poszczególnych gminach liczba osób objętych środowiskową pomocą społeczną wynosiła między 7-8%, za wyjątkiem Gminy Wietrzychowic, w których pomocą zostało objętych 12% mieszkańców, co jest zdecydowanie wysoką wartością wskaźnika. Należy zaznaczyć, iż jest to gmina najdalej odsunięta od miasta powiatowego – Tarnowa.

Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze LGD jest niższy niż analogiczny wskaźnik dla całego powiatu tarnowskiego (9,2%). Wynika to z zależności - im dalej od Tarnowa, tym więcej osób korzystających z pomocy. Z kolei na obszarze Małopolski i całego kraju osób korzystających z pomocy społecznej jest relatywnie mniej - odpowiednio 6,4% oraz 7,7%.

Tabela 10. Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w 2014 roku

Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w 2014 roku	
Zielony Pierścień Tarnowa	8,2%
Powiat tarnowski	9,2%
Małopolska	6,4%
Polska	7,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL za 2014 rok.

We wszystkich gminach LGD spadła liczba rodzin, które otrzymują świadczenia rodzinne. Największy spadek zauważalny jest w Gminie Żabno (spadek o 10%), a najmniejszy w gminie Wierzchosławice.

W skali obszaru LGD istnieje zauważalny problem mniejszej zamożności społeczeństwa, z uwagi na niższe dochody gmin (są to głównie gminy wiejskie) nie jest możliwe zaspokojenie wszystkich podstawowych oraz dodatkowych potrzeb mieszkańców. Szczegóły przedstawia tabela 11.

²³ Dochód własny składający się z: udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych, udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych, dochody podatkowe ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw.

²⁴ GUS nie prowadzi analiz statycznych dochodów i wydatków gospodarstw domowych na poziomie gmin, co byłoby najbardziej adekwatną zmienną statystyczną do pomiaru poziomu ubóstwa na obszarze ZPT.

Tabela I I Statystyka opieki społecznej na obszarze ZPT w latach 2013 - 2014.

Rok	Lisia Góra		Skrzyszów		Wietrzychowice		Żabno		Tarnów		Wierchosławice	
	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013
Dochody własne gminy na 1 mieszkańca	864,53	715,73	1112,03	1141,10	659,20	770,94	1031,29	1044,74	1331,33	1239,18	1356,66	1160,04
Środowiskowa pomoc społeczna												
Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej ogółem	1200	1214	1120	1085	499	508	1418	1426	2157	2016	770	804
Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej - poniżej kryt. dochodowego	866	878	583	665	331	335	866	911	1119	1201	472	511
Świadczenia rodzinne												
Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	750	828	548	590	151	159	592	659	794	872	259	268
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	1510	1693	1123	1215	304	328	1209	1341	1596	1784	527	593
dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	1363	1521	1021	1102	279	291	1095	1218	1467	1617	483	540
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	41,1%	45,5%	34,2%	36,6%	42,1%	41,5%	31,4%	34,1%	28,7%	31,3%	23,2%	25,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

Na obszarach wiejskich i miejsko – wiejskich problemy społeczne bezpośrednio nie dotyczą samego wykluczenia społecznego²⁵, ponieważ pod pewnymi względami małe lokalne społeczności są dobrze zintegrowane. Natomiast należy podkreślić, że głównym problemem, z uwagi na ograniczone środki budżetowe, jest niezaspokajanie przez gminę potrzeb niższego i wyższego rzędu²⁶. Mieszkańcom jest trudno znaleźć pracę, a w konsekwencji uzyskać poziom bezpieczeństwa pozwalający na założenie rodziny. Ponadto, oczekują od swojego miejsca zamieszkania możliwości rozwoju własnych zainteresowań oraz ciekawych form spędzania czasu wolnego. Jest to istotny element integracji społeczności lokalnej (np. koła gospodyń wiejskich, koła zainteresowań, kluby sportowe). W związku z powyższym na obszarze LGD istotnymi kierunkami działań są inwestycje w przedsiębiorstwa (podnoszenie konkurencyjności na rynku, tworzenie nowych miejsc pracy), a także aktywizacja społeczności lokalnych poprzez dofinansowanie ich działalności (dofinansowanie podmiotów III sektora).

Tabela 12. Imprezy na obszarze LDG i liczba uczestników

	Lisia Góra		Skrzyszów		Wietrzychowi- ce		Żabno		Tarnów		Wierzchosła- wice	
Rok	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013
Działalność domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic												
liczba imprez	54	37	Brak danych	25	275	192	42	51	Brak danych		1112	11
Liczba uczestników imprez	15050	9390	Brak danych	6305	5040	4750	23800	32400	Brak danych		4430	719

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL.

III.6. Spójność obszaru

Pod nazwą Zielonego Pierścienia Tarnowa partnerskie gminy funkcjonują od 2006 roku, a obecny skład wyklarował się w 2011 roku. Od tego czasu ściśle ze sobą współpracują, stawiając wspólne cele i rozwiązując wspólne problemy. Stanowią one obszar funkcjonalny będąc w bezpośrednim sąsiedztwie Tarnowa i jego najbliższej strefie wpływu. Ze względu na to gminy te mają jednakowe uwarunkowania rozwojowe - spotykają te same szanse, ale i zagrożenia. Ponadto łączy je dziedzictwo kulturowe regionu - znajdując się w Małopolsce Wschodniej partnerskie gminy są spójne pod względem kulturowym i historycznym. W gminach panują podobne zwyczaje i tradycje. Obszar LGD jest spójny również pod względem geograficznym - wszystkie charakteryzuje podobne ukształtowanie terenu, środowisko przyrodnicze oraz klimat. Pomimo drobnych różnic, obszar ten jest także spójny ekonomicznie, co przedstawiono w tabeli 13.

²⁵ Wykluczenie społeczne jest zjawiskiem szeroko definiowanym uwzględniając takie czynniki jak: dochody per capita, bezrobocie, dostęp do infrastruktury, pomoc społeczna, bezdomność, choroby psychiczne oraz uzależnienia, imigracja, niepełnosprawność, patologie rodzinne etc. Ubóstwo nie jest tożsame z wykluczeniem społecznym, ale jest jednym z czynników na nie wpływającym.

²⁶ Potrzebami niższego rzędu są np. potrzeby fizjologiczne i bezpieczeństwo np. zapewnienie miejsca do mieszkania, pieniędzy na zakup jedzenia, opieki, w tym opieki zdrowotnej etc. Potrzeby wyższego rzędu są np. zapewnienie ciekawych form spędzania czasu wolnego, rozwój osobisty etc.

Tabela 13. Struktura gospodarcza gmin LGD

	Lisia Góra	Skrzyszów	Tarnów	Wierzchosławice	Wietrzycho wice	Żabno
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 osób	58	66	77	55	43	57
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	8,7%	7,1%	7,2%	7,2%	7,2%	8,7%
Udział przedsiębiorstw rolnych	3,2%	2,6%	2,4%	4,3%	4,0%	2,6%
Udział przedsiębiorstw przemysłowych	28,8%	33,4%	27,4%	26,1%	30,5%	30,8%
Udział przedsiębiorstw usługowych	68,0%	64,0%	70,3%	69,6%	65,5%	66,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL za 2014 rok

○ spójności ekonomicznej świadczą także niemal identyczne struktury branżowe przedsiębiorstw funkcjonujących poszczególnych w gminach LGD, co bardziej szczegółowo wykazano w poprzednich podrozdziałach (podrozdział Gospodarka i przedsiębiorczość).

III.7. Zagospodarowanie przestrzenne i komunikacja

Na obszarze gmin LGD osadnictwo koncentruje się w 71 miejscowościach, w tym 1 małym (poniżej 5 tys. mieszkańców) miście - Żabnie. Ze względu na w większości wiejski charakter LGD, dominuje budownictwo jednorodzinne. Występują różne układy wsi - przeważają jednak ulicówki (np. Ilkowice, Łękawica, Skrzyszów, Wola Rzędzińska,) i wsie o układzie wielodrożnicowym (np. Lisia Góra, Nieciecza, Pogórska Wola, Tarnowiec).

W gminach LGD tworzone były plany odnowy miejscowości, które objęły 45 miejscowości. Zadania w nich planowane dotyczyły m.in. tworzenia chodników, ścieżek rowerowych, modernizacji dróg, kanalizacji, ale także tworzenia placów zabaw, boisk oraz ogólnego odnowienia centrum miejscowości. Najbardziej wysunięte w przyszłość działania planowane są na 2020 rok. Dotychczasowa realizacja planów odnowy miejscowości przyniosła poprawę przestrzeni Żabna i wsi obszaru LGD. Szczególnie zwracają uwagę utworzone boiska, orliki, place zabaw dla dzieci. W chwili obecnej brak jest urządzeń do innych form aktywności (np. zewnętrzna siłownia). Należy zwrócić jednak uwagę, że na terenie LGD dostępne są obecnie niezagospodarowane budynki, które w przyszłych działaniach mogą posłużyć jako miejsca użyteczności publicznej.

W zagospodarowaniu przestrzennym należy jednak zwracać uwagę na występujące zagrożenie powodziowe ze względu na przepływające rzeki (m.in. Dunajec, Biała, Wątok). Ponadto na obszarze LGD występują osuwiska. W przeważającej części wiejski charakter gmin LGD determinuje strukturę użytkowania gruntów. Największa część gruntów - 75% - użytkowana jest rolnie. Lasy, tereny zadrzewione i zakrzewione zajmują 17,2% powierzchni LGD, tereny zabudowane i zurbanizowane - 5,3%, zaś pozostałe grunty - 2,5%²⁷.

Powiat tarnowski, na terenie którego znajduje się LGD, cechuje się dobrze rozwiniętą siatką dróg publicznych. Na 1 km² w powiecie tarnowskim przypada 1,11 km drogi o nawierzchni twardej, 1 km o nawierzchni twardej ulepszonej oraz 0,41 km drogi gruntowej. To średnio o 12% lepszy wynik niż dla całego województwa małopolskiego²⁸. Należy zwrócić również uwagę na przebiegającą przez obszar LGD autostradę A4, drogi krajowe nr 73 i 94 oraz drogi wojewódzkie nr 973, 975, 977 i 984. Świadczy to o dobrej dostępności komunikacyjnej obszaru. Na poprawę dostępności wpłynie także w przyszłości planowana budowa mostu na Dunajcu w Ostrowie oraz modernizacja drogi krajowej nr 73.

²⁷ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

²⁸ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS, dane za 2014 rok

Bliskość Tarnowa sprawia, że obszar ten jest dobrze skomunikowany poprzez transport publiczny. Na obszary LGD docierają także linie tarnowskiego MPK. Poza tym inne połączenia autobusowe, a także dla niektórych gmin kolejowe dają mieszkańcom możliwość dogodnego poruszania się. Nowe możliwości sprawnego przemieszczania się daje szczególnie zmodernizowana niedawno trakcja kolejowa nr 91.

III.8. Dziedzictwo kulturowe i zabytki

Na terenie LDG głównymi zabytkami są obiekty sakralne. Są to m.in.: kościół pw. św. Marcina w Zawadzie z XV wieku, kościół pw. św. Stanisława w Skrzyszowie z 1517 roku, barokowy kościół pw. Świętego Ducha w Żabnie, neogotycki kościół pw. św. Piotra i Pawła w Otfinowie oraz kościół Podwyższenia Krzyża Świętego w Zbylitowskiej Górze. W Odporyszowie znajduje się Sanktuarium Matki Bożej Zwycięskiej w barokowym kościele z końca XVII wieku, które ściąga pielgrzymów i jest znanym w okolicy miejscem kultu religijnego. Na obszarze LGD znajdują się także inne kościoły, zabytkowe kapliczki oraz przydrożne krzyże.

W Łęgu Tarnowskim znajduje się neorenesansowy zespół pałacowo-parkowy z XIX wieku, w którym obecnie mieści się publiczne gimnazjum. Urzekający dworek znajduje się również w Zbylitowskiej Górze - XIX wieczny budynek w stylu klasycyzmo-eklektycznym otoczony jest dworskim parkiem.

W Wierzchosławicach funkcjonuje Muzeum Wincentego Witosa, który pochodzi z tej miejscowości. Można w nim zobaczyć jak żył, gdzie mieszkał i działał trzykrotny Premier Polski. W Odporyszowie znajduje się muzeum poświęcone twórczości rzeźbiarskiej *Ikara nad Dunajca* - Jana Wnęka.

Na obszarze LGD znaleźć można także pierwszo- i drugowojenne cmentarze, pomniki, inne zabytkowe budynki - chałupy, stodoły, dworki, pałace (np. XIX-wieczny pałac w Radlnej) oraz stanowiska archeologiczne. Niestety, w wielu przypadkach stan techniczny obiektów, potencjalnie atrakcyjnych turystycznie, pozostawia wiele do życzenia.

III.9. Turystyka i rekreacja

Wymienione w poprzedniej części niektóre zabytki czynią obszar LGD atrakcyjnym pod względem krajoznawczym. Analizując jednak ruch turystyczny na terenie partnerskich gmin, zauważyć można, że osoby odwiedzające obszar LGD relatywnie rzadko korzystają z noclegów. Warto zwrócić uwagę, że także w całym powiecie tarnowskim funkcja turystyczna nie pełni większej roli. Bliskość Krakowa, Wieliczki, wzrastająca popularność Beskidu Niskiego oraz łatwiejszy dostęp do wschodniej części kraju poprzez autostradę sprawiają, że okolicom Tarnowa ciężko konkurować jest na rynku turystycznym. Głównymi odbiorcami przestrzeni atrakcyjnej pod względem turystycznym są zatem mieszkańcy gmin LGD oraz mieszkańcy Tarnowa i innych miejscowości przyjeżdżający głównie na wycieczki jednodniowe (tzw. turystyka weekendowa). W pozyskiwaniu zewnętrznych odbiorców, należy zadbać o odpowiednią promocję obszaru LGD w tym zakresie, jednak do tej pory fundusze na ten cel były ograniczone.

Tabela 14. Wskaźnik Schneidera (liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców) w 2014 roku

	Liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców
Polska	1730
Małopolska	3018
Powiat tarnowski	187
Lisia Góra	65
Skrzyszów	371
Tarnów	316
Wierzchosławice	Brak danych
Wietrzychowice	Brak danych
Żabno	104

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL - dane za 2014 rok

Za sprawą atrakcyjnego krajobrazu, kompleksów leśnych, istniejących zbiorników wodnych i Dunajca, obszar LGD może kierować swój potencjał w stronę rekreacji. Na obszarze LGD są wytyczone trasy rowerowe, szczególnie warte uwagi są te, które wyznaczono w ramach "Wschodniej Małopolski na rowerze" i opisano szerzej w broszurach. Przez gminę Żabno prowadzi także międzynarodowy Bursztynowy Szlak Greenways wiodący z Bukaresztu przez Kraków do Warszawy, a wzdłuż Dunajca projektowany jest szlak EuroVelo w ramach Zintegrowanej Sieci Tras Rowerowych w Województwie Małopolskim. Ukształtowanie terenu sprzyja jeździe rowerowej, tak więc mieszkańcy chętnie poruszają się na rowerach. Problemem są jednak braki infrastrukturalne - niewiele jest przygotowanych ścieżek rowerowych, wyposażonych w infrastrukturę towarzyszącą. W związku z popularyzacją aktywnych form spędzania wolnego czasu, rowerzystów jeżdżących rekreacyjnie przybywa, a istniejąca, jednak dość uboga infrastruktura rowerowa staje się coraz bardziej niewystarczająca. Tabela 16 ukazuje długości ścieżek rowerowych w poszczególnych gminach.

Obszar LGD jest dobrym miejscem również dla innych form rekreacji. Wzrastająca popularność nordic walking sprawia, że coraz więcej ludzi spędza swój wolny czas w ten sposób. Na obszarze LGD niestety nie ma wyznaczonych tras nordic walking. Brak wytyczonych szlaków wprowadzie nie utrudnia zbytnio wykonywania tego typu aktywności, jednak jest niewykorzystanym potencjałem na wzmocnienie atrakcyjności obszaru. Można w tym celu wykorzystać istniejące już ścieżki i drogi gruntowe, przez co realizacja może odbyć się niewielkim nakładem. Wytyczenie takich szlaków może również skłonić mieszkańców do aktywności, która bezpośrednio przekłada się na poprawę ich zdrowia i żywotności.

Funkcjonujące na terenie LGD stadniny Roleski Ranch i Furioso przyczyniają się także do wzrostu zainteresowania jazdą konną. Podobnie jak w przypadku nordic walking, brak jest wytyczonych szlaków turystyki konnej, co również jest niewykorzystanym potencjałem. Wzrost ilości zorganizowanych ścieżek, szlaków i infrastruktury rekreacyjnej może uaktywnić lub rozwinąć ten dział gospodarki, w dłuższej perspektywie tworząc nowe miejsca pracy.

Na obszarze gminy istnieje dość rozbudowana infrastruktura rekreacyjna. W niemal każdej z gmin znaleźć można boiska wielofunkcyjne, orliki, czy place zabaw. Szczegółowe zestawienie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Infrastruktura rekreacyjna na obszarze LGD

	Lisia Góra	Skrzyszów	Tarnów	Wierzchosławice	Wietrzychowice	Żabno
Długość tras rowerowych	2 km	4,3 km	7 km	13 km	Brak	b.d.
Boiska wielofunkcyjne	6	1	12	11	6	4
Orliki	2	3	1	Brak	1	2
Hale sportowe	Brak	Brak	1	Brak	Brak	Brak
Siłownie zewnętrzne	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak	1
Place zabaw	8	8	8	16	3	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z gmin

W gminie Wierzchosławice funkcjonują także 3 korty tenisowe, boisko do siatki plażowej, lodowisko, basen rehabilitacyjny oraz ścieżka przyrodniczo-leśna. W gminach LGD znajdują się także boiska trawiaste klubów sportowych i szkół, jednak nie mają one stricte ogólnodostępnego charakteru.

Na obszarze LGD istnieją zbiorniki wodne. Niestety tylko jeden z nich jest zagospodarowany - Zalew "Kakałko" w Podlesiu Dębowym. Jest tam strzeżone kąpielisko, plaża, infrastruktura gastronomiczna i rozrywkowa. Pozostałe zbiorniki nie są zagospodarowane, a niektóre z nich są dzikimi kąpieliskami (łącznie jest 6 niezagospodarowanych zbiorników wodnych - 3 gminie Lisia Góra i 3 w gminie Wierzchosławice). W Skrzyszowie znajduje się zbiornik retencyjny, jednak ze względów formalnych nie może służyć jako kąpielisko.

III.10. Produkty lokalne

Wśród tradycyjnych produktów wywodzących się z obszaru LGD, najbardziej wyróżniającymi się są lokalne wyroby spożywcze. W podtarnowskich wsiach Ładna, Łękawica, Skrzyszów, Szywna i Pogórska Wola funkcjonują pasieki, z których pochodzi miód nawłociowy. Nawłoc - roślina rosnąca głównie w Małopolsce i na Podkarpaciu - jest źródłem nektaru i pyłku, z którego pszczoły produkują ten miód o zdrowotnych właściwościach. Kolejny lokalny wyrób - siuśpaj jest daniem z kaszy jęczmiennej, suszonych śliwek i gruszek oraz miodu lub cukru. Siuśbak również przygotowuje się z kaszy, dodając jednak groch, mięso, suszone warzywa i przyprawy. Siuśpaj, siuśbak i także wolańska kura nadziewana, tzw. "peerelka", pochodząca z Woli Rzędzińskiej są produktami wpisanymi na listę produktów tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi²⁹. Z terenu Zielonego Pierścienia Tarnowa, z okolic gminy Żabno, pochodzą również inne przysmaki, m. in. strząska i koziołki, które także zostały wpisane na listę produktów tradycyjnych. Rejestracja kolejnych produktów - w tym: ratafii z kwiatkiem bzu i głogu oraz chleba siedliszowskiego - już została rozpoczęta, co może znacznie pomóc w ich promowaniu i komercjalizacji.

Od października 2014 roku do maja 2015 roku, wspólnie z pięcioma innymi lokalnymi grupami działania Stowarzyszenie Zielony Pierścień Tarnowa uczestniczyło w projekcie pod tytułem "Komercjalizacja Produktu Lokalnego", mającym na celu stworzenie ścieżki wprowadzenia na rynek produktów lokalnych poprzez zbudowanie i upowszechnienie modelu komercjalizacji produktów lokalnych w celu pobudzenia przedsiębiorczości lokalnej. W jego ramach budowano koncepcję modelu komercjalizacji produktu lokalnego, prowadzono kampanię promocyjną oraz finalnie wykonano model komercjalizacji na podstawie raportu. Model ten stanowi zbiór informacji i zaleceń marketingowych, w jaki sposób wprowadzać dany produkt na rynek, aby skutecznie dotrzeć do odbiorców³⁰.

III.11. Rolnictwo

W 2014 roku na obszarze LGD zarejestrowane były 132 przedsiębiorstwa rolne (wg PKD: Sekcja A, dział 01 - uprawy rolne, chów i hodowla zwierząt, łowiectwo, włączając działalność usługową). Najwięcej podmiotów zarejestrowanych było w gminie Tarnów - 39, zaś najmniej w gminie Wietrzychowice - 7. Średnio na każdą z gmin przypadały 22 przedsiębiorstwa rolne zarejestrowane w rejestrze REGON³¹. Należy zwrócić jednak uwagę, że gospodarstw rolnych (pojęcie szersze od przedsiębiorstwa rolnego) jest znacznie więcej. Według ostatniego powszechnego spisu rolnego z 2010 roku, na obszarze LGD było 9747 gospodarstw rolnych - najwięcej w gminie Żabno (2774 gospodarstwa), a najmniej w gminie Wietrzychowice (534 gospodarstwa). Odsetek gospodarstw prowadzących działalność rolniczą dla całego obszaru LGD wyniósł 87%³².

Na terenie LGD dominują gospodarstwa rolne o powierzchni do 5 ha - zajmują one ponad 92% wszystkich gruntów rolnych. Gospodarstwa większe - o powierzchni od 5 do 10 ha zajmują ok. 6% powierzchni, zaś największe - powyżej 10 ha - ok. 2%. Świadczy to o znacznym rozdrobnieniu gospodarstw rolnych, co nie odbiega od struktury w powiecie tarnowskim, czy nawet całym województwie małopolskim. W przypadku struktury dla obszaru całej Polski zauważalny jest przy tym znacznie większy udział dużych gospodarstw - gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha zajmują w skali kraju niemal 9% powierzchni użytków rolnych³³.

²⁹ Lista produktów tradycyjnych na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi www.minrol.gov.pl

³⁰ Biuletyn *Biznes ze smakiem - Komercjalizacja produktu lokalnego*

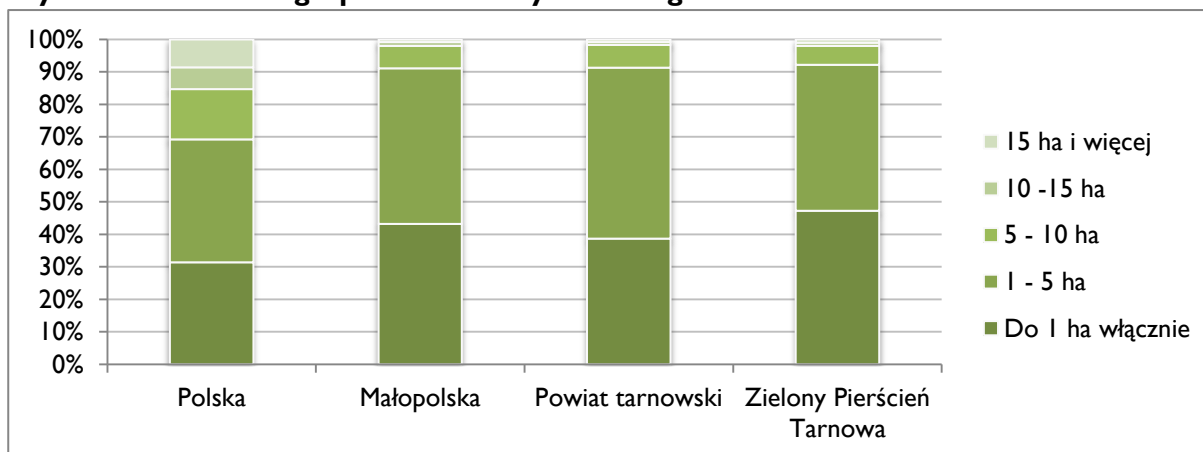
³¹ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

³² Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

³³ Dane GUS z Powszechnego Spisu Rolnego 2010

Wykres 4. Struktura gospodarstw rolnych według wielkości

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL za 2010 rok

Tabela 16. Struktura gospodarstw rolnych według wielkości

	Wielkość gospodarstwa w ha				
	Do 1 ha włącznie	1 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 15 ha	15 ha i więcej
Zielony Pierścień Tarnowa	47,2% 4598 ha	45,0% 4379 ha	5,8% 562 ha	1,0% 95 ha	1,1% 103 ha
Powiat tarnowski	38,7% 10477 ha	52,6% 14233 ha	7,0% 1884 ha	0,9% 246 ha	0,8% 224 ha
Małopolska	43,3% 123961 ha	47,8% 136968 ha	6,9% 19791 ha	1,2% 3320 ha	0,8% 2410 ha
Polska	31,4% 715008 ha	37,8% 861791 ha	15,4% 351742 ha	6,7% 152343 ha	8,6% 196729 ha

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL za 2010 rok

Biorąc po uwagę rentowność uprawy rolnej w zależności powierzchni gospodarstwa, w przypadku mniejszych areałów należałoby traktować ją nie jako główne, lecz dodatkowe źródło dochodu. W takim wypadku warte uwagi są wszelkiego rodzaju działalności o nieco nietypowym charakterze - pszczelarstwo, sadownictwo ekologiczne, czy uprawa winorośli. Ta ostatnia wydaje się być interesująca ze względu na lokalizację LDG w tzw. polskim biegunie ciepła, co może stwarzać korzystne warunki do prowadzenia winnicy. Ponadto "niestandardowe" produkty rolne ze względu na swoją niszowość są bardziej atrakcyjne i ich uprawa może być bardziej opłacalna, a ze strony coraz bardziej świadomych konsumentów wzrasta również zainteresowanie rolnictwem ekologicznym. Szansą mogą być tutaj także korzystne uwarunkowania legislacyjne, które ułatwią będą prowadzenie drobnej działalności rolnej, kultywującej regionalne tradycje³⁴. Ze względu na dość niską świadomość lokalnych rolników w tym zakresie, niezbędne byłyby tu akcje popularyzujące i poszerzające wiedzę w tym zakresie.

Problemem jest także niechęć młodych osób do przejmowania po rodzicach mniejszych gospodarstw rolnych, co w dłuższym czasie najprawdopodobniej spowoduje zaprzestanie działalności części gospodarstw.

Komplementarnym do rolnictwa działem gospodarki jest przetwórstwo rolno-spożywcze. Dostęp do infrastruktury technicznej przetwórstwa towarów rolnych w przypadku występujących na danym obszarze funkcji rolniczych jest zatem istotną kwestią. Zestawiając liczbę przedsiębiorstw zajmujących się tego typu przetwórstwem (w klasyfikacji PKD 2007: Sekcja C, działy 10, 11, 12) z liczbą gospodarstw rolnych (Sekcja A, dział 01) zauważyć można, że na obszarze LGD dostępność do tego typu firm jest nieco wyższa niż średnio w powiecie tarnowskim, ale niższa niż średnio w Polsce i znacznie niższa niż średnio w województwie małopolskim. Na 100 gospodarstw rolnych na obszarze partnerskich gmin przypada 48,5

³⁴ Prowadzenie drobnego, tradycyjnego wytwórstwa nie spotyka się obwarowaniami prawnymi dla standardowej działalności gospodarczej.

przedsiębiorstw sklasyfikowanych w tych działach gospodarki, podczas gdy w powiecie tarnowskim wskaźnik ten wynosi niecałe 55, w województwie małopolskim ponad 114, a na terenie całego kraju - 65,3. Relatywnie niska liczba tego typu przedsiębiorstw skutkuje odpowiednio mniejszym rynkiem zbytu dla rolników.

Tabela 17. Liczba przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego na 100 gospodarstw rolnych

Liczba przedsiębiorstw przetwórstwa rolno - spożywczego na 100 gospodarstw rolnych	
Zielony Pierścień Tarnowa	48,48
Powiat tarnowski	44,91
Małopolska	114,12
Polska	65,31

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL za 2014 rok

Produkty rolne również mogą być przedmiotem świadomego i zorganizowanego marketingu, który poszerza możliwości sprzedażowe. Obecnie na obszarze LGD nie funkcjonuje zorganizowany system handlu produktami rolnymi. Brak takiej platformy ogranicza rolnikom możliwości sprzedaży produktów, co stanowi znaczną przeszkodę rozwoju rolnictwa.

Rozdział IV Analiza SWOT

Poniżej zamieszczono wyniki analizy SWOT przeprowadzonej z wykorzystaniem analizy danych źródłowych oraz spotkań ze społecznością lokalną, tzn. z mieszkańcami, przedstawicielami samorządów i sektora przedsiębiorców. Przeprowadzono w sumie 12 takich spotkań, po 2 w każdej gminie wchodzącej w skład LGD. Wstępna wersja analizy była następnie umieszczona na stronie www LGD i konsultowana ze społecznością lokalną. Wyniki zebrano w tabeli, z zastosowaniem podziału na obszary tematyczne.

Mocne Strony	Słabe strony
Dostępność, infrastruktura, gospodarka i przedsiębiorczość	
<ul style="list-style-type: none"> Dobre położenie - bliskość węzłów autostrady A4 oraz dróg krajowych i wojewódzkich Bliskość Tarnowa i dobre połączenia komunikacyjne z Tarnowem, w tym komunikacją zbiorową Lokalizacja kilku firm o rozpoznawalnych markach (np. Brukbet) Pewne skupiska branżowe firm (branża budowlana, hutnictwo szkła, tartaki) Osiedlanie się mieszkańców Tarnowa na terenie LSR w wyniku suburbanizacji 	<ul style="list-style-type: none"> Odpływ młodych ludzi poza granice kraju i do metropolii Mała liczba miejsc pracy na terenie obszaru objętego LSR Niskie możliwości lokalnych przedsiębiorców tworzenia miejsc pracy przez inwestycje Mała liczba nowopowstających firm
Rolnictwo	
<ul style="list-style-type: none"> Istniejące stadniny koni Zarejestrowane regionalne produkty tradycyjne Sprzyjający klimat (krajowy "biegun ciepła") 	<ul style="list-style-type: none"> Rozdrobnienie gospodarstw rolnych Brak infrastruktury technicznej przetwórstwu towarów rolnych Słabo rozwinięte rynki zbytu lokalnych produktów rolnych Mała świadomość i brak umiejętności z zakresu niszowej działalności rolniczej, takiej jak rolnictwo ekologiczne, pszczelarstwo itp.

Turystyka i rekreacja	
<ul style="list-style-type: none"> Atrakcyjne turystycznie kompleksy leśne Atrakcyjne krajobrazowo obszary i ciekawe obiekty przyrodnicze Istniejące naturalne bądź sztuczne zbiorniki wodne i rzeki (w tym Wisła i Dunajec) Zabytki, miejsca pamięci i atrakcyjne turystycznie obiekty Istniejące drogi leśne i gruntowe (a także nieczynne tory kolejowe), które mogą być wykorzystane do wytyczenia szlaków rowerowych, konnych, nordic walking i innych Dziedzictwo postaci związanych z obszarem 	<ul style="list-style-type: none"> Brak wystarczającej ilości ścieżek i tras rowerowych Brak szlaków do nordic-walking Brak szlaków konnych Niezagospodarowanie i zły stan techniczny wielu obiektów, zabytków i atrakcji turystycznych Brak kąpielisk i miejsc rekreacji wodnej Niewykorzystany potencjał terenowy Mała ilość ciekawych wydarzeń i imprez przyciągających widzów i uczestników Niewystarczające środki na promocję walorów turystycznych i historycznych obszaru
Kapitał społeczny	
<ul style="list-style-type: none"> Aktywna działalność stowarzyszeń, fundacji, klubów, parafii, kół gospodyń, OSP i innych organizacji Lokalne rzemiosło, sztuka i działalność artystyczna Działalność klubów sportowych kierujących ofertę do dzieci i młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> Słaba organizacja, brak wsparcia lokalnego rzemiosła i artystów Brak dofinansowania działalności lokalnych zespołów ludowych, kół gospodyń wiejskich i innych organizacji Słabe możliwości finansowania działalności dziecięcych i młodzieżowych klubów sportowych
Usługi publiczne i infrastruktura społeczna	
<ul style="list-style-type: none"> Dobra oferta kształcenia szkoły podstawowej i gimnazjum w zakresie minimum programowego Istniejąca infrastruktura sportowa ("orliki", boiska, baseny) Zasadniczo wystarczająca liczba placów zabaw Niewykorzystane budynki i infrastruktura, które mogą być zaadaptowane na cele społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> Mała liczba miejsc aktywnego spędzania czasu na świeżym powietrzu (np. otwartych siłowni, urządzeń do różnych dyscyplin sportowych) Słaba oferta zajęć pozalekcyjnych w szkołach ze względu na trudności w ich sfinansowaniu Braki w wyposażeniu obiektów infrastruktury kulturalnej, w tym domów ludowych, GOKów i bibliotek, zły stan techniczny wielu budynków Brak oferty zajęć i aktywnych form spędzania czasu dla seniorów i ogółu mieszkańców

Szanse	Zagrożenia
Dostępność, infrastruktura, gospodarka i przedsiębiorczość	
<ul style="list-style-type: none"> Budowa mostu na Dunajcu w gminie Wierzchosławice, poprawa komunikacji z Tarnowem i drogą przelotową w kierunku Warszawy Możliwość pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania (perspektywa UE 2014-2020 i inne) Ukończenie modernizacji torów kolejowych i poprawa dostępności za pomocą tego środka transportu 	<ul style="list-style-type: none"> Zagrożenie powodziowe, zagrożenie osuwiskami i innymi klęskami żywiołowymi Konkurencja innych obszarów o inwestorów i mieszkańców Regres gospodarczy Tarnowa Ograniczenie możliwości finansowania przedsiębiorstw ze strony MRPO jedynie do pożyczek
Rolnictwo	
<ul style="list-style-type: none"> Perspektywiczne uprawy rolne (miód, orzechy, borówka amerykańska, winorośl) Poprawa legislacji w zakresie produktów lokalnych i drobnej produkcji rolnej Popularyzacja rolnictwa ekologicznego Rejestracja kolejnych produktów regionalnych 	<ul style="list-style-type: none"> Dalszy spadek opłacalności działalności rolnej na małą skalę Brak następstwa w małych gospodarstwach rolnych

Turystyka	
<ul style="list-style-type: none"> Wzrost popularności aktywnych form spędzania wolnego czasu: turystyki rowerowej, nordic walking, biegów narciarskiego biegowego itp. Powstanie długodystansowych tras rowerowych nad brzegami Wisły i Dunajca Wzrost popularności tzw. turystyki weekendowej Wzrost popularności Szlaku Św. Jakuba i turystyki pielgrzymkowej (Odporyszów) 	<ul style="list-style-type: none"> Łatwość dostępu do konkurencyjnej oferty turystycznej dla mieszkańców Tarnowa - skrócenie czasu podróży w Bieszczady, Beskid Niski, na Roztocze itp. ze względu na budowę autostrady i dróg ekspresowych
Kapitał społeczny	
<ul style="list-style-type: none"> Napływ aktywnych mieszkańców pochodzących z Tarnowa 	<ul style="list-style-type: none"> Starzenie się społeczeństwa Nasilony odpływ młodzieży poza granice kraju i do metropolii
Usługi publiczne i infrastruktura społeczna	
<ul style="list-style-type: none"> Wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania Udział w projektach o zasięgu wykraczającym poza obszar LGD, zwłaszcza z miastem Tarnów 	<ul style="list-style-type: none"> Trudności we współpracy z innymi obszarami, w tym z Tarnowem Braki usług odpowiadających zmieniającej się sytuacji demograficznej (w tym mała oferta dla seniorów)

Wnioski

Dostępność, infrastruktura, gospodarka i przedsiębiorczość

W zakresie tym z jednej strony trzeba podkreślić, że obszar charakteryzuje się dużym potencjałem wynikającym z przebiegającej przez niego autostrady A4 i dostępu do niej za pośrednictwem dwóch węzłów, a także dróg krajowych i wojewódzkich. Obszar jest przy tym dość specyficzny, ponieważ leży w pobliżu miasta Tarnowa i w ten sposób tworzy dla tego miasta naturalne zaplecze, a także jest - siłą rzeczy - zależny gospodarczo od tego miasta. Większość mieszkańców obszaru znajduje zatrudnienie na terenie tego miasta. Na obszarze znajdują się rozpoznawalne firmy i kilka branż wydaje się rozwijać lepiej od innych.

Z drugiej strony obszar realizacji LSR charakteryzuje niezadowolająca aktywność gospodarcza, której przejawami jest m.in. mała ilość miejsc pracy w firmach istniejących oraz mała ilość nowych firm. Powoduje to, że bardzo mała ilość osób wchodzących na rynek pracy znajduje ją na terenie LSR. Statystyki migracji ludności są co prawda dla obszaru korzystne, ale wynika to ze zjawiska suburbanizacji, ponieważ wielu mieszkańców Tarnowa inwestuje w nieruchomości mieszkalne na terenie obszaru. Napływ tej ludności nie przekłada się jednak na aktywność gospodarczą samego obszaru.

W najbliższej przyszłości dostępność obszaru ulegnie prawdopodobnie dalszej poprawie, natomiast w kwestii zagrożeń poza tymi naturalnymi związanymi z oczywistą konkurencją innych obszarów warto zwrócić uwagę na fakt, że w obecnej perspektywie finansowej UE dostępność środków dla większości firm z obszaru, ponieważ nie cechują się one innowacyjnością, będzie ograniczona i jest to ważna przeszkoda dla rozwoju. Co gorsza, na chwilę obecną Tarnów nie jest ośrodkiem rozwijającym się sposób, który wystarczająco mocno pobudzałby swoje otoczenie.

W związku z powyższymi faktami, jako główne problemy i wyzwania w omawianym obszarze wskazano następujące cechy:

1. Mała liczba nowopowstających firm
2. Niskie możliwości tworzenia miejsc pracy przez lokalnych przedsiębiorców w drodze inwestycji, w tym ze względu na ograniczenie możliwości finansowania przedsiębiorstw ze strony MRPO jedynie do pożyczek
3. Niewystarczające kompetencje przedsiębiorców i ich pracowników w zakresie rozwoju ich firm

Dalekosiężnym następstwem powyższych problemów jest niska aktywność gospodarcza obszaru przejawiająca się m.in. w małej liczbie miejsc pracy i słabych perspektywach zawodowych dla osób wchodzących na rynek pracy obszaru.

Rolnictwo

Generalnie rolnictwo na obszarze realizacji LSR ma charakter rozdrobniony, wiele małych gospodarstw może borykać się z problemem braku następcstwa, ponieważ nie osiągnęły one rozmiarów pozwalających na produkcję towarową na rynek w wymiarach zapewniających satysfakcjonujące dochody. Na obszarze zaobserwować jednak można pozytywne zjawiska, bądź przynajmniej ich zapowiedzi, które warte są uwagi. Wskazać należy tutaj na istnienie zarejestrowanych produktów lokalnych, występowanie stadnin koni, zaczątki ciekawych upraw i pszczelarstwa, które bazują na lokalnym potencjale i nie wymagają dużych powierzchni. Warto też zaznaczyć, że w skali kraju obszar charakteryzuje się stosunkowo wysokimi średnimi temperaturami, co może predestynować go do niektórych rodzajów upraw (jak winogrona). Do rozwoju lokalnej produkcji konieczne jest jednak podniesienie świadomości i umiejętności, zapewnienie infrastruktury przetwórczej, na którą pojedynczy producenci nie mogą sobie pozwolić oraz rozwój rynków zbytu.

W powyższym kontekście należy wskazać następując główne problemy i wyzwania w zakresie rolnictwa:

1. Brak dostępu do infrastruktury technicznej przetwórstwa towarów rolnych
2. Słabo rozwinięte rynki zbytu lokalnych produktów rolnych
3. Mała świadomość i brak umiejętności z zakresu niszowej działalności rolniczej, takiej jak rolnictwo ekologiczne, pszczelarstwo itp.
4. Ograniczone możliwości rozwoju rolnictwa wysokotowarowego ze względu na rozdrobnienie gospodarstw rolnych

Dalekosiężnym następstwem powyższych problemów jest niski poziom rozwoju produkcji małych gospodarstw rolnych, brak ich dochodowości i niewykorzystanie potencjału niszowych produktów rolnych.

Turystyka i rekreacja

W zakresie turystyki i rekreacji podkreślić trzeba, że obszar realizacji LSR charakteryzuje się atrakcyjnością krajobrazową, posiada też stosunkowo dużo obiektów wodnych o potencjale turystycznym. Ma on też pewne dziedzictwo historyczne i kulturalne oraz zabytki. Oceniając jednak realnie potencjał obszaru stwierdzić należy, że nie jest on w stanie przyciągnąć dużej ilości turystów, zwłaszcza z odległych ośrodków, ponieważ nie jest w stanie konkurować z obszarami typowo turystycznymi. Niemniej jednak potencjał obszaru jest wystarczający dla zapewnienia ciekawych warunków spędzania czasu wolnego mieszkańcom obszaru, mieszkańcom Tarnowa, a także osobom z dalszych okolic. Aby tego dokonać, należy jednak zlikwidować niedobory w zakresie zagospodarowania wielu obiektów, braku ścieżek i tras, a także położyć nacisk na promocję walorów obszaru. Do powodzenia takich działań mogą przyczynić się raczej sprzyjające okoliczności zewnętrzne, takie jak wzrost aktywności fizycznej ludności i powstanie ponadlokalnych szlaków i tras, przyciągających dodatkowy ruch turystyczny.

Kapitał społeczny oraz usługi publiczne i infrastruktura społeczna

W zakresie kapitału społecznego oraz usług publicznych i infrastruktury społecznej (traktowanych łącznie) sytuacja jest następująca. Na obszarze można zaobserwować aktywną działalność stowarzyszeń, klubów sportowych i organizacji nieformalnych, jest także obecne lokalne rzemiosło, sztuka i działalność artystyczna. Stan podstawowej infrastruktury sportowej, społecznej i kulturalnej, a także oferty kształcenia w szkołach do poziomu gimnazjalnego ocenia się na wystarczający. Część potencjału jest jedna niewykorzystana, lokalne organizacje borykają się z trudnościami finansowania działalności i rozwoju. Duże braki można stwierdzić w zakresie tzw. oferty czasu wolnego, zarówno w odniesieniu do dzieci i młodzieży, jak i seniorów czy ogółu mieszkańców. Szczególnie na tle obszarów miejskich jakość życia w tym zakresie nie jest zachęcająca i może ograniczać rozwój regionu, a także hamować napływ aktywnych mieszkańców lub wywoływać odpływ części obecnych. Warto podkreślić, że w omawianym zakresie zdiagnozowano duże potrzeby i potencjał rozwojowy, związany m.in. z realizacją projektów o zasięgu lokalnym a także realizowanych we współpracy z innymi obszarami.

Na powyższym tle, dla obydwu omawianych obszarów zdiagnozowano następujące dalekosiężne następstwa występujących problemów:

1. Niewystarczająca oferta spędzania wolnego czasu na obszarze realizacji LSR
2. Mała aktywność mieszkańców, związana ze słabością skierowanej do nich oferty.

Powiązania analizy SWOT i diagnozy

Mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia wykazane w analizie SWOT wynikają z obserwacji zawartych w części diagnostycznej. W poniższej tabeli wskazano w której części diagnozy zostały nakreślone poszczególne spostrzeżenia.

Mocne strony	Odniesienie do diagnozy	Słabe strony	Odniesienie do diagnozy
Dobre położenie - bliskość węzłów autostrady A4 oraz dróg krajowych i wojewódzkich	Zagospodarowanie przestrzenne i komunikacja	Odpyły młodych ludzi poza granice kraju i do metropolii	Grupy priorytetowe
Bliskość Tarnowa i dobre połączenia komunikacyjne z Tarnowem, w tym komunikacją zbiorową	Zagospodarowanie przestrzenne i komunikacja	Mała liczba miejsc pracy na terenie obszaru objętego LSR	Grupy priorytetowe, Rynek pracy
Lokalizacja kilku firm o rozpoznawalnych markach (np. Brukbet)	Gospodarka i przedsiębiorczość	Niskie możliwości lokalnych przedsiębiorców tworzenia miejsc pracy przez inwestycje	Gospodarka i przedsiębiorczość
Pewne skupiska branżowe firm (branża budowlana, hutnictwo szkła, tartaki)	Gospodarka i przedsiębiorczość	Mała liczba nowopowstających firm	Gospodarka i przedsiębiorczość
Osiedlanie się mieszkańców Tarnowa na terenie LSR w wyniku suburbanizacji	Grupy priorytetowe	Rozdrobnienie gospodarstw rolnych	Rolnictwo
Istniejące stadniny koni	Turystyka i rekreacja	Brak infrastruktury technicznej przetwórstwu towarów rolnych	Rolnictwo
Zarejestrowane regionalne produkty tradycyjne	Produkty lokalne	Słabo rozwinięte rynki zbytu lokalnych produktów rolnych	Rolnictwo
Sprzyjający klimat (krajowy "biegun ciepła")	Rolnictwo	Mała świadomość i brak umiejętności z zakresu niszowej działalności rolniczej, takiej jak rolnictwo ekologiczne, pszczelarstwo itp.	Rolnictwo
Atrakcyjne turystycznie kompleksy leśne	Turystyka i rekreacja	Brak wystarczającej ilości ścieżek i tras rowerowych	Turystyka i rekreacja
Atrakcyjne krajobrazowo obszary i ciekawe obiekty przyrodnicze	Turystyka i rekreacja	Brak szlaków do nordic-walking	Turystyka i rekreacja
Istniejące naturalne bądź sztuczne zbiorniki wodne i rzeki (w tym Wisła i Dunajec)	Turystyka i rekreacja	Brak szlaków konnych	Turystyka i rekreacja
Zabytki, miejsca pamięci i atrakcyjne turystycznie obiekty	Turystyka i rekreacja	Niezagospodarowanie i zły stan techniczny wielu obiektów, zabytków i atrakcji turystycznych	Dziedzictwo kulturowe i zabytki
Istniejące drogi leśne i gruntowe (a także nieczynne tory kolejowe), które mogą być wykorzystane do wytyczenia szlaków rowerowych, konnych, nordic walking i innych	Turystyka i rekreacja	Brak kąpielisk i miejsc rekreacji wodnej	Turystyka i rekreacja
Dziedzictwo postaci związanych z obszarem	Turystyka i rekreacja	Niewykorzystany potencjał terenowy	Turystyka i rekreacja
Aktywna działalność stowarzyszeń, fundacji, klubów, parafii, kół gospodyń, OSP i innych organizacji	Sektor społeczny	Mała ilość ciekawych wydarzeń i imprez przyciągających widzów i uczestników	Sektor społeczny
Lokalne rzemiosło, sztuka i działalność artystyczna	Sektor społeczny	Niewystarczające środki na promocję walorów turystycznych i historycznych obszaru	Turystyka i rekreacja

Działalność klubów sportowych kierujących ofertę do dzieci i młodzieży	Sektor społeczny	Słaba organizacja, brak wsparcia lokalnego rzemiosła i artystów	Sektor społeczny
Dobra oferta kształcenia szkoły podstawowej i gimnazjum w zakresie minimum programowego	Sektor społeczny	Brak dofinansowania działalności lokalnych zespołów ludowych, kół gospodyń wiejskich i innych organizacji	Sektor społeczny, Problemy społeczne
Istniejąca infrastruktura sportowa ("orliki", boiska, baseny)	Zagospodarowanie przestrzenne i komunikacja	Słabe możliwości finansowania działalności dziecięcych i młodzieżowych klubów sportowych	Problemy społeczne
Zasadniczo wystarczająca liczba placów zabaw	Zagospodarowanie przestrzenne i komunikacja	Mała liczba miejsc aktywnego spędzania czasu na świeżym powietrzu (np. otwartych siłowni, urzędzeń do różnych dyscyplin sportowych)	Zagospodarowanie przestrzenne i komunikacja
Niewykorzystane budynki i infrastruktura, które mogą być zaadaptowane na cele społeczne	Zagospodarowanie przestrzenne i komunikacja	Słaba oferta zajęć pozalekcyjnych w szkołach ze względu na trudności w ich sfinansowaniu	Sektor społeczny, Problemy społeczne
		Braki w wyposażeniu obiektów infrastruktury kulturalnej, w tym domów ludowych, GOKów i bibliotek, zły stan techniczny wielu budynków	Sektor społeczny, Problemy społeczne
		Brak oferty zajęć i aktywnych form spędzania czasu dla seniorów i ogółu mieszkańców	Sektor społeczny, Problemy społeczne

Szanse	Odniesienie do diagnozy	Zagrożenia	Odniesienie do diagnozy
Budowa mostu na Dunajcu w gminie Wierchosławice, poprawa komunikacji z Tarnowem i drogą przelotową w kierunku Warszawy	Zagospodarowanie przestrzenne i komunikacja	Zagrożenie powodziowe, zagrożenie osuwiskami i innymi klęskami żywiołowymi	Zagospodarowanie przestrzenne i komunikacja
Możliwość pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania (perspektywa UE 2014-2020 i inne)	Programy operacyjne 2014-2020	Konkurencja innych obszarów o inwestorów i mieszkańców	Gospodarka i przedsiębiorczość
Ukończenie modernizacji torów kolejowych i poprawa dostępności za pomocą tego środka transportu	Zagospodarowanie przestrzenne i komunikacja	Regres gospodarczy Tarnowa	<i>Uwaga zgłoszona podczas konsultacji</i>
Perspektywiczne uprawy rolne (miód, orzechy, borówka amerykańska, winorośl)	Rolnictwo	Ograniczenie możliwości finansowania przedsiębiorstw ze strony MRPO jedynie do pożyczek	<i>Zapisy MRPO na lata 2014-2020</i>
Poprawa legislacji w zakresie produktów lokalnych i drobnej produkcji rolnej	Rolnictwo	Dalszy spadek opłacalności działalności rolnej na małą skalę	Rolnictwo
Popularyzacja rolnictwa ekologicznego	Rolnictwo	Brak następstwa w małych gospodarstwach rolnych	Rolnictwo
Rejestracja kolejnych produktów regionalnych	Produkty lokalne	Łatwość dostępu do konkurencyjnej oferty turystycznej dla mieszkańców Tarnowa - skrócenie czasu podróży w Bieszczady, Beskid Niski, na Roztocze itp. ze względu na budowę autostrady i dróg ekspresowych	Turystyka i rekreacja
Wzrost popularności aktywnych form spędzania wolnego czasu: turystyki rowerowej, nordic walking, biegów narciarskich, biegów itp.	Grupy priorytetowe, Turystyka i rekreacja	Starzenie się społeczeństwa	Grupy priorytetowe

Powstanie długodystansowych tras rowerowych nad brzegami Wisły i Dunajca	Turystyka i rekreacja	Nasilony odpływ młodzieży poza granice kraju i do metropolii	Grupy priorytetowe, Rynek pracy
Wzrost popularności tzw. turystyki weekendowej	Turystyka i rekreacja	Trudności we współpracy z innymi obszarami, w tym z Tarnowem	<i>Uwaga zgłoszona podczas konsultacji</i>
Napływ aktywnych mieszkańców pochodzących z Tarnowa	Grupy priorytetowe, Rynek pracy	Braki usług odpowiadających zmieniającej się sytuacji demograficznej (w tym mała oferta dla seniorów)	Grupy priorytetowe
Wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania	<i>Niesformalizowane plany LGD</i>		
Udział w projektach o zasięgu wykraczającym poza obszar LGD, zwłaszcza z miastem Tarnów	<i>Niesformalizowane plany LGD</i>		

Rozdział V Cele i wskaźniki

Cele

W rozdziale poprzednim zaprezentowano wyniki analizy SWOT obszaru realizacji LSR. Podsumowano tam także problemy i wskazano ich dalekosiężne negatywne następstwa. Jako odpowiedź na te następstwa zdefiniowano cele ogólne. Powiązanie negatywnych następstw problemów i celów przedstawiono poniżej.

Negatywne następstwo nr 1: Niska aktywność gospodarcza obszaru przejawiająca się m.in. w małej liczbie miejsc pracy i słabych perspektywach zawodowych dla osób wchodzących na rynek pracy obszaru.

Cel ogólny nr 1: **Wzrost aktywności gospodarczej na obszarze realizacji LSR.**

Negatywne następstwo nr 2: Niski poziom rozwoju produkcji małych gospodarstw rolnych, brak ich dochodowości i niewykorzystanie potencjału niszowych produktów rolnych.

Cel ogólny nr 2: **Stworzenie lokalnego klastra wytwarzania i sprzedaży produktów rolnych jako generatora nowych źródeł dochodu.**

Negatywne następstwo nr 3: Niewystarczająca oferta spędzania wolnego czasu na obszarze realizacji LSR.

Cel ogólny nr 3: **Poprawa oferty spędzania czasu wolnego na obszarze realizacji LSR.**

Negatywne następstwo nr 4: Mała aktywność mieszkańców, związana ze słabością skierowanej do nich oferty.

Cel ogólny nr 4: **Wzrost aktywności mieszkańców.**

Opis celów

Jak wskazano powyżej, cele ogólne zdefiniowano na podstawie wyników analizy SWOT. Cele te koncentrują się wokół dwóch zagadnień. Po pierwsze nacisk kładziony jest na wzrost aktywności gospodarczej z wykorzystaniem endogenicznego potencjału obszaru (cele 1 i 2), a po drugie na poprawę jakości i promowanie aktywnego życia mieszkańców (cele 1 i 2). Charakter obszaru realizacji LSR sprawia, że wymaga on działań uruchamiających lokalny potencjał i budujących kapitał społeczności LGD. To wzmocnienie wewnętrznego potencjału obszaru ważne jest zwłaszcza w kontekście mocnej zależności gospodarczej (widocznej przez zatrudnienie większości pracujących mieszkańców) od miasta Tarnowa i innych ośrodków. Impulsy rozwojowe płynące spoza obszaru mogą być dla niego pozytywne, ale też nie może on być od nich nadmiernie uzależniony.

Poniżej w formie tabel przedstawiono poszczególne cele ogólne z przypisanymi i celami szczegółowymi i przedsięwzięciami. Forma tabel pozwoliła także na przedstawienie powiązań celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć z wynikami analizy SWOT i diagnozy obszaru. Ta forma prezentacji, obrazując logikę interwencji, służy także za uzasadnienie sformułowania celów i przedsięwzięć. Co najważniejsze, demonstruje ona powiązanie wyznaczonych celów z wynikami konsultacji społecznych, które były prowadzone na etapie diagnozy i opracowania macierzy SWOT.

Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników

Tempo rozwoju miasta Tarnów

Ogólnokrajowa koniunktura gospodarcza

Konkurencja obszaru Krakowa i innych krajowych metropolii

Nastawienie do polskich imigrantów w krajach Europy Zachodniej

Zidentyfikowane problemy / wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Mała liczba nowopowstających firm	Wzrost aktywności gospodarczej na obszarze realizacji LSR	Wzrost liczby nowopowstałych firm	Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)	Wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej na 1 tys. mieszkańców	
Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje							
Liczba operacji ukierunkowanych na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu							
Mała liczba miejsc pracy na terenie obszaru objętego LSR		Wzrost liczby miejsc pracy w istniejących przedsiębiorstwach	Rozwijanie działalności gospodarczej - Dotacje inwestycyjne dla działających przedsiębiorstw związane z utworzeniem nowych miejsc pracy	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa			
Niskie możliwości tworzenia miejsc pracy przez lokalnych przedsiębiorców drodze inwestycji, w tym ze względu na ograniczenie możliwości finansowania przedsiębiorstw ze strony MRPO jedynie do pożyczek				Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje			
				Liczba operacji ukierunkowanych na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu			
Niewystarczające kompetencje przedsiębiorców i ich pracowników w zakresie rozwoju ich firm	Wzrost kompetencji osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej, przedsiębiorców i ich pracowników w zakresie podejmowanej lub rozwijanej działalności gospodarczej	Szkolenia podnoszące kompetencje osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej przedsiębiorców i ich pracowników	Liczba szkoleń	Liczba godzin przeprowadzonych szkoleń	Liczba osób przeszkolonych, w tym liczba osób z grup defaworyzowanych objętych w/w wsparciem		
					Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań zawodowych		

Zidentyfikowane problemy / wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników	
Brak dostępu do infrastruktury technicznej przetwórstwa towarów rolnych	Stworzenie lokalnego klastra wytwarzania i sprzedaży produktów rolnych, jako generatora nowych źródeł dochodu	Umożliwienie otwartego dostępu do lokalnej infrastruktury technicznej przetwórstwa produktów rolnych	Stworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego produktów rolnych	Liczba centrów przetwórstwa rolnego	Liczba podmiotów korzystających z infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych	Wzrost sprzedaży lokalnych produktów rolnych	Mody i upodobania żywieniowe Zmiany stylu życia odbiorców Dochody odbiorców Aktywność konkurencji Przepisy prawne regulujące wytwarzanie i sprzedaż lokalnych produktów rolnych	
Słabo rozwinięte rynki zbytu lokalnych produktów rolnych		Rozwój rynków zbytu lokalnych produktów rolnych	Inicjatywy w zakresie rozwijania rynków zbytu produktów lokalnych	Inicjatywy w zakresie promocji produktów lokalnych	Liczba operacji w zakresie rozwijania rynków zbytu produktów lokalnych			Ilość lokalnych produktów rolnych wprowadzonych na rynek
			Projekt współpracy - utworzenie sieci dystrybucji produktów lokalnych	Liczba przygotowanych projektów współpracy	Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby rolne i przyrodnicze.			
		Liczba zrealizowanych projektów współpracy, w tym projektów współpracy międzynarodowej		Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy def., młodzież, turyści, Inne.				
		Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy		Ilość lokalnych produktów rolnych wprowadzonych na rynek				
		Liczba uruchomionych sieci dystrybucji produktów lokalnych		Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby: produkty lokalne, przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne.				
		Liczba przygotowanych projektów współpracy						

				Liczba zrealizowanych projektów współpracy, w tym projektów współpracy międzynarodowej	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy def., młodzież, turyści, Inne.		
				Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy			
				Liczba rozwijanych sieci dystrybucji produktów lokalnych	Ilość lokalnych produktów rolnych wprowadzonych na rynek		
<p>Mała świadomość i brak umiejętności z zakresu niszowej działalności rolniczej, takiej jak rolnictwo ekologiczne, pszczelarstwo itp.</p> <p>Ograniczone możliwości rozwoju rolnictwa wysokotowarowego ze względu na rozdrobnienie gospodarstw rolnych</p>	<p>Stworzenie lokalnego klastra wytwarzania i sprzedaży produktów rolnych, jako generatora nowych źródeł dochodu</p>	<p>Wzrost świadomości mieszkańców z zakresu niszowej działalności rolniczej, takiej jak rolnictwo ekologiczne i pszczelarstwo jako sposób na wykorzystanie potencjału małych gospodarstw rolnych</p>	<p>Organizacja szkoleń i spotkań wzmacniających kapitał społeczny skierowanych do mieszkańców, w tym z zakresu ochrony środowiska i zmian klimatycznych, upraw ekologicznych i niszowej działalności rolniej, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych</p>	<p>Liczba godzin szkoleń i spotkań dla mieszkańców, w tym z zakresu upraw ekologicznych i niszowej działalności rolniej</p> <p>Liczba szkoleń</p>	<p>Liczba osób przeszkolonych, w tym liczba osób z grup defaworyzowanych objętych w/w wsparciem</p> <p>Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań zawodowych</p>	<p>Wzrost sprzedaży lokalnych produktów rolnych</p>	<p>Mody i upodobania żywieniowe</p> <p>Zmiany stylu życia odbiorców</p> <p>Dochody odbiorców</p> <p>Aktywność konkurencji</p> <p>Przepisy prawne regulujące wytwarzanie i sprzedaż lokalnych produktów rolnych</p>
		<p>Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje</p>					
		<p>Liczba operacji ukierunkowanych na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu</p>					

Zidentyfikowane problemy / wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
<p>Brak dostępu do wystarczającej ilości ścieżek i tras rowerowych, nordic-walking oraz szlaków konnych</p> <p>Niska dostępność miejsc aktywnego spędzania czasu na świeżym powietrzu (np. otwartych siłowni, urządzeń do różnych dyscyplin sportowych)</p> <p>Niska dostępność kąpielisk i miejsc rekreacji wodnej</p> <p>Niewykorzystany potencjał terenowy</p>	Poprawa oferty spędzania czasu wolnego na obszarze realizacji LSR	Wzrost dostępu do obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wykorzystującej potencjał terenowy obszaru: ścieżek i szlaków rowerowych, nordic-walking, szlaków konnych, miejsc aktywnego spędzania czasu na powietrzu oraz kąpielisk i miejsc rekreacji wodnej	Budowa ścieżek i wytyczenie szlaków rowerowych, nordic-walking i szlaków konnych	<p>Liczba kilometrów wybudowanych ścieżek i wytyczonych szlaków rowerowych, nordic-walking i konnych</p> <p>Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej</p>	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Wzrost odsetka mieszkańców korzystających z oferty spędzania czasu wolnego na obszarze realizacji LSR	<p>Zmiany cen materiałów i robót budowlanych</p> <p>Konkurencja ze strony innych obszarów, również poprawiających swoją atrakcyjność</p> <p>Zmiany w zakresie trybu życia i zainteresowań mieszkańców</p>
			Projekt współpracy: budowa i wytyczenie oraz promocja ścieżek/szlaków do nordic - walking	Liczba przygotowanych projektów współpracy	Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne		
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy, w tym projektów współpracy międzynarodowej	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane, młodzież turyści, inne		
				Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy			
				Liczba kilometrów wybudowanych ścieżek i wytyczonych do nordic walking			
			Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej				

			Budowa miejsc aktywnego spędzania czasu na powietrzu, zagospodarowanie i budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej kąpielisk oraz miejsc rekreacji wodnej	Liczba wybudowanych miejsc aktywnego spędzania czasu na powietrzu oraz zagospodarowanych kąpielisk i miejsc rekreacji wodnej Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej			
<p>Niewystarczająca oferta kulturalna obszaru w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ograniczoną ofertę obiektów infrastruktury kulturalnej, w tym domów ludowych, GOKów i bibliotek ze względu na braki w ich wyposażeniu oraz zły stan techniczny wielu budynków - niską dostępność, ze względu na ich słabe zagospodarowanie i zły stan techniczny - słabą organizację, brak wsparcia lokalnego rzemiosła i artystów - ograniczenia w działalności lokalnych zespołów ludowych, kół gospodyń wiejskich i innych organizacji ze względu na nikłe możliwości ich finansowania 	<p>Poprawa oferty spędzania czasu wolnego na obszarze realizacji LSR</p>	<p>Rozwój oferty kulturalnej obszaru w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obiektów infrastruktury kulturalnej, , - dostępności zabytków, - aktywności lokalnych organizacji działających w sferze kultury oraz wsparcia lokalnego rzemiosła i artystów 	<p>Modernizacja i zakup wyposażenia obiektów infrastruktury kulturalnej, w tym domów ludowych, GOKów i bibliotek</p>	<p>Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury</p>	<p>Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty</p>	<p>Wzrost odsetka mieszkańców korzystających z oferty spędzania czasu wolnego na obszarze realizacji LSR</p>	<p>Zmiany cen materiałów i robót budowlanych</p> <p>Konkurencja ze strony innych obszarów, również poprawiających swoją atrakcyjność</p> <p>Zmiany w zakresie trybu życia i zainteresowań mieszkańców</p>	
			<p>Odnowa i zagospodarowanie zabytków</p>	<p>Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii</p>				<p>Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR</p>
			<p>Wsparcie lokalnych inicjatyw, artystów, rzemiosła, zespołów, kół gospodyń wiejskich i innych grup działających dla zachowania dziedzictwa lokalnego i wzbogacenia oferty kulturalnej, w tym działających w domach kultury</p>					

Mała ilość ciekawych wydarzeń i imprez promocyjnych przyciągających widzów i uczestników. Niewystarczająca promocja walorów turystycznych i historycznych obszaru ze względu na brak środków		Promocja walorów turystycznych i historycznych obszaru przez wzrost ilości wydarzeń i imprez z tego zakresu oraz inne działania promocyjne	Organizacja imprez i wydarzeń promujących obszar objęty LSR, z wyłączeniem imprez cyklicznych	Liczba imprez i wydarzeń promocyjnych zorganizowanych przy dofinansowaniu LSR	Liczba uczestników imprez i wydarzeń promocyjnych zorganizowanych przy dofinansowaniu LSR Liczba osób, do których dotarł przekaz promocyjny		
			Inicjatywy promocyjne, w tym: opracowanie i wydawanie materiałów promocyjnych i informacyjnych, tworzenie stron internetowych i „wirtualnych spacerów”	Liczba dofinansowanych inicjatyw promocyjnych			

Zidentyfikowane problemy / wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Trudności w działalności dziecięcych i młodzieżowych klubów sportowych ze względu na problemy z finansowaniem Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych w szkołach ze względu na trudności w ich sfinansowaniu	Wzrost aktywności mieszkańców	Rozwój działalności dziecięcych i młodzieżowych klubów sportowych oraz wzbogacenie oferty edukacyjnych zajęć pozalekcyjnych	Wsparcie oferty lokalnych sportowych klubów młodzieżowych i dziecięcych oraz edukacyjnych zajęć pozalekcyjnych	Ilość wspartych inicjatyw sportowych i edukacyjnych Ilość godzin zajęć zorganizowanych dzięki wsparciu LSR	Ilość uczestników zajęć zorganizowanych ze wsparciem LSR Ilość uczestników pozytywnie oceniających zajęcia, w których uczestniczą	Wzrost odsetka mieszkańców uczestniczących w zorganizowanych formach spędzania czasu	Zmiany w zakresie trybu życia i zainteresowań mieszkańców Konkurencja ze strony innych form spędzania czasu
Brak oferty zajęć i aktywnych form spędzania czasu dla seniorów i ogółu mieszkańców ze względu na trudności z ich finansowaniem		Rozwój oferty zajęć i aktywnych form spędzania czasu dla seniorów i ogółu mieszkańców	Wsparcie organizacji zajęć i aktywnych form spędzania czasu dla seniorów i ogółu mieszkańców	Ilość wspartych inicjatyw w postaci zajęć i aktywnych form spędzania czasu Ilość godzin zajęć zorganizowanych dzięki wsparciu LSR	Ilość uczestników wspartych zajęć i aktywnych form spędzania czasu Ilość uczestników pozytywnie oceniających zajęcia, w których uczestniczą		

Zgodność celów Strategii z priorytetami PROW

W Priorytecie 6 PROW wskazano następujący cel:

Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Cel ogólny nr 1 - Wzrost aktywności gospodarczej na obszarze realizacji LSR - jest zgodny z celem PROW, ponieważ dotyczy rozwoju przedsiębiorczości, co bezpośrednio przekłada się na rozwój gospodarczy, a w efekcie na zmniejszenie ubóstwa.

Cel ogólny nr 2 - Stworzenie lokalnego klastra wytwarzania i sprzedaży produktów rolnych jako generatora nowych źródeł dochodu - również prowadzi do aktywizacji endogenicznego potencjału gospodarczego i przyczynia się do rozwoju w tym zakresie, a także ograniczenia ubóstwa.

Cel ogólny nr 3 - Poprawa oferty spędzania czasu wolnego na obszarze realizacji LSR przyczynia się do rozwoju gospodarczego poprzez rozwój oferty turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej, która daje okazję do rozwoju towarzyszącej przedsiębiorczości. Cel przyczynia się do włączenia społecznego poprzez stworzenie oferty skierowanej do różnych grup społecznych, w tym grup defaworyzowanych.

Cel ogólny nr 4 - Wzrost aktywności mieszkańców - przyczynia się do włączenia społecznego poprzez stworzenie oferty dla różnych grup społecznych, w tym grup defaworyzowanych. Wzrost aktywności mieszkańców może także przełożyć się na rozwój gospodarczy obszaru poprzez kreację postaw przedsiębiorczych i aktywnych.

Zgodność z dwoma celami przekrojowymi PROW 2014-2020

Cele i przedsięwzięcia LSR są zgodne z celami przekrojowymi w zakresie ochrony środowiska, i przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności, gdyż wśród wskaźników zawarto te mierzące w/w cele, a przy wyborze przedsięwzięć obowiązywać będzie zasada niesprzeczności z tymi celami i dodatkowo w przypadku wyboru przedsięwzięć w kilku kategoriach zapewniono preferencje tym, które realizować będą w/w cele.

Źródła finansowania

Ze względu na fakt, że niniejsza strategia ma charakter jednofunduszowy, wszystkie cele będą finansowane z PROW. Podział środków pomiędzy poszczególne cele przedstawiono w rozdziale VIII.

Cele, przedsięwzięcia i wskaźniki

W kolejnych tabelach przedstawiono przedsięwzięcia przypisane poszczególnym celom wraz ze wskazaniem sposobu ich realizacji. Określając wartości wskaźników, przypisując budżet do poszczególnych celów kierowano się diagnozą potrzeb i doświadczeniami nabytymi w dotychczasowej działalności. Również wybierając sposób realizacji przedsięwzięć kierowano się specyfiką planowanych celów i przedsięwzięć, a przede wszystkim doświadczeniem zdobytym w realizacji LSR 2007-2013.

Wartości początkowe wskaźników zostały określone na podstawie danych pozyskanych z gmin LGD, rozpoznania terenowego, analizy SWOT oraz badań ankietowych. Wartości końcowe wskaźników zostały oszacowane na podstawie zgłoszeń występujących w drodze konsultacji społecznych, przeprowadzonej analizy SWOT, analizy zapotrzebowania mieszkańców oraz dotychczasowych doświadczeń ZPT.

1.0	CEL OGÓLNY	Wzrost aktywności gospodarczej na obszarze realizacji LSR						
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Wzrost liczby nowopowstałych firm						
1.2		Wzrost liczby miejsc pracy w istniejących przedsiębiorstwach						
1.3		Wzrost kompetencji osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej, przedsiębiorców i ich pracowników w zakresie podejmowanej lub rozwijanej działalności gospodarczej						
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	stan początkowy 2014 Rok	plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru		
W1.0	Wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej na 1 tys. mieszkańców		Liczba firm	63	75	GUS, BDL / zliczenie zgodnie z publikacją GUS		
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	stan początkowy 2015 Rok	plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru		
w1.1	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)		Sztuka	0	50	Dokumenty rejestrowe firmy, sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji operacji / zliczenie nowych miejsc pracy na podstawie dokumentów, pomiar min. 1 raz na rok		
w1.2	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)		Sztuka	0	15	Dokumenty kadrowe firm, sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji operacji / zliczenie nowych miejsc pracy na podstawie dokumentów, pomiar min. 1 raz na rok		
w1.3	Liczba osób przeszkolonych, w tym liczba osób z grup defaworyzowanych objętych w/w wsparciem		Osoba	0	65	Listy obecności, Listy wydanych certyfikatów/zaświadczeń / zliczenie uczestników po każdym szkoleniu, agregacja min. 1 raz na rok		
	Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań zawodowych		Osoba	0	60	Ankiety satysfakcji uczestników / zliczenie respondentów pozytywnie oceniających szkolenia, agregacja min. 1 raz na rok		
		Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu			Źródło danych/sposób pomiaru
					Nazwa	Jednostka miary	Wartość	
		Początkowa 2015. rok	Końcowa 2023 rok					
1.1.1	Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej	Osoby fizyczne rozpoczynające działalność gospodarczą, spółki	konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Sztuka	0	50	Sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji projektów, dokumentacja fotograficzna, dane z CEIDG / zliczenie nowych przedsiębiorstw, pomiar min. 1 raz w roku

				W tym:	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	Sztuka	0	4	Sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji projektów / zliczenie operacji innowacyjnych, pomiar min. 1 raz w roku
					Liczba operacji ukierunkowanych na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	Sztuka	0	4	Sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji projektów / zliczenie operacji proekologicznych, pomiar min. 1 raz w roku
1.2.1	Rozwijanie działalności gospodarczej - Dotacje inwestycyjne dla działających przedsiębiorstw związane z utworzeniem nowych miejsc pracy	Przedsiębiorcy	Konkurs	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa		Sztuka	0	15	Sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji projektów, dokumentacja fotograficzna / zliczenie operacji rozwojowych, pomiar min. 1 raz w roku
				W tym:	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	Sztuka	0	2	Sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji projektów / zliczenie operacji innowacyjnych, pomiar min. 1 raz w roku
					Liczba operacji ukierunkowanych na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	Sztuka	0	2	Sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji projektów / zliczenie operacji proekologicznych, pomiar min. 1 raz w roku
1.3.1	Szkolenia podnoszące kompetencje osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej ,przedsiębiorców i ich pracowników	Przedsiębiorcy i ich pracownicy, Osoby fizyczne planujące rozpoczęcie działalności gospodarczej	Konkurs / projekty własne	Liczba szkoleń	Sztuka	0	20	Programy szkoleniowe, Listy uczestnictwa, dokumentacja fotograficzna, Sprawozdania końcowe z realizacji operacji / zliczenie odbytych szkoleń, pomiar min. 1 raz w roku	
			Konkurs / projekty własne	Liczba godzin przeprowadzonych szkoleń	Godzina	0	500	Programy szkoleniowe, Listy uczestnictwa, Umowy z trenerami, Sprawozdania końcowe z realizacji operacji / zliczenie czasu trwania szkoleń, pomiar min. 1 raz w roku	
SUMA									

2.0	CEL OGÓLNY	Stworzenie lokalnego klastra wytwarzania i sprzedaży produktów rolnych, jako generatora nowych źródeł dochodu				
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Umożliwienie otwartego dostępu do lokalnej infrastruktury technicznej przetwórstwa produktów rolnych				
2.2		Rozwój rynków zbytu lokalnych produktów rolnych				
2.3		Wzrost świadomości mieszkańców z zakresu niskowej działalności rolniczej, takiej jak rolnictwo ekologiczne i pszczelarstwo jako sposób na wykorzystanie potencjału małych gospodarstw rolnych				
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2015 Rok	plan 2023 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>
W2.0	Wzrost sprzedaży lokalnych produktów rolnych		PLN	0	100 000	Rejestr inkubatora przetwórstwa rolnego, ankiety wytwórców produktów lokalnych / zliczenie łącznej wartości sprzedanych produktów, pomiar min. 1 raz na rok
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2015 Rok	plan 2023 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>
w2.1	Liczba podmiotów korzystających z infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych		Szt.	0	20	Rejestr Inkubatora przetwórstwa rolnego, sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji operacji / zliczenie podmiotów..., pomiar min. 1 raz na rok
w2.2	Ilość lokalnych produktów rolnych wprowadzonych na rynek		Pozycje w ofercie	0	10	Strony www Inkubatora, LGD i wytwórców, katalogi ofertowe, materiały promocyjne Inkubatora, LGD i inne, sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji operacji / zliczenie promowanych produktów, pomiar min. 1 raz na rok
	Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby rolne i przyrodnicze		Szt.	0	2	Umowy o dofinansowanie, umowy partnerskie, sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji operacji / zliczenie projektów..., min. 1 raz na rok
	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy def., młodzież, turyści, inne		Szt.	0	2	Umowy o dofinansowanie, umowy partnerskie, sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji operacji / zliczenie projektów..., pomiar min. 1 raz na rok
w2.3	Liczba osób przeszkolonych, w tym liczba osób z grup defaworyzowanych objętych w/w wsparciem		Osoby	0	50	Listy obecności, listy wydanych certyfikatów/zaświadczeń / zliczenie uczestników po każdym szkoleniu, agregacja min. 1 raz na rok
	Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań zawodowych		Osoby	0	45	Ankiety satysfakcji uczestników / zliczenie respondentów pozytywnie oceniających szkolenia, agregacja min. 1 raz na rok

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				Źródło danych/sposób pomiaru
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		
						Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok	
2.1.1	Stworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego produktów rolnych	Przedsiębiorcy/rolnicy, lokalni wytwórcy	Konkurs / Projekt własny	Liczba centrów przetwórstwa rolnego	Szt.	0	1	Sprawozdania końcowe z realizacji projektu, Dokumentacja techniczna, Dokumentacja fotograficzna / zliczenie inkubatorów..., pomiar min. 1 raz w roku
2.2.1	Inicjatywy w zakresie rozwijania rynków zbytu produktów lokalnych	Rolnicy, przedsiębiorcy	Konkurs	Liczba operacji w zakresie rozwijania rynków zbytu produktów lokalnych	Szt.	0	1	Sprawozdania końcowe z realizacji projektu, Dokumentacja fotograficzna / zliczenie inicjatyw rozwojowych, pomiar min. 1 raz w roku
2.2.2	Inicjatywy w zakresie promocji produktów lokalnych	Rolnicy, przedsiębiorcy	Konkurs	Liczba operacji w zakresie promocji produktów lokalnych	Szt.	0	6	Sprawozdania końcowe z realizacji operacji, Dokumentacja fotograficzna lub materiały informacyjne, wydruki stron www i równoważne / zliczenie inicjatyw promocyjnych, pomiar min. 1 raz w roku
2.2.3	Projekt współpracy - utworzenie sieci dystrybucji produktów lokalnych	Rolnicy, przedsiębiorcy, ngo, lokalni wytwórcy	Projekt współpracy	Liczba przygotowanych projektów współpracy	Szt.	0	1	Dokumentacja projektowa, Umowy współpracy, Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji / zliczenie przygotowanych projektów współpracy, pomiar min. 1 raz w roku
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy, w tym projektów współpracy międzynarodowej	Szt.	0	1	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji, Dokumentacja fotograficzna lub materiały informacyjne, wydruki stron www i równoważne / zliczenie zrealizowanych projektów współpracy, pomiar min. 1 raz w roku
				Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	Szt.	0	13	Umowy współpracy, Dokumentacja projektowa, Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji / zliczenie LGD uczestniczących w projektach współpracy, pomiar min. 1 raz w roku

				Liczba uruchomionych sieci dystrybucji produktów lokalnych	Szt.	0	1	Umowy współpracy, Dokumentacja projektowa, Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji / zliczenie sieci dystrybucji, pomiar min. 1 raz w roku
2.2.4	Projekt współpracy - rozwijanie sieci dystrybucji produktów lokalnych	Rolnicy, przedsiębiorcy, ngo, lokalni wytwórcy	Projekt współpracy	Liczba przygotowanych projektów współpracy	Szt.	0	1	Dokumentacja projektowa, Umowy współpracy, Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji / zliczenie przygotowanych projektów współpracy, pomiar min. 1 raz w roku
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy, w tym projektów współpracy międzynarodowej	Szt.	0	1	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji, Dokumentacja fotograficzna lub materiały informacyjne, wydruki stron www i równoważne / zliczenie zrealizowanych projektów współpracy, pomiar min. 1 raz w roku
				Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	Szt.	0	13	Umowy współpracy, Dokumentacja projektowa, Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji / zliczenie LGD uczestniczących w projektach współpracy, pomiar min. 1 raz w roku
				Liczba rozwijanych sieci dystrybucji produktów lokalnych	Szt.	0	1	Umowy współpracy, Dokumentacja projektowa, Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji / zliczenie sieci dystrybucji, pomiar min. 1 raz w roku
2.3.1	Organizacja szkoleń i spotkań wzmacniających kapitał społeczny skierowanych do mieszkańców, w tym z zakresu ochrony środowiska i zmian klimatycznych, upraw ekologicznych i niszowej działalności rolnej, także z wykorzystaniem	Mieszkańcy, rolnicy, przedsiębiorcy	Projekt grantowy/ konkurs	Liczba godzin szkoleń i spotkań dla mieszkańców, w tym z zakresu upraw ekologicznych i niszowej działalności rolnej	Godziny	0	400	Programy szkoleniowe, Listy uczestnictwa, Umowy z prowadzącymi, Sprawozdania końcowe z realizacji operacji / zliczenie czasu trwania szkoleń, pomiar min. 1 raz w roku
				Liczba szkoleń	Szt.	0	100	Programy szkoleniowe, Listy uczestnictwa, Dokumentacja fotograficzna, Sprawozdania końcowe z realizacji operacji / zliczenie ilości szkoleń, pomiar min. 1 raz w roku

	rozwiązań innowacyjnych			Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	Szt.	0	20	Programy szkoleniowe, Sprawozdania końcowe z realizacji operacji / zliczenie ilości operacji innowacyjnych, pomiar min. 1 raz w roku
				Liczba operacji ukierunkowanych na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	Szt.	0	30	Programy szkoleniowe, Sprawozdania końcowe z realizacji operacji / zliczenie operacji proekologicznych, pomiar min. 1 raz w roku

3.0	CEL OGÓLNY	Poprawa oferty spędzania czasu wolnego na obszarze realizacji LSR				
3.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Wzrost dostępu do obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wykorzystującej potencjał terenowy obszaru: ścieżek i szlaków rowerowych, nordic-walking, szlaków konnych, miejsc aktywnego spędzania czasu na powietrzu oraz kąpielisk i miejsc rekreacji wodnej				
3.2		Rozwój oferty kulturalnej obszaru w zakresie: obiektów infrastruktury kulturalnej, dostępności zabytków, aktywności lokalnych organizacji działających w sferze kultury oraz wsparcia lokalnego rzemiosła i artystów				
3.3		Promocja walorów turystycznych i historycznych obszaru przez wzrost ilości wydarzeń i imprez z tego zakresu oraz inne działania promocyjne				
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>
W3.0		Wzrost odsetka mieszkańców korzystających z oferty spędzania czasu wolnego na obszarze realizacji LSR	%	15%	25%	Badania ankietowe na reprezentatywnej próbie mieszkańców / zliczenie odsetka respondentów deklarujących korzystanie z oferty czasu wolnego, min. 1 raz na rok
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>
w3.1		Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Osoby	8 000	15 000	Sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji operacji / zliczenie osób korzystających... wykazanych w sprawozdaniach, pomiar min. 1 raz na rok
		Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby rolne i przyrodnicze	Szt.	0	1	Dokumentacja projektowa, dokumentacja fotograficzna, sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji operacji / zliczenie zrealizowanych projektów, pomiar min. 1 raz na rok
		Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane, młodzież, turyści, inne	Szt.	0	1	Dokumentacja projektowa, dokumentacja fotograficzna, sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji operacji / zliczenie zrealizowanych projektów, pomiar min. 1 raz na rok

w3.2	Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty	Osoby	7 000	16 000	Sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji operacji / zliczenie osób odwiedzających... wykazanych w sprawozdaniach, pomiar min. 1 raz na rok			
w3.3	Liczba uczestników imprez i wydarzeń promocyjnych zorganizowanych przy dofinansowaniu LSR.	Osoby	0	30 000	Sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji operacji / zliczenie uczestników... wykazanych w sprawozdaniach, pomiar min. 1 raz na rok			
	Liczba osób, do których dotarł przekaz promocyjny	Osoby	0	60 000	Statystyki odwiedzalności stron internetowych, Sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji operacji / zliczenie odbiorców wykazanych w sprawozdaniach, pomiar min. 1 raz na rok			
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				Źródło danych/sposób pomiaru
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		
						Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok	
3.1.1	Budowa ścieżek i wytyczenie szlaków rowerowych, nordic-walking i szlaków konnych	Mieszkańcy, turyści	Konkurs, projekty własne	Liczba kilometrów wybudowanych ścieżek i wytyczonych szlaków	km	0	40	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji, Dokumentacja techniczna / zliczenie długości utworzonych ścieżek, pomiar min. 1 raz w roku
				Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Szt.	0	6	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji, Dokumentacja techniczna, Dokumentacja fotograficzna / zliczenie nowych lub zmodernizowanych obiektów..., pomiar min. 1 raz w roku
3.1.2	Projekt współpracy: budowa i wytyczenie oraz promocja ścieżek/szlaków do nordic-walking	Mieszkańcy, turyści	Projekt współpracy	Liczba przygotowanych projektów współpracy	Szt.	0	1	Dokumentacja projektowa, Umowy współpracy / zliczenie przygotowanych projektów współpracy, pomiar min. 1 raz w roku
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy	Szt.	0	1	Sprawozdanie końcowe z realizacji projektu, Dokumentacja fotograficzna lub materiały informacyjne, wydruki stron www i

								równoważne / zliczenie zrealizowanych projektów współpracy, pomiar min. 1 raz w roku
				Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	Szt.	0	5	Umowy współpracy, Dokumentacja projektowa, Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji / zliczenie uczestniczących LGD, pomiar min. 1 raz w roku,
				Liczba kilometrów wybudowanych ścieżek i wytyczonych do nordic walking	km	0	30	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji, Dokumentacja techniczna / zliczenie długości utworzonych ścieżek, pomiar min. 1 raz w roku
				Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Szt.	0	3	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji, Dokumentacja techniczna, Dokumentacja fotograficzna / zliczenie nowych lub zmodernizowanych obiektów..., pomiar min. 1 raz w roku
3.1.3	Budowa miejsc aktywnego spędzania czasu na powietrzu, zagospodarowanie i budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej kąpielisk oraz miejsc rekreacji wodnej	Mieszkańcy, tym grupy defawor.	Konkurs	Liczba wybudowanych miejsc aktywnego spędzania czasu na powietrzu oraz zagospodarowanych kąpielisk i miejsc rekreacji wodnej	Szt.	0	6	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji, Dokumentacja techniczna, Dokumentacja fotograficzna / zliczenie miejsc..., pomiar min. 1 raz w roku
				Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Szt.	0	6	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji, Dokumentacja techniczna, Dokumentacja fotograficzna / zliczenie nowych lub zmodernizowanych obiektów..., pomiar min. 1 raz w roku
3.2.1	Modernizacja i zakup wyposażenia obiektów infrastruktury kulturalnej, w tym	Mieszkańcy, w tym grupy defawor.	Projekty grantowe/ konkurs	Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów	Szt.	0	12	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji, Dokumentacja techniczna, Dokumentacja fotograficzna / zliczenie operacji..., pomiar

	domów ludowych, GOKów i bibliotek			działających w sferze kultury				min. 1 raz w roku
3.2.2	Odnowa i zagospodarowanie, zabytków	Mieszkańcy, turyści	Konkurs	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii	Szt.	0	6	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji, Dokumentacja techniczna, Dokumentacja fotograficzna / zliczenie zabytków..., pomiar min. 1 raz w roku
3.2.3	Wsparcie lokalnych inicjatyw, artystów, rzemiosła, zespołów, kół gospodyń wiejskich i innych grup działających dla zachowania dziedzictwa lokalnego i wzbogacenia oferty kulturalnej, w tym działających w domach kultury	Mieszkańcy, w tym grupy defaw., turyści	Projekty grantowe/konkurs	Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	Szt.	0	12	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji, Dokumentacja fotograficzna / zliczenie wspartych podmiotów, pomiar min. 1 raz w roku
3.3.1	Organizacja imprez i wydarzeń promujących obszar objęty LSR, z wyłączeniem imprez cyklicznych	Mieszkańcy, turyści	Projekty grantowe/konkurs	Liczba imprez i wydarzeń promocyjnych zorganizowanych przy dofinansowaniu LSR	Szt.	0	12	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji, Dokumentacja fotograficzna / zliczenie imprez..., pomiar min. 1 raz w roku
3.3.2	Inicjatywy promocyjne, w tym: opracowanie i wydawanie materiałów promocyjnych i informacyjnych, tworzenie stron internetowych i „wirtualnych spacerów”	Mieszkańcy, turyści	Projekty grantowe/konkurs	Liczba dofinansowanych inicjatyw promocyjnych	Szt.	0	12	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji, Dokumentacja fotograficzna lub materiały informacyjne, wydruki stron www i równoważne / zliczenie dofinansowanych inicjatyw, pomiar min. 1 raz w roku

4.1	CELE SZCZEGÓŁOWE		Rozwój działalności dziecięcych i młodzieżowych klubów sportowych oraz wzbogacenie oferty edukacyjnych zajęć pozalekcyjnych					
4.2			Rozwój oferty zajęć i aktywnych form spędzania czasu dla seniorów i ogółu mieszkańców					
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	stan początkowy 2015 Rok	plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru		
W4.0	Wzrost odsetka mieszkańców uczestniczących w zorganizowanych formach spędzania czasu		%	5%	10%	Badania ankietowe na reprezentatywnej próbie mieszkańców / zliczenie odsetka respondentów deklarujących korzystanie z zorganizowanych form spędzania czasu, min. 1 raz na rok		
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	stan początkowy 2015 Rok	plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru		
w4.1	Ilość uczestników zajęć zorganizowanych ze wsparciem LSR		Osoby	0	400	Listy obecności, sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji operacji / zliczenie uczestników zajęć, pomiar min. 1 raz na rok		
	Ilość uczestników pozytywnie oceniających zajęcia, w których uczestniczą		Osoby	0	350	Ankiety satysfakcji uczestników, sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji operacji / zliczenie respondentów pozytywnie oceniających zajęcia, pomiar min. 1 raz na rok		
w4.2	Ilość uczestników wspartych zajęć i aktywnych form spędzania czasu		Osoby	0	300	Listy obecności, sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji operacji / zliczenie uczestników zajęć, pomiar min. 1 raz na rok		
	Ilość uczestników pozytywnie oceniających zajęcia, w których uczestniczą		Osoby	0	250	Ankiety satysfakcji uczestników, sprawozdania końcowe i monitorujące z realizacji operacji / zliczenie respondentów pozytywnie oceniających zajęcia, pomiar min. 1 raz na rok		
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu			Źródło danych/sposób pomiaru	
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		
						Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok	
4.1.1	Wsparcie oferty lokalnych sportowych klubów młodzieżowych i dziecięcych oraz edukacyjnych zajęć pozalekcyjnych	Młodzież, dzieci	Projekt grantowy/konkurs	Ilość wspartych inicjatyw sportowych i edukacyjnych	Szt.	0	22	Programy zajęć, Sprawozdania końcowe z realizacji operacji, Dokumentacja fotograficzna / zliczenie wspieranych inicjatyw..., pomiar min. 1 raz w roku
				Ilość godzin zajęć zorganizowanych dzięki wsparciu LSR	Godziny	0	1 700	Programy zajęć, Umowy z prowadzącymi, Sprawozdania końcowe z realizacji operacji / czasu trwania zajęć..., pomiar min. 1 raz w roku
4.2.1	Wsparcie	Seniorzy,	Projekt grantowy/	Ilość wspartych	Szt.	0	11	Programy zajęć, Sprawozdania końcowe z

	organizacji zajęć i aktywnych form spędzania czasu dla seniorów i ogółu mieszkańców	mieszkańcy	konkurs/ projekt współpracy	inicjatyw w postaci zajęć i aktywnych form spędzania czasu	Godziny	0	803	realizacji operacji, Dokumentacja fotograficzna / zliczenie wspieranych inicjatyw..., pomiar min. 1 raz w roku
				Ilość godzin zajęć zorganizowanych dzięki wsparciu LSR				Programy zajęć, Umowy z prowadzącymi, Sprawozdania końcowe z realizacji operacji / czasu trwania zajęć..., pomiar min. 1 raz w roku

0		Wskaźniki działalności bieżącej i aktywizacji				
0.1	Rodzaje	Działalność bieżąca				
0.2		Aktywizacja				
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	stan początkowy 2015 Rok	plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W0.1		Liczba osób, które otrzymały dofinansowanie, po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa świadczonego w biurze LGD w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR	Osoby	0	57	Rejestr udzielonego doradztwa, Umowy na realizację operacji
W0.2		Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych	Osoby	0	60	Listy obecności na spotkaniach
		Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD	Osoby	0	50	Ankiety satysfakcji uczestników
		Wskaźniki produktu				
Przedsięwzięcia	Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru	
			Początkowa 2014 rok	Końcowa 2023 rok		
0.1.1	Szkolenia dla pracowników LGD	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	Osobodni	0	72	Plany szkoleń, listy uczestnictwa, umowy z trenerami
0.1.2	Szkolenia dla organów LGD	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	Osobodni	0	188	Plany szkoleń, listy uczestnictwa, umowy z trenerami
0.1.3	Doradztwo indywidualne	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	Sztuki	0	76	Potwierdzenia odbycia doradztwa
0.1.4	Bieżące funkcjonowanie biura	Liczba utrzymanych i utworzonych stanowisk pracy w biurze LGD	Sztuki	0	3	Umowy o pracę/Listy obecności
0.2.1	Aktywizacja	Liczba spotkań informacyjno konsultacyjnych z mieszkańcami	Sztuki	0	44	Plany spotkań, listy uczestnictwa

Projekty współpracy

W ramach realizacji LSR planowane są dwa projekty współpracy. Pierwszy z nich, o charakterze międzynarodowym nosi tytuł „Smak na Małopolski Produkt czyli Biznes ze smakiem” i ma na celu rozwój branży/ryнку produktów lokalnych, regionalnych, tradycyjnych pochodzących z terenu województwa Małopolskiego poprzez zbudowanie wspólnego wizerunku oraz stworzenie sieci dystrybucji produktów do grudnia 2018 r. Będzie on realizowany na terenie Małopolski, Finlandii i Portugalii we współpracy z 12 innymi lokalnymi grupami działania, w tym z 2 zza granicy.

W ramach realizacji projektu planowane są następujące działania: Szkolenia/wizyty studyjne/warsztaty dotyczące wypracowania sposobu promocji, dystrybucji oraz logistyki produktów w oparciu o doświadczenia partnerów z Portugalii i Finlandii, Powołanie podmiotu odpowiedzialnego za wdrożenie opracowanej strategii, Opracowanie wspólnej strategii marketingu, dystrybucji i logistyki dla produktu, Nawiązanie współpracy poprzez zawarcie umów na dystrybucję z producentami produktów, Nawiązanie współpracy poprzez zawarcie umów z punktami dystrybucji, Stworzenie logistyki dystrybucji produktów lokalnych.

Drugi z projektów nosi tytuł „Pogórzańskie Trasy Nordic Walking”. Celem projektu jest promocja i rozwój turystyki aktywnej poprzez wyznaczenie i oznakowanie tras do Nordic Walking na terenie 5 Lokalnych Grup Działania Małopolski Wschodniej do grudnia 2018 r. Projekt realizowany będzie w woj. małopolskim we współpracy z 4 innymi lokalnymi grupami działania. Planowane działania w ramach realizacji projektu: Opracowanie projektu wytyczenia, oznakowania i certyfikacji tras na terenie każdej z LGD, Oznakowanie tras, Certyfikacja tras, Opracowanie i wydanie mapników, ulotek, folderów, Przeszkolenie instruktorów Nordic Walking, Zarządzanie projektem (delegacje, organizacja spotkań).

Rozdział VI Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Formy wsparcia:

W ramach LSR przewiduje się skorzystanie ze wszystkich form wsparcia, w tym projektów grantowych i operacji własnych. W tabeli zamieszczonej w rozdziale V - Cele i wskaźniki - zaznaczono formę realizacji każdego przedsięwzięcia z osobna.

Przyjęte rozwiązania formalno-prawne:

Procedury oceny i wyboru operacji realizowanych w ramach: projektów grantowych, operacji własnych oraz operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD, a także lokalne kryteria wyboru operacji wraz z kryteriami specyficznymi oraz regulamin Rady LGD ZPT, Regulamin Pracy Zarządu, Statut LGD (wymienione procedury i rozwiązania formalno-prawne stanowią załączniki do wniosku o wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR)).

Rozwiązania te tworzone były w modelu partycypacyjnym - wskazywane na konsultacjach potrzeby mieszkańców miały odzwierciedlenie w formułowanych procedurach. Zgodne są one także z przepisami obowiązującymi dla RLKS oraz PROW na lata 2014-2020.

Cele i założenia procedur

Celem wprowadzonych procedur jest możliwość wyboru operacji, których wdrożenie umożliwi realizację przyjętych w LSR celów i wskaźników oraz zapewnienie niedyskryminującego i przejrzystego systemu oceny i wyboru operacji, który jednocześnie pozwoli ograniczyć ryzyko wystąpienia konfliktu interesu procesu decyzyjnego. LGD będzie ogłaszała nabory wniosków zarówno w trybie konkursowym jak również w trybie

grantowym. Wybór operacji w trybie konkursowym i grantowym będzie odbywać się podczas posiedzenia Rady, zwołanym przez Przewodniczącą Rady w związku z ogłoszonym konkursem na nabór wniosków i grantów. Przebieg oceny wniosków i dokumentowanie oceny, wzory dokumentów konkursowych i grantowych zawierają przyjęte procedury oceny i wyboru operacji. Ich zasady i regulaminy określają: parytety w poszczególnych głosowaniach, przejrzysty podział zadań i zakres odpowiedzialności organów LGD, zapewnienie w naborze tych samych kryteriów wyboru operacji, organizację naborów, warunki dokonywania oceny zgodności operacji z LSR oraz i wyboru operacji do dofinansowania, ustalenie kwot wsparcia, zasady ustalenia kworum i systemu głosowania, trybu odwołania wnioskodawców od rozstrzygnięć Rady.

Kryteria oceny wniosków

Szczegółowe kryteria znajdują się w osobnym dokumencie, w tym miejscu warto wyjaśnić ich główne założenia. Po pierwsze, celem kryteriów jest zapewnienie osiągnięcia celów LSR, co w praktyce oznacza ich ścisłe powiązanie z zaplanowanymi wskaźnikami. Kryteria uwzględniają specyfikę obszaru LSR i położenie grup defaworyzowanych. Kryteria premiuje także innowacyjność i ochronę środowiska.

Kryteria podzielono na lokalne i specyficzne. Każda operacja musi uzyskać min. połowę punktów z zakresu kryteriów lokalnych, aby była poddana dalszej ocenie w ramach kryteriów specyficznych. Ze względu na charakter kryteriów lokalnych, takie podejście ma premiować wnioskodawców zaangażowanych w projekt, posiadających dużą gotowość do jego realizacji, innowacyjnych i działających w partnerstwie. Kryteria specyficzne skupiają się na grupach defaworyzowanych i mają na celu maksymalizację szans osiągnięcia celów LSR.

Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów

Lokalne kryteria wyboru operacji zostały opracowane przez Zespół ds. opracowania projektu LSR oraz Zarząd LGD na podstawie diagnozy i analizy SWOT, doświadczeń oraz rekomendacji wynikających z Ewaluacji LSR na lata 2007-2013.

Zmiana kryteriów następuje na wniosek Zarządu za zgodą Rady Stowarzyszenia w formie uchwały Zarządu. Każda zmiana kryteriów musi być konsultowana ze społecznością lokalną za pomocą konsultacji on-line. Zmiana musi być uzasadniona. Powodem do zmiany mogą być ważne przyczyny, takie jak możliwość nieosiągnięcia wartości wskaźników zaplanowanych w LSR, zmiany w prawodawstwie czy konieczność doszczegółowienia kryteriów. Przy zmianie kryteriów bierze się pod uwagę aktualne lokalne uwarunkowania, w tym diagnozę obszaru zawartą w LSR. Każdorazowe kryteria muszą służyć osiągnięciu celów LSR. Zmiany muszą być zaaprobowane przez IW.

Innowacyjność

W LSR innowacyjność rozumiana w szerokim znaczeniu tego słowa. Może ona oznaczać wprowadzanie nowego produktu, nowego procesu lub nowej organizacji. Jako obszar odniesienia przyjęto przy tym cały obszar LGD. Oznacza to, że za przedsięwzięcie innowacyjne uznaje się takie, które dotychczas nie było na tym terenie wykorzystane. Wyżej wymienione rodzaje innowacyjności traktowane są przy tym rozłącznie, to znaczy, że wystarczy, aby przedsięwzięcie zostało ocenione jako wprowadzające np. nowy produkt, aby było zakwalifikowane jako innowacyjne, choć będzie ono oparte o istniejące już procesy i organizację.

W kryteriach wyboru operacji uwzględniono dodatkowe punkty dla przedsięwzięć, które w ocenie organu decyzyjnego spełnią w/w warunki i zostaną ocenione jako innowacyjne. Dla przedsięwzięć z zakresu wsparcia przedsiębiorczości i rozwoju kapitału społecznego (przedsięwzięcia 1.1.1, 1.1.2 i 2.3.1) przewidziano także rejestrację wskaźników innowacyjności.

Projekty grantowe i operacje własne

W ramach LSR zaplanowano realizację zarówno projektów grantowych, jak i operacji własnych. Przedsięwzięcia, które dopuszczają taką formę operacji podano w poniższej tabeli.

Numer p.	Nazwa przedsięwzięcia	Forma realizacji
1.3.1	Szkolenia podnoszące kompetencje osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej ,przedsiębiorców i ich pracowników	Konkurs / projekt własny
2.1.1	Stworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego produktów rolnych	Konkurs / projekt własny
2.3.1	Organizacja szkoleń i spotkań wzmacniających kapitał społeczny skierowanych do mieszkańców, w tym z zakresu ochrony środowiska i zmian klimatycznych, upraw ekologicznych i niszowej działalności rolnej , także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych	Projekty grantowe/konkurs
3.1.1	Budowa ścieżek i wytyczenie szlaków rowerowych, nordic-walking i szlaków konnych	Konkurs / projekt własny
3.2.1	Modernizacja i zakup wyposażenia obiektów infrastruktury kulturalnej, w tym domów ludowych, GOKów i bibliotek	Projekty grantowe/konkurs
3.2.3	Wsparcie lokalnych inicjatyw, artystów, rzemiosła, zespołów, kół gospodyń wiejskich i innych grup działających dla zachowania dziedzictwa lokalnego i wzbogacenia oferty kulturalnej, w tym działających w domach kultury	Projekty grantowe/konkurs
3.3.1	Organizacja imprez i wydarzeń promujących obszar objęty LSR, z wyłączeniem imprez cyklicznych	Projekty grantowe/konkurs
3.3.2	Inicjatywy promocyjne, w tym: opracowanie i wydawanie materiałów promocyjnych i informacyjnych, tworzenie stron internetowych i „wirtualnych spacerów”	Projekty grantowe/konkurs
4.1.1	Wsparcie oferty lokalnych sportowych klubów młodzieżowych i dziecięcych oraz edukacyjnych zajęć pozalekcyjnych	Projekty grantowe/konkurs
4.2.1	Wsparcie organizacji zajęć i aktywnych form spędzania czasu dla seniorów i ogółu mieszkańców	Projekty grantowe/konkurs/projekt współpracy

Wsparcie na rozpoczynanie działalności gospodarczej

W ramach LSR wysokość wsparcia na rozpoczynanie działalności gospodarczej będzie wynosić 50 tys. zł. Przyjęcie takiej wartości wynika z sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru, na którym potrzeba jest zwiększonego nacisku na tworzenie miejsc pracy, które jednak nie są związane z dużymi wymaganiami kapitałowymi. Podczas spotkań konsultacyjnych przy tworzeniu strategii, a także podczas codziennych kontaktów z mieszkańcami pracownicy LGD spotkali się z zapotrzebowaniem na dofinansowanie działalności gospodarczej generalnie w kwotach zbliżonych do wskazanej wyżej. Obniżenie wysokości dofinansowania pozwoli także osiągnąć większą liczbę miejsc pracy przy tym samym budżecie, co również jest istotne. Obniżenie to wynika także z doświadczeń poprzedniego okresu wdrażania LSR. W kryteriach przewidziano także dodatkowe punkty dla przedsiębiorstw istniejących, które zdecydują się na zwiększenie wkładu własnego.

Intensywność wsparcia ustalona przez LGD inna niż wynikająca z Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z Dnia 24 września 2015 w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 przedstawiona została poniżej.

Tabela 18. Intensywność wsparcia ustalona przez LGD inna niż wynikająca z Rozporządzenia.

Rodzaj podmiotu wraz z określeniem rodzaju operacji (przedsięwzięcia)	Kwota pomocy na 1 operację	Maksymalna intensywność pomocy (jako % kosztów kwalifikowalnych)
Osoby fizyczne rozpoczynające działalność gospodarczą, spółki kapitałowe w organizacji na podejmowanie działalności gospodarczej (1.1.1)	50 000 zł	100%

W przypadku pozostałych przedsięwzięć/odbiorców strategia nie zakłada wartości innych, niż określone w w/w rozporządzeniu.

Wsparcie funkcjonujących przedsiębiorstw

W ramach LSR planowane jest także wsparcie rozwijania działalności gospodarczej - dotacje inwestycyjne dla działających przedsiębiorstw związane z utworzeniem nowych miejsc pracy (przedsięwzięcie 1.2.1.). W obecnej, dłuższej perspektywie czasowej realizacji wsparcia, przyjęto, że średnia wysokość wsparcia wyniesie ok. 200 000 zł. Wysokość wsparcia ustalona jest na podstawie doświadczeń Biura LGD z realizacji projektów w poprzednich perspektywach programowania.

Rozdział VII Plan działania

Działania rozpisane są w czterech celach ogólnych, w których zawiera się 11 celów szczegółowych. W nich zaś zawiera się łącznie 19 przedsięwzięć. Wskaźniki określające stopień realizacji przedsięwzięć w większości przypadków mają charakter ilościowy. Występują jednak również wskaźniki wyrażone w godzinach oraz w kilometrach.

Plan działania oparty jest o realizację szeregu przedsięwzięć rozłożonych na trzy etapy: 2016-2018, 2019-2021 oraz 2022-2023. Realizacja każdego z przedsięwzięć celu ogólnego nr 1 i nr 4 rozłożona jest na wszystkie trzy etapy okresu programowania. W przypadku celu ogólnego nr 2 większość przedsięwzięć realizowanych będzie w obrębie jednego etapu, bez rozciągania na kolejne. W przypadku celu ogólnego nr 3 część przedsięwzięć zostanie zrealizowana w pierwszym etapie, pozostałe będą realizowane stopniowo także w kolejnych etapach.

Pod względem wartości, ponad połowa całkowitego kosztu realizacji strategii przypada na okres 2019-2021; pozostała kwota rozdzielona jest mniej więcej po równo na pozostałe dwa etapy. Oznacza to, że drugi etap będzie okresem najbardziej intensywnym w ramach realizacji LSR.

Rozdział VIII Budżet LSR

Budżet LSR wynosi łącznie 9 500 000 zł - źródłem finansowania całej sumy jest PROW 2014-2020. Większość środków (5 700 000 zł) skierowana jest na osiągnięcie celu 1 - Wzrost aktywności gospodarczej, przy czym zdecydowana większość tych środków wiąże się z tworzeniem miejsc pracy. Nacisk na aktywność gospodarczą wynika z dużych potrzeb w tym zakresie, opisanych w części diagnostycznej niniejszego dokumentu, gdzie pokazano m.in. relatywnie gorszy stan obszaru w tej sferze na tle województwa.

Drugim pod względem wartości wsparcia celem jest cel 3 - Poprawa oferty czasu wolnego na obszarze realizacji LSR (2 925 000 zł). Wartość wsparcia wynika z faktu zaplanowania w tym zakresie m.in. inwestycji w infrastrukturę, które są wymagające finansowo.

Cel 2 i 4 wsparte są kwotami niższymi (odpowiednio 840 000 zł oraz 225 000 zł), przy czym w przypadku celu 2 głównym przedsięwzięciem jest inwestycja w inkubator przetwórstwa produktów rolnych. Pozostałe przedsięwzięcia tych celów mają charakter miękkie i kwoty ich wsparcia zostały zaplanowane zgodnie z przewidywanym zapotrzebowaniem.

Należy zaznaczyć, że główną przesłanką wykorzystaną przy planowaniu podziału środków oparto się o doświadczenia w realizacji LSR 2007-2013, a także diagnozę przeprowadzoną na potrzeby LSR 2014-2020.

W poniżej przedstawiono podział budżetu pomiędzy cele główne i szczegółowe LSR, pokazujący powiązania pomiędzy celami a budżetem zaplanowanym w dokumencie.

CELE			Kwota wsparcia
1.0	CEL OGÓLNY	Wzrost aktywności gospodarczej na obszarze realizacji LSR	5 700 000
1.1		Wzrost liczby nowopowstałych firm	2 500 000
1.2	CELE SZCZEGÓŁOWE	Wzrost liczby miejsc pracy w istniejących przedsiębiorstwach	3 100 000
1.3		Wzrost kompetencji osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej, przedsiębiorców i ich pracowników w zakresie podejmowanej lub rozwijanej działalności gospodarczej	100 000
2.0	CEL OGÓLNY	Stworzenie lokalnego klastra wytwarzania i sprzedaży produktów rolnych, jako generatora nowych źródeł dochodu	840 000
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Umożliwienie otwartego dostępu do lokalnej infrastruktury technicznej przetwórstwa produktów rolnych	500 000
2.2		Rozwój rynków zbytu lokalnych produktów rolnych	265 000 *
2.3		Wzrost świadomości mieszkańców z zakresu niszowej działalności rolniczej, takiej jak rolnictwo ekologiczne i pszczelarstwo jako sposób na wykorzystanie potencjału małych gospodarstw rolnych	75 000
3.0	CEL OGÓLNY	Poprawa oferty spędzania czasu wolnego na obszarze realizacji LSR	2 925 000
3.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Wzrost dostępu do obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wykorzystującej potencjał terenowy obszaru: ścieżek i szlaków rowerowych, nordic-walking, szlaków konnych, miejsc aktywnego spędzania czasu na powietrzu oraz kąpielisk i miejsc rekreacji wodnej	1 700 000
3.2		Rozwój oferty kulturalnej obszaru w zakresie: obiektów infrastruktury kulturalnej, dostępności zabytków, aktywności lokalnych organizacji działających w sferze kultury oraz wsparcia lokalnego rzemiosła i artystów	1 025 000
3.3		Promocja walorów turystycznych i historycznych obszaru przez wzrost ilości wydarzeń i imprez z tego zakresu oraz inne działania promocyjne	200 000
4.0	CEL OGÓLNY	Wzrost aktywności mieszkańców	225 000
4.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Rozwój działalności dziecięcych i młodzieżowych klubów sportowych oraz wzbogacenie oferty edukacyjnych zajęć pozalekcyjnych	125 000
4.2		Rozwój oferty zajęć i aktywnych form spędzania czasu dla seniorów i ogółu mieszkańców	100 000
Razem Realizacja LSR			9 500 000
Razem projekty współpracy			190 000
RAZEM			9 690 000

* W celu 2.2 nie uwzględniono wartości drugiego z planowanych projektów współpracy

Rozdział IX Plan komunikacji

Partycypacyjny charakter strategii zostaje utrzymany także podczas jej realizacji. Elementem LSR jest plan komunikacji, którego celem jest utrzymanie bieżącej komunikacji z mieszkańcami obszaru LGD, a w szczególności z beneficjentami, także potencjalnymi. Przewidziany jest szereg działań komunikacyjnych celem prawidłowego wdrażania założeń strategii. Odpowiedni dialog pomaga lepiej zrozumieć potrzeby mieszkańców, ale także mieszkańcom lepiej zrozumieć cel, charakter i przyszłe efekty interwencji. Ponadto adresaci działań komunikacyjnych - grupy defaworyzowane i potencjalni beneficjenci mają większą szansę na uzyskanie wsparcia. Wiedząc o planowanym udzielaniu wsparcia, jego wymiarach i rodzajach, a także terminach i sposobach w jaki sposób się o nie ubiegać, przyszli beneficjenci będą mogli efektywniej aplikować o środki. To pozwoli na sprawne i trafne rozdysponowanie funduszy oraz doprowadzi do realizacji zakładanych w strategii celów.

Działania komunikacyjne objęte są wskaźnikami, które określają zasięg promocji LSR głównie poprzez wyznaczenie ilości odbiorców, do których docierają informacje o LSR. Wyznaczone zostały także inne wskaźniki, takie jak np. nakład publikacji informacyjnych.

Szczegółowy plan komunikacji przedstawiony jest w załączniku do Strategii nr 5.

Rozdział X Zintegrowanie

Opracowywana Lokalna Strategia Rozwoju koresponduje z innymi dokumentami strategicznym, właściwymi dla obszaru LGD. Są to strategie rozwoju partnerskich gmin oraz dokumenty nadrzędne - strategie rozwoju powiatu tarnowskiego, województwa małopolskiego, ale także programy operacyjne. Cele wyznaczone w LSR znajdują odniesienie w każdym z wymienionych dokumentów, co świadczy o spójności i zbieżności z celami lub osiami priorytetowymi w nich zawartymi. Świadczy to o zgodności programowania na wszystkich szczeblach administracji i podziału terytorialnego. Szczegółowe przedstawienie zbieżności poszczególnych celów LSR i innych dokumentów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19. Zbieżność celów LSR ze strategiami gmin LGD i strategiami jednostek wyższego szczebla

Cele określone w LSR				
	Wzrost aktywności gospodarczej na obszarze realizacji LSR	Stworzenie lokalnego klastra wytwarzania i sprzedaży produktów rolnych, jako generatora nowych źródeł dochodu	Poprawa oferty spędzania czasu wolnego na obszarze realizacji LSR	Wzrost aktywności mieszkańców
Strategia Rozwoju Społeczno-gospodarczego Gminy Lisia Góra na lata 2014 - 2020	1.1. Rozwój stref aktywności gospodarczej sprzyjający inwestycjom na terenie gminy. 1.4. Stworzenie optymalnych warunków dla tworzenia nowych i funkcjonowania mikro i małych przedsiębiorstw.	1.6. Wsparcie potencjału rolniczego gminy. 1.7. Rozwój rolnictwa indywidualnego poprzez modernizację gospodarstw rolnych oraz zapewnienie optymalnych warunków dla rozwoju przetwórstwa rolno – spożywczego. 1.8. Tworzenie grup producenckich na terenie gminy.	2.8. Budowa sieci ścieżek rowerowych łączących poszczególne obszary gminy Lisia Góra z miastem Tarnów. 5.3. Opracowanie oferty usług rekreacyjnych i sportowych na terenie gminy. 5.4. Wykorzystanie istniejących terenów leśnych i zbiorników wodnych na terenie gminy dla rozwoju turystyki i agroturystyki. 5.5. Budowa infrastruktury terenów rekreacyjnych w obszarach predestynowanych do rozwoju turystyki.	5.2. Upowszechnianie różnych form uczestnictwa w kulturze, szczególnie dla dzieci i młodzieży. 5.6. Upowszechnianie i rozwijanie rekreacji fizycznej i sportu oraz innych form aktywnego wypoczynku na terenie gminy.
Strategia Rozwoju Gminy Skrzyszów na lata 2014 - 2020	2.2. Wspierać przedsiębiorców zainteresowanych prowadzeniem działalności gospodarczej na terenie Gminy Skrzyszów.		1.4. Zapewnić warunki do aktywnego spędzania czasu wolnego na terenie Gminy poprzez stworzenie odpowiedniej bazy sportowo-rekreacyjnej. 3.1. Budować i modernizować tereny rekreacyjne oraz bazę sportową i okółoturystyczną przy wykorzystaniu	1.3. Poprawić jakość infrastruktury społecznej umożliwiającej mieszkańcom aktywny udział w życiu Gminy.

			<p>istniejących zasobów środowiska przyrodniczego.</p> <p>3.2. Dbać o stan dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza zabytków i obiektów historycznych na terenie Gminy.</p> <p>3.3. Stworzyć całoroczną ofertę kulturalno-rozrywkową.</p>	
<p>Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tarnów na lata 2008 - 2015</p>	<p>C.1. Promowanie możliwości tworzenia w gminie nowych miejsc pracy (...)</p> <p>C.3. Zmniejszenie bezrobocia i ograniczenie emigracji zarobkowej poprzez tworzenie zachęt do podejmowania działalności gospodarczej na terenie gminy</p>	<p>B.13. Wspomaganie rolników w zdobywaniu specjalistycznej wiedzy na temat nowoczesnych metod prowadzenia produkcji rolniczej, zmian w popycie na rynku surowców rolniczych (...)</p>	<p>B.9. Ochrona dziedzictwa narodowego poprzez wspieranie finansowe prac konserwatorskich</p> <p>B.11. Przystosowanie obszarów o walorach turystycznych do pełnienia funkcji rekreacyjnych (...)</p>	<p>B.4. Rozwijanie zainteresowań i pasji poznawczych uczniów poprzez tworzenie w szkołach i gimnazjach gminy różnego rodzaju zajęć pozalekcyjnych</p> <p>B.7. Upowszechnianie sportu wśród młodzieży poprzez wspieranie finansowe klubów sportowych (...)</p>
<p>Strategia Rozwoju Gminy Wietrzychowice na lata 2014 – 2023</p>	<p>I.1.3. Wspieranie inicjatyw tworzenia przedsiębiorstw oraz powiązań kooperacyjnych</p> <p>I.1.4. Kreowanie cech przedsiębiorczych wśród społeczności lokalnej oraz aktywizacja zawodowa</p>	<p>I.1.2. Wspieranie działań prowadzących do poprawy jakości i konkurencyjności produkcji rolnej.</p>	<p>III.1.4. Powszechny dostęp do sportu i rekreacji</p> <p>III.1.5. Zapewnienie wysokiego poziomu oferty kulturalnej na terenie Gminy oraz ochrona dziedzictwa kulturowego</p>	<p>III.1.4. Powszechny dostęp do sportu i rekreacji</p> <p>III.1.5. Zapewnienie wysokiego poziomu oferty kulturalnej na terenie Gminy oraz ochrona dziedzictwa kulturowego</p> <p>III.1.6. Zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych</p>
<p>Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2009 - 2020</p>	<p>II.8. Przeciwdziałanie bezrobociu</p> <p>III.2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości</p>	<p>III.1. Poprawa warunków rozwoju gospodarstw rolnych i ich sytuacji dochodowej</p>	<p>I.3. Efektywne zagospodarowanie przestrzeni i obiektów gminnych</p> <p>IV.1. Kultywowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego Gminy Wierzchosławice</p> <p>IV.2. Wspieranie rozwoju turystyki i działalności sportowej.</p> <p>IV.3. Promocja lokalnych zasobów Gminy Wierzchosławice</p>	<p>II.2. Zwiększenie efektywności systemu edukacji</p> <p>II.7. Promocja zdrowego trybu życia</p>

Strategia Rozwoju Gminy Żabno 2014 - 2020	I.2. Wykorzystanie i zwiększenie skali rozwoju przedsiębiorstw	I.2. Wykorzystanie i zwiększenie skali rozwoju przedsiębiorstw	II.2. Turystyczne zagospodarowanie przestrzeni i potencjałów czasu wolnego Żabna III.3. Poprawa estetyki i funkcjonalności miejskich i wiejskich obszarów Gminy	II.2. Turystyczne zagospodarowanie przestrzeni i potencjałów czasu wolnego Żabna
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Tarnowskiego na lata 2011 - 2020	I.1. Wzrost konkurencyjności gospodarczej i atrakcyjności inwestycyjnej powiatu	I.2. Osiągnięcie równowagi ekonomicznej pomiędzy strukturą gospodarstw rolnych a opłacalnością produkcji rolnej	I.3. Kreowanie wspólnej, subregionalnej oferty turystycznej III.4. Dbalność o spójność, atrakcyjność i dostępność oferty kulturalnej	III.4. Dbalność o spójność, atrakcyjność i dostępność oferty kulturalnej
Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011 - 2020	1.5. Wzmacnianie i promocja przedsiębiorczości 4.2. Rozwój subregionu tarnowskiego 5.2. Rozwój gospodarczy małych i średnich miast oraz terenów wiejskich	5.2. Rozwój gospodarczy małych i średnich miast oraz terenów wiejskich	2.1. Ochrona małopolskiej przestrzeni kulturowej 2.2. Zrównoważony rozwój infrastruktury oraz komercjalizacja usług czasu wolnego 2.4. Wzmocnienie promocji dziedzictwa regionalnego oraz oferty przemysłów czasu wolnego	5.1. Rozwój funkcji lokalnych centrów usług publicznych
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020	P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich	P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie		P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020	Oś Priorytetowa I Osoby Młode Na Rynku Pracy Oś Priorytetowa II Efektywne Polityki Publiczne Dla Rynku Pracy, Gospodarki i Edukacji	Oś Priorytetowa II Efektywne Polityki Publiczne Dla Rynku Pracy, Gospodarki i Edukacji		Oś Priorytetowa II Efektywne Polityki Publiczne Dla Rynku Pracy, Gospodarki i Edukacji

Lokalna Strategia Rozwoju wykazuje się także zintegrowaniem wewnętrznym. Cztery główne obszary LSR - przedsiębiorczość, rolnictwo, oferta wolnego czasu i atrakcyjność turystyczna oraz aktywność mieszkańców są ze sobą ściśle połączone i oddziałują na siebie wzajemnie. Działania dotyczące przedsiębiorczości i rolnictwa przyczyniają się do poprawy sytuacji ekonomicznej mieszkańców, zaś poszerzenie oferty czasu wolnego czyni obszar LGD znacznie ciekawszym miejscem do zamieszkania lub odwiedzenia. Połączenie tych dwóch kwestii determinuje podniesienie jakości życia mieszkańców, co jest zasadniczym celem rozwoju.

Rozdział XI Monitoring i ewaluacja

W celu sprawnej realizacji LSR planowane są działania monitorujące oraz ewaluacyjne. Bieżąca kontrola realizacji LSR jest niezbędna, aby wykonać jej założenia.

Do każdego z planowanych działań przyporządkowano wskaźnik, którym mierzony będzie stopień realizacji tego przedsięwzięcia. Ponadto monitorowane będą inne elementy składające się na pomyślność realizacji LSR, a także wiążące się ze sprawną pracą Biura LGD.

Ponadto corocznie dokonywana będzie ewaluacja LSR *on-going*, która pozwoli na bieżące weryfikację poprawności i aktualności jej założeń. Weryfikowane i analizowane będą poziomy osiągnięcia wskaźników wykazanych w LSR i ich przełożenie na cele.

Podobnie, jak w przypadku realizacji LSR poprzedniego okresu programowania, każdorazowo decyzją Walnego Zebrania Członków powoływany będzie Zespół Ewaluacyjny, inny w składzie od Komisji Rewizyjnej, od której oczekuje się wypełnienia standardowych obowiązków organu nadzorczego organizacji.

Zadaniem Zespołu ewaluacyjnego będzie:

- ocena wartości wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania dla każdego przedsięwzięcia,
- weryfikacja analizy SWOT,
- analiza aktualności celów strategicznych w stosunku do analizy SWOT,
- analiza zasadności ilości przedsięwzięć i ich zakresów oraz wskaźników,
- zebranie uwag od członków Zarządu i pracowników LGD nt. funkcjonowania LGD, szczególnie w trakcie naboru oraz uwag zgłaszanych przez Beneficjentów,
- zebranie uwag od członków LGD nt. funkcjonowania partnerstwa.

Szczegółowy plan monitoringu i ewaluacji przedstawiony jest w załączniku do Strategii nr 2.

Rozdział XII Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Lokalna Strategia Rozwoju została przeanalizowana pod kątem kwalifikacji do strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ze względu na jej ogólny charakter, zgodność z innymi dokumentami planistycznymi i strategicznymi, dla których ocena była przeprowadzana oraz fakt, że planowane w niej działania nie wykazują znamion szkodliwości dla środowiska nie ma konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. To stanowisko zostało potwierdzone przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Krakowie pismem ST-I.410.I.22.2015.DK z dnia 26 listopada 2015 roku. Zostało ono potwierdzone także pismem Małopolskiego Państwowego Inspektora Sanitarnego nr 9022.10.284.2015.

Wykaz wykorzystanej literatury

B. Kłós *Dyskryminacja ze względu na wiek osób starszych na polskim rynku pracy* Studia BAS Nr 2 (26) 2011

Biuletyn Biznes ze smakiem - *Komercjalizacja produktu lokalnego*

Raport GUS: *Budżet czasu ludności w 2013 r.*

Raport GUS: *Sytuacja gospodarstw domowych w 2014 r. w świetle wyników badań budżetów gospodarstw domowych*

Załącznik nr I - Procedura aktualizacji LSR

1. Cel procedury

Celem procedury jest dostosowanie zapisów Lokalnej Strategii Rozwoju do zmieniających się wymogów prawnych, aktualizacja danych dotyczących obszaru a także uwzględnienie zmieniających się oczekiwań mieszkańców oraz korekta zapisów wynikająca z ewaluacji wdrażania LSR. Procedura aktualizacji LSR ma zapewnić jak najszerszy udział mieszkańców w procesie wdrażania strategii, zapewniając uwzględnienie zasady partycypacyjności.

2. Uprawnienie do zgłaszanie uwag

Możliwość zgłaszania uwag przysługuje wszystkim mieszkańcom obszaru realizacji LSR, wszystkim członkom LSR oraz organom LGD.

3. Forma zgłaszania uwag

Na stronach internetowych dostępne będą adresy mailowe za pomocą których możliwe będzie zgłaszanie uwag do LSR. Dopuszczalne będzie także zgłaszanie uwag przez telefon i w takim przypadku pracownik biura LGD będzie sporządzał odpowiednią notatkę z rozmowy.

Możliwe będzie także zgłaszanie uwag na piśmie - pocztą lub z doręczeniem osobistym. Również podczas spotkań prowadzonych w związku z realizacją LSR możliwe będzie zgłaszanie uwag w zakresie zmian w LSR, uwagi takie będą wówczas przyjmowane przez osoby prowadzące spotkanie.

4. Wnioski z monitoringu i ewaluacji

Podstawą do aktualizacji LSR mogą również być wnioski zebrane w wyniku monitoringu i ewaluacji LSR. W takim przypadku podstawą do aktualizacji będzie zapewnienie osiągnięcia zapisanych w strategii celów.

5. Analiza uwag i wniosków

Wszystkie uwagi i wnioski będą zbierane przez biuro LGD. Raz w miesiącu będą one przekazywane Zarządowi stowarzyszenia. Zarząd będzie dokonywał:

- analizy uwag i wniosków zgłoszonych w odniesieniu do strategii,
- analizy wniosków z monitoringu LSR,
- analizy otoczenia prawnego i ekonomicznego mającego wpływ na realizację LSR.

Zarząd może dodatkowo podjąć decyzję o zleceniu ekspertom zewnętrznym analizy związanej z koniecznością aktualizacji dokumentów Stowarzyszenia, w tym LSR.

6. Działania Zarządu

W przypadku braku możliwości wprowadzenia innowacji podawany jest powód wraz z uzasadnieniem i zamieszczany na stronie internetowej. W przypadku pozytywnej oceny Zarządu, Zarząd przygotowuje treść uchwał dotyczących podjęcia zmian w zapisach LSR.

7. Aktualizacja LSR

Aktualizacja Lokalnej Strategii Rozwoju dokonywana jest uchwałą Zarządu Stowarzyszenia.

Załącznik nr 2 - Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu

Cel procedury:

Celem procedury jest usystematyzowanie działań w zakresie monitorowania i ewaluacji wdrażania LSR, a także funkcjonowania LGD. Wnioski uzyskane dzięki monitoringowi i ewaluacji będą mogły być wykorzystane podczas aktualizacji LSR, zgodnie z regulującą to procedurą. Monitoring będzie skupiał się na zapewnieniu zgodności realizacji LSR i funkcjonowania LGD z odpowiednimi przepisami i zapisami strategii. Ewaluacja będzie mieć za zadanie ocenę stopnia, w jakim realizacja LSR i funkcjonowanie LGD przyczyniają się do osiągnięcia założonych celów.

Główne założenia procedury monitoringu i ewaluacji:

a) elementy funkcjonowania LGD, które będą podlegać ewaluacji

Ewaluacji będą podlegać m.in.: zapewnienie przejrzystości stosowanych procedur, zapewnienie partycypacyjności przy podejmowaniu decyzji, zapewnienie parytetów poszczególnych grup interesów, jakość kontaktów utrzymywanych z mieszkańcami i otoczeniem, jakość komunikacji, zachowanie dobrych praktyk przy funkcjonowaniu biura i Zarządu, innowacyjność działania, równe traktowanie przedstawicieli wszystkich gmin wchodzących w skład obszaru, zapewnienie równego dostępu wszystkim zainteresowanym mieszkańcom i grupom interesów do informacji i możliwości wsparcia, prawidłowa realizacja budżetu, zasięg działań komunikacyjnych, terminowość ogłaszanych konkursów.

b) elementy wdrażania LSR, które będą podlegać ewaluacji

Ewaluacji będą podlegać:

1. Stopień osiągania celów poprzez ocenę wartości osiągniętych wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania.
2. Zainteresowanie prowadzonymi konkursami poprzez ocenę ilości i jakości składanych wniosków.
3. Aktualność analizy SWOT jako podstawy do wyznaczenia założonych celów LSR.
4. Aktualność i adekwatność stosowanych procedur.
5. Inne ważne elementy strategii, w miarę zachodzących potrzeb.

c) elementy, które LGD zamierza monitorować

Monitoringowi podlegać będą:

1. Zgodność działań biura i organów LGD z przyjętymi procedurami i dokumentami wewnętrznymi.
2. Zgodność działań biura i organów LGD z zapisami LSR.

3. Zgodność działań beneficjentów (korzystających z pomocy w ramach LSR) z obowiązującymi ich procedurami.

4. Terminowość realizacji LSR i prowadzenia działań przez LGD.

d) kryteria, na podstawie których będzie przeprowadzana ewaluacja funkcjonowania LGD i realizacji LSR

W przypadku ewaluacji funkcjonowania LGD każdy zakres (zakresy wskazano w p. a) będzie podlegał odrębnej ocenie z możliwością oceny jako: kryterium spełnione bez zastrzeżeń, kryterium spełnione z zastrzeżeniami, kryterium niespełnione. W przypadku drugim i trzecim wskazywane będą konieczne działania naprawcze.

W przypadku realizacji LSR, każdy zakres będzie podlegał odrębnej ocenie z możliwością oceny jako: spełniający przyjęte założenia / aktualny, spełniający założenia z niewielkim odstępstwem od planu / względnie aktualny lub niespełniający przyjętych założeń / nieaktualny. W ostatnim przypadku będą formułowane zalecenia w zakresie aktualizacji LSR.

e) czas, sposób i okres objęty pomiarem.

Dane do monitoringu i ewaluacji będą zbierane na bieżąco. Ocena danych będzie prowadzona raz na rok, po każdym roku realizacji LSR. Pomiarem objęty zostanie cały okres realizacji LSR. Wynikiem każdej oceny będzie raport z monitoringu i ewaluacji - osobny dla LSR i osobny dla działalności LGD. Dokonywać oceny i przygotowywać raport będzie Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji, który będzie mógł zlecać zadania na zewnątrz bądź korzystać z zewnętrznych ekspertów. Raport będzie przedstawiany Zarządowi LGD. Raport może zawierać wnioski dotyczące:

a) przeprowadzenia zmian w organizacji pracy Biura LGD, komunikacji z mieszkańcami itp.

b) aktualizacji i zmian w LSR

c) inne wynikające z dokonanej oceny.

W przypadku zmian w funkcjonowaniu biura LGD, dokonuje ich Zarząd stowarzyszenia. Aktualizacja LSR będzie natomiast dokonywana zgodnie z odpowiednią, regulującą to, procedurą.

Tabela 20. Plan ewaluacji LSR

Badane elementy	Wykonawca badania	Źródło danych	Czas i okres pomiaru	Analiza danych i ocena
Stopień realizacji celów LSR - stopień realizacji wskaźników	Zespół ewaluacyjny	Rejestr danych LGD Ankiety beneficjentów Sprawozdania beneficjentów	Raz w roku	Ocena celowości, trafności i aktualności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów.
Budżet LSR	Zespół ewaluacyjny	Rejestr danych LGD	Raz w roku	Ocena zgodności i skuteczności wydatkowania środków
Wpływ realizacji LSR na rozwój społeczny i gospodarczy obszaru LGD	Zespół ewaluacyjny	Rejestr danych LGD Dane statystyczne GUS, PUP Ankiety beneficjentów	Raz w roku	Ogólny wpływ interwencji na rozwój obszaru LGD, ocena stopnia trafności przyjętych w LSR założeń, dynamika przemian gospodarczych na obszarze LGD
Harmonogram rzeczowo-finansowy LSR	Zespół ewaluacyjny	Rejestr danych LGD	Raz na kwartał	Ocena zgodności ogłaszanych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR
Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej	Zespół ewaluacyjny	Badania ankietowe mieszkańców	Raz w roku	Ocena skuteczności promocji LGD, dostrzegania realizacji założeń LSR, skuteczności animacji społecznej

Źródło: opracowanie własne

Tabela 21. Plan monitoringu LSR

Badane elementy	Wykonawca badania	Źródło danych	Czas i okres pomiaru	Analiza danych i ocena
Wskaźniki realizacji przedsięwzięć LSR	Biuro LGD	Rejestr danych LGD Sprawozdania beneficjentów Ankiety beneficjentów	Raz na kwartał (pomiar kwartału poprzedzającego)	Stopień realizacji wskaźnika
Budżet LGD	Biuro LGD	Rejestr danych LGD	Raz na kwartał (pomiar kwartału poprzedzającego)	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych
Zasięg działań komunikacyjnych	Biuro LGD	Liczniki odwiedzin strony Frekwencja na spotkaniach organizowanych przez LGD	Raz na kwartał (pomiar kwartału poprzedzającego)	Skuteczność przekazywania informacji oraz zainteresowanie działalnością LGD
Harmonogram ogłaszanych konkursów	Biuro LGD	Rejestr ogłoszonych konkursów	Raz na kwartał (pomiar kwartału poprzedzającego)	Terminowość ogłaszania konkursów, ocena stopnia realizacji założeń LSR
Pracownicy biura LGD, funkcjonowanie Biura Zarządu	Zarząd LGD	Anonimowe ankiety beneficjentów	Raz w roku	Ocena pracowników, efektywność doradztwa i przekazywania informacji

Źródło: opracowanie własne

Załącznik nr 3 - Plan działania

CEL OGÓLNY nr 1	Lata		2016-2018				2019-2021				2022 -2023				RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika		Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane narastająco	wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane narastająco	wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane narastająco	wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 1																	PROW	
Przedsięwzięcie 1.1.1	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa		15 sztuk	30			30 sztuk	90			5 sztuk	100			50 sztuk		PROW	Realizacja LSR
	W tym:	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	1 sztuka	33			3 sztuki	100			0 sztuka	100			4 sztuki			
		Liczba operacji ukierunkowanych na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	1 sztuka	33		750 000	3 sztuki	100	1 500 000		0 sztuka	100	250 000		4 sztuki	2 500 000		
Razem cel szczegółowy 1									1 500 000				250 000		2 500 000			
Cel szczegółowy 2																		
Przedsięwzięcie 1.2.1	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa		3 sztuki	20			9 sztuk	80			3 sztuki	100			15 sztuk		PROW	Realizacja LSR
	W tym:	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	1 sztuka	50		620 000	1 sztuka	100	1 860 000		0 sztuk	100	620 000		2 sztuki	3 100 000		

	W tym:	Liczba operacji ukierunkowanych na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	1 sztuka	50		1 sztuka	100		0 sztuk	100		2 sztuki		
Razem cel szczegółowy 2					620 000			1 860 000			620 000		3 100 000	
Cel szczegółowy 3														
Przedsięwzięcie 1.3.1	Liczba szkoleń	5 sztuk	25		10 sztuk	75		5 sztuk	100		20 sztuk			
	Liczba godzin przeprowadzonych szkoleń	125 godzin	25	25 000	250 godzin	75	50 000	125 godzin	100	25 000	500 godzin	100 000		
Razem cel szczegółowy 3				25 000		50 000		25 000		100 000				
Razem cel ogólny 1				1 395 000		3 410 000		895 000		5 700 000				

CEL OGÓLNY nr 2	Lata	2016-2018				2019-2021				2022-2023				RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/zakres Programu
		Wartość z jednostką miary	% realizacji	wskaźnika nastajacego	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji	wskaźnika nastajacego	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji	wskaźnika nastajacego	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 1																	
Przedsięwzięcie 2.1.1	Liczba centrów przetwórstwa rolnego	1 sztuka	100	500 000	0 sztuk	100	0	0 sztuk	100	0	1 sztuka	500 000			PROW	Realizacja LSR	
Razem cel szczegółowy 1				500 000			0			0		500 000					
Cel szczegółowy 2																	
Przedsięwzięcie 2.2.1	Liczba operacji w zakresie rozwijania rynków zbytu produktów lokalnych	1 sztuka	100	50 000	0 sztuk	100	0	0 sztuk	100	0	1 sztuka	50 000			PROW	Realizacja LSR	

Przedsięwzięcie 2.2.2	Liczba operacji w zakresie promocji produktów lokalnych	1 sztuka	16,67	12 500	4 sztuki	83,3	50 000	1 sztuka	100	12 500	6 sztuk	75 000	PROW	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 2.2.3	Liczba przygotowanych projektów współpracy	1 sztuka	100		0 sztuk	100		0 sztuk	100		1 sztuka		PROW	Projekt współpracy
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy, w tym projektów współpracy międzynarodowej	1 sztuka	100		0 sztuk	100		0 sztuk	100		1 sztuka			
	Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	13 sztuk	100		0 sztuk	100		0 sztuk	100		13 sztuk			
	Liczba uruchomionych sieci dystrybucji produktów lokalnych	1 sztuka	100	140 000	0 sztuk	100	0	0 sztuk	100	0	1 sztuka	140 000		
Przedsięwzięcie 2.2.4	Liczba przygotowanych projektów współpracy	0 sztuk	0		1 sztuka	100		0 sztuk	100		1 sztuka		PROW	Projekt współpracy
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy, w tym projektów współpracy międzynarodowej	0 sztuk	0		1 sztuka	100		0 sztuk	100		1 sztuka			
	Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	0 sztuk	0		13 sztuk	100		0 sztuk	100		13 sztuk			
	Liczba rozwijanych sieci dystrybucji produktów lokalnych	0 sztuk	0	0	1 sztuka	100	300 000	0 sztuk	100	0	1 sztuka	300 000		
Razem cel szczegółowy 2				202 500			350 000			12 500		565 000		
Cel szczegółowy 3														

Przedsięwzięcie 2.3.1	Liczba godzin szkoleń i spotkań dla mieszkańców, w tym z zakresu upraw ekologicznych i niszowej działalności rolnej	100 godzin	25		200 godzin	75		100 godzin	100		400 godzin		PROW	Realizacja LSR
	Liczba szkoleń	25 sztuk	25		50 sztuk	75		25 sztuk	100		100 sztuk			
	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	5 sztuk	25		10 sztuk	75		5 sztuk	100		20 sztuk			
	Liczba operacji ukierunkowanych na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	7 sztuk	23,3	18 750	16 sztuk	76,67	37 500	7 sztuk	100	18 750	30 sztuk	75 000		
Razem cel szczegółowy 3						18 750				18 750		75 000		
Razem cel ogólny 2						721 250				31 250		1 140 00		

CEL OGÓLNY nr 3	Lata	2016-2018				2019-2021				2022-2023				RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/zakres Programu	
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN						
Cel szczegółowy 1																	PROW	
Przedsięwzięcie 3.1.1	Liczba kilometrów wybudowanych ścieżek i wytyczonych szlaków	10 km	25		20 km	75		10 km	100		40 km		PROW	Realizacja LSR				
	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	1 sztuka	16,67	125 000	4 sztuki	83,3	250 000	1 sztuka	100	125 000	6 sztuk	500 000						
Przedsięwzięcie 3.1.1	Liczba przygotowanych projektów współpracy	1 sztuk	100	50 000	0 sztuk	100	0	0 sztuk	100	0	1 sztuka	50 000	PROW	Projekt współpracy				

	Liczba zrealizowanych projektów współpracy, w tym projektów współpracy międzynarodowej	1 sztuk	100		0 sztuk	100		0 sztuk	100		1 sztuka			
	Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	5 sztuk	100		0 sztuk	100		0 sztuk	100		5 sztuk			
	Liczba kilometrów wybudowanych ścieżek i wytyczonych do nordic walking	30 km	100		0 km	100		0 km	100		30 km			
	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	3 sztuki	100		0 sztuk	100		0 sztuk	100		3 sztuki			
Przedsięwzięcie 3.1.3	Liczba wybudowanych miejsc aktywnego spędzania czasu na powietrzu oraz zagospodarowanych kąpielisk i miejsc rekreacji wodnej	1 sztuk	16,67		4 sztuki	83,3		1 sztuka	100		6 sztuk		PROW Realizacja LSR	
	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	1 sztuk	16,67	191 667	4 sztuki	83,3	766 666	1 sztuka	100	191 667	6 sztuk	1 150 000		
Razem cel szczegółowy 1				366 667			1 016 666			316 667		1 700 000		
Cel szczegółowy 2														
Przedsięwzięcie 3.2.1	Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury	3 sztuki	25	150 000	6 sztuk	75	300 000	3 sztuki	100	150 000	12 sztuk	600 000	PROW Realizacja LSR	

Przedsięwzięcie 3.2.2	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii	1 sztuki	16,67	50 000	4 sztuki	83,3	200 000	1 sztuka	100	50 000	6 sztuk	300 000	PROW	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 3.2.3	Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	3 sztuki	25	31 250	6 sztuk	75	62 500	3 sztuki	100	31 250	12 sztuk	125 000	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 2				231 250			562 500			231 250		1 025 000		
Cel szczegółowy 3														
Przedsięwzięcie 3.3.1	Liczba imprez i wydarzeń promocyjnych zorganizowanych przy dofinansowaniu LSR	3 sztuki	25	25 000	6 sztuk	75	50 000	3 sztuki	100	25 000	12 sztuk	100 000	PROW	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 3.3.2	Liczba dofinansowanych inicjatyw promocyjnych	3 sztuki	25	25 000	6 sztuk	75	50 000	3 sztuki	100	25 000	12 sztuk	100 000	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 3				50 000			100 000			50 000		200 000		
Razem cel ogólny 3				647 917			1 679 166			597 917		2 925 000		

CEL OGÓLNY nr 4	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 1												PROW		
Przedsięwzięcie 4.1.1	Ilość wspartych inicjatyw sportowych i edukacyjnych	5 sztuk	22,7		12 sztuk	77,27		5 sztuk	100		22 sztuk		PROW	Realizacja LSR
	Ilość godzin zajęć zorganizowanych dzięki wsparciu LSR	385 godzin	22,6	28 309	924 godzin	77	67 941	391 godzin	100	28 750	1 700 godzin	125 000		
Razem cel szczegółowy 1				28 309			67 941			28 750		125 000		
Cel szczegółowy 2														
Przedsięwzięcie 4.2.1	Ilość wspartych inicjatyw w postaci zajęć i aktywnych form spędzania czasu	3 sztuki	27		5 sztuk	73		3 sztuki	100		11 sztuk		PROW	Realizacja LSR
	Ilość godzin zajęć zorganizowanych dzięki wsparciu LSR	163 godzin	20	20 000	400 godzin	70	50 000	240 godzin	100	30 000	803 godzin	100 000		
Razem cel szczegółowy 2				20 000			50 000			30 000		100 000		
Razem cel ogólny 4				48 309			117 941			58 750		225 000		
Razem realizacja LSR				2 622 476			5 294 607			1 582 917		9 500 000		
Razem projekty współpracy				190 000			300 000			0		490 000		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW												% budżetu poddziałania Realizacja LSR		
											5 600 000	59%		

Działalność bieżąca i aktywizacja	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Podziałanie/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika nastąpiąco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika nastąpiąco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika nastąpiąco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Działalność bieżąca												PROW		
Przedsięwzięcie 0.1.1	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	43 osobodni	60	49 020	22 osobodni	90	24 510	7osobodni	100	8 170	72 osobodni	81 700	PROW	Działalność bieżąca
Przedsięwzięcie 0.1.2	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	112 osobodni	60	147 060	57 osobodni	90	73 530	19 osobodni	100	24 510	188 osobodni	245 100		
Przedsięwzięcie 0.1.3	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	46 podmiotów	60	9 120	22 podmiotów	90	4 560	8 podmiotów	100	1 520	76 podmiotów	15 200		
Przedsięwzięcie 0.1.4	Liczba utrzymanych i utworzonych stanowisk pracy w biurze LGD	3 stanowiska	100	456 000	3 stanowiska	100	456 000	3 stanowiska	100	456 000	3 stanowiska	1 368 000		
Razem działalność bieżąca				678 390			538 970			492 640		1 710 000		
Aktywizacja														
Przedsięwzięcie 0.2.1	Liczba spotkań informacyjno konsultacyjnych z mieszkańcami	18 spotkań	40	176 087	18 spotkań	80	176 087	8 spotkań	100	75 326	44 spotkań	427 500	PROW	Aktywizacja
Razem aktywizacja				176 087			176 087			75 326		427 500		
Razem działalność bieżąca i aktywizacja				854 477			715 057			567 966		2 137 500		

Załącznik nr 4 - Budżet LSR

Tabela 22. Wysokość wsparcia finansowego EFSI w ramach LSR w ramach poszczególnych poddziałań

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe w PLN	
	PROW = Razem EFSI	
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	9 500 000	
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	190 000 *	
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	1 710 000	
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	427 500	
RAZEM	11 827 500	

* w budżecie uwzględniono tylko projekty współpracy zaplanowane na lata 2016-2018, nie uwzględniano kolejnych

Tabela 23. Plan finansowy w zakresie poddziałania I9.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	5 615 348 zł	3 209 652 zł		8 825 000 zł
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	429 502 zł		245 498 zł	675 000 zł
Razem	6 044 850 zł	3 209 652 zł	245 498 zł	9 500 000 zł

Załącznik nr 5 - Plan komunikacji

Plan działań komunikacyjnych został stworzony na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej wśród uczestników spotkań realizowanych przez LGD. Zapytano w niej, jakiego rodzaju środki przekazu są według nich najbardziej odpowiednie do przekazywania informacji na każdym z etapów realizacji LSR.

W celu zapewnienia skuteczności działań komunikacyjnych LGD planuje badanie osiąganych wskaźników w każdym roku realizacji LSR. W przypadku stwierdzenia niezadowalającego poziomu osiągnięcia wskaźników lub problemów z realizacją LSR podjęte zostaną działania naprawcze. W zależności od oceny sytuacji możliwe jest bądź zintensyfikowanie działań w danym kanale komunikacyjnym, bądź skupienie się na innych, bardziej skutecznych kanałach, aby w efekcie uzyskać zakładany efekt zbiorczy zasięgu działań komunikacyjnych. W przypadku zidentyfikowania niskiego poparcia społecznego dla działań LGD, Biuro LGD przygotowuje stosowne poprawki do planu komunikacji na podstawie wniosków z dotychczasowych działań komunikacyjnych i przedstawi Zarządowi LGD. W przypadku pozytywnej oceny Zarządu, Zarząd przygotowuje projekty uchwał dotyczące zmian w zapisach planu komunikacji LSR Walnemu Zgromadzeniu Członków Stowarzyszenia.

LGD będzie też otwarte na bieżące sugestie społeczności lokalnej w zakresie preferowanych kanałów komunikacji. Zgodnie z procedurą aktualizacji LSR - uwagi będą zebrane i analizowane pod kątem ewentualnej aktualizacji LSR. W przypadku, gdy uwagi te nie będą dotyczyć zapisów LSR, a jedynie sposobu jej realizacji, Zarząd również będzie je analizował i uwzględniał w działaniach LGD. Budżet planu

komunikacji wynosi 80 000 zł. W ramach niego finansowane będą wszelkie materiały promujące realizację LSR oraz koszty spotkań z mieszkańcami obszaru programowania.

Tabela 24. Plan komunikacji

Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu i wskaźniki
Rozpoczęcie realizacji LSR (II połowa 2016 r.)	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR (głównych celach, rodzajach i kierunkach wsparcia z budżetu LSR)	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014 - 2020	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, rolnicy oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru, w tym grupy defaworyzowane	<ul style="list-style-type: none"> • Informacje na stronie internetowej LGD (liczba odwiedzin miesięcznie: 80) • Newsletter LGD (liczba adresatów: 100) • Informacje na stronach internetowych gmin obszaru LDG (liczba odwiedzin miesięcznie: 80) • Wysłanie e-maili bezpośrednio do członków LGD oraz osób korzystających z doradztwa i konsultacji (liczba adresatów: 100) • Spotkania informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (liczba uczestników: 200) • Wydanie broszur informacyjnych (liczba wydanych materiałów 150)
W trakcie realizacji LSR (od II połowy 2016 r. do końca realizacji LSR)	Wsparcie i dostarczenie wiedzy o sposobie realizacji i rozliczania projektów	Informacja o sposobie realizacji i rozliczania projektów	Beneficjenci LSR oraz wszyscy potencjalni wnioskodawcy	<ul style="list-style-type: none"> • Indywidualne konsultacje osobiście, e-mailowo, telefonicznie (liczba uczestników: 150) • Dyżury w Biurze LGD (liczba interesantów: 50) • Wydanie broszur informacyjnych (liczba wydanych materiałów 150)
Przed każdym konkursem (od II połowy 2016 r. do końca realizacji LSR)	Przekazanie informacji o konkursie, wymaganych dokumentach	Ogłoszenie konkursu	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, rolnicy oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru, w tym grupy defaworyzowane	<ul style="list-style-type: none"> • Informacje na stronie internetowej LGD • Informacje na portalach społecznościowych (liczba odbiorców: 80) • Newsletter LGD • Informacje na stronach internetowych gmin obszaru LDG LGD (liczba odwiedzin miesięcznie: 80) • Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w budynkach urzędów/instytucji publicznych (liczba odwiedzających miesięcznie: 150) • Wysłanie e-maili bezpośrednio do członków LGD oraz osób korzystających z doradztwa i konsultacji (liczba odbiorców: 120) • Spotkania informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (liczba uczestników: 70) • Prowadzenie doradztwa w siedzibie LGD (liczba uczestników: 30) • Dyżur pracownika LGD w urzędzie gminy/innej instytucji (liczba interesantów: 20) • Świadczenie doradztwa on-line (liczba korzystających: 30) • Wydanie broszur informacyjnych (liczba wydanych materiałów 150)

Po każdym konkursie (od II połowy 2016 r. do końca realizacji LSR)	Przekazanie informacji o wynikach konkursu	Ogłoszenie wyników konkursu	Wnioskodawcy i przyszli Beneficjenci LSR	<ul style="list-style-type: none"> • Informacje na stronie internetowej LGD (liczba użytkowników miesięcznie: 80) • Newsletter LGD (liczba odbiorców: 100) • Informacje na stronach internetowych gmin obszaru LGD (liczba odwiedzin miesięcznie: 80) • Wysłanie e-maili bezpośrednio do członków LGD oraz osób korzystających z doradztwa i konsultacji (liczba adresatów: 120)
Raz w roku (w I kwartale roku od 2017 r. do końca realizacji LSR)	Podsumowanie zrealizowanych i przedstawienie planowanych działań	Podsumowanie roczne LSR	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, rolnicy oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru, Beneficjenci LSR	<ul style="list-style-type: none"> • Informacje na stronie internetowej LGD (liczba odwiedzin miesięcznie: 80) • Newsletter LGD (liczba odbiorców: 100) • Informacje na stronach internetowych gmin obszaru LGD (liczba odwiedzin miesięcznie: 80) • Wysłanie e-maili bezpośrednio do członków LGD oraz osób korzystających z doradztwa i konsultacji (liczba adresatów: 120) • Spotkania informacyjne (liczba uczestników: 70) • Wydanie broszur informacyjnych (liczba wydanych materiałów 150)
W razie wystąpienia dodatkowej konieczności	Przekazanie informacji o ewentualnych zmianach w LSR	Aktualizacja LSR i/lub dokumentów związanych z naborem	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, rolnicy oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru, Beneficjenci LSR	<ul style="list-style-type: none"> • Informacje na stronie internetowej LGD liczba odwiedzin miesięcznie: 80) • Newsletter LGD (liczba odbiorców: 100) • Informacje na stronach internetowych gmin obszaru LDG liczba odwiedzin miesięcznie: 80) • Wysłanie e-maili bezpośrednio do członków LGD oraz osób korzystających z doradztwa i konsultacji (liczba adresatów: 120) • Spotkania informacyjne (liczba uczestników: 60) • Wydanie broszur informacyjnych (liczba wydanych materiałów 150)
Koniec realizacji LSR (I kwartał 2023 r.)	Końcowe podsumowanie realizacji LSR, analiza i przedyskutowanie efektów	Podsumowanie końcowe LSR	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy kolejnych LSR, w szczególności przedsiębiorcy, rolnicy oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru, Beneficjenci LSR	<ul style="list-style-type: none"> • Informacje na stronie internetowej LGD liczba odwiedzin miesięcznie: 80) • Newsletter LGD (liczba adresatów: 100) • Informacje na stronach internetowych gmin obszaru LDG liczba odwiedzin miesięcznie: 80) • Wysłanie e-maili bezpośrednio do członków LGD oraz osób korzystających z doradztwa i konsultacji (liczba adresatów: 120) • Spotkania informacyjne (liczba uczestników: 100)

Zródło: wskaźniki, cykliczne badania

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”. Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Opracowanie strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2016-2022 (LSR) przez Stowarzyszenie- Zielony Pierścień Tarnowa współfinansowane jest ze środków Unii Europejskiej w ramach działania 19 Wsparcie dla Rozwoju Lokalnego w ramach inicjatywy Leader, poddziałanie 19.1 Wsparcie przygotowawcze Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020”